



REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 09501-8/2019/3

Datum: 28. 11. 2019

**ŠESTO POROČILO VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE
O POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI V SLOVENIJI –
Poročilo o uresničevanju obveznosti na podlagi Zakona o
romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07)**

KAZALO

1. UVODNA POJASNILA.....	3
2. VPRAŠANJE PONOVNE PRIPRAVE PREDLOGA ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZROMS-1 IN PRIPOROČILO DRŽAVNEGA ZBORA, SPREJETO OB OBRAVNAVI PETEGA POROČILA VLADE O POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI	3
3. URESNIČEVANJE NACIONALNEGA PROGRAMA UKREPOV VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ROME ZA OBDOBJE 2017–2021.....	6
4. KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAŠČITO ROMSKE SKUPNOSTI.....	7
5. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZROMS-1 V LETU 2018.....	8
5.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	8
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	10
5.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA.....	12
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	13
5.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA	17
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	18
5.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA.....	20
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	21
5.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER	22
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	26
5.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI TER OHRANJANJA IN RAZVOJA ROMSKEGA JEZIKA	28
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	30
5.7 PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI.....	31
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	34
5.8 KREPITEV NACIONALNEGA POSVETOVALNEGA PROCESA V SLOVENIJI – NACIONALNA PLATFORMA ZA ROME.....	34
ODZIVI NA UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA EVALVACIJE.....	36
5.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI	36
6. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI.....	49
6.1 PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV	49
6.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI	49
7. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	52

1. UVODNA POJASNILA

Podlaga za pripravo poročila Vlade Republike Slovenije (vlada) o položaju romske skupnosti v Sloveniji sta ZRomS-1¹ in NPUR 2017–2021.

ZRomS-1 je sistemski zakon, ki določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, poleg tega pa ureja tudi organiziranost romske skupnosti na državni in lokalni ravni ter financiranje. Poleg ZRomS-1 je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone².

Na podlagi ZRomS-1 je vlada 25. 5. 2017 sprejela NPUR 2017–2021, ki predstavlja osrednji programski dokument na tem področju in združuje predvsem ciljno usmerjene ukrepe za spodbujanje hitrejšega vključevanja pripadnikov romske skupnosti v družbo. Poleg NPUR 2017–2021 je skrb za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti vgrajena tudi v druge programe, strategije in resolucije s posameznih družbenih področij, kjer Romi predstavljajo eno izmed ranljivih družbenih skupin, na katere se ti dokumenti in njihovi ukrepi nanašajo.

Četrty odstavek 4. člena ZRomS-1 določa, da vlada enkrat letno poroča Državnemu zboru o uresničevanju obveznosti iz prvega, drugega in tretjega odstavka 4. člena in iz 5. člena ZRomS-1. V poročilih vlade se Državnemu zboru poroča o uresničevanju ZRomS-1 in nacionalnega programa ukrepov. Vsa poročila so dostopna na svetovnem spletu.

Vsa poročila je vlada poslala v obravnavo Državnemu zboru, obravnaval pa jih je tudi Državni svet. Zadnje, peto poročilo je dne 27. 9. 2018 obravnaval Odbor Državnega zbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo, dne 28. 11. 2018 pa je o njem na seji opravil razpravo tudi Državni zbor.

Pripravljeno je šesto poročilo vlade o položaju romske skupnosti, ki zajema informacije o uresničevanju obveznosti na podlagi ZRomS-1 v letu 2018, v prilogi pa je podano tudi podrobnejše poročanje o uresničevanju NPUR 2017–2021 v letu 2018 skladno z izhodišči³, ki jih je na svoji 6. seji dne 10. 11. 2017 potrdila Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti.

2. VPRAŠANJE PONOVNE PRIPRAVE PREDLOGA ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZROMS-1 IN PRIPOROČILO DRŽAVNEGA ZBORA, SPREJETO OB OBRAVNAVI PETEGA POROČILA VLADE O POLOŽAJU ROMSKE SKUPNOSTI

V Državnem zboru je peto poročilo vlade o položaju romske skupnosti dne 27. 9. 2018 obravnaval Odbor za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo kot matično delovno telo. Po zaključeni razpravi je odbor sprejel sklep, da se obravnava poročila (prvič do sedaj) opravi na seji Državnega zbora, skupaj s predlogom priporočila, ki ga je predlagal odbor. Državni zbor je poročilo vlade obravnaval na seji dne 28. 11. 2018 in o tej tematiki opravil tudi razpravo. Po zaključeni razpravi je sprejel naslednje priporočilo: *»Državni zbor priporoča Vladi, da nemudoma pristopi k ukrepom za izboljšanje položaja romske skupnosti v Sloveniji ter da v*

¹ Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4405> (8. 5. 2019).

² Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji, Kazenski zakonik Republike Slovenije, Zakon o socialnem podjetništvu.

³ Izhodišča za spremljanje uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021 (metodologija), št. 00701-5/2017-UN/21 z dne 17. 11. 2017.

najkrajšem možnem času v sodelovanju s predstavniki romske skupnosti, predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti in drugimi deležniki, pripravi ustrezne spremembe Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji».

V preteklem mandatu vlade so aktivnosti za pripravo novele zakona potekale v letih od 2016 do 2018. Maja 2017 je takratna vlada imenovala medresorsko delovno skupino, ki je bila zadolžena za pripravo predloga sprememb in dopolnitev ZRomS-1. V delovno skupino so bili imenovani predstavniki državnih organov (resornih ministrstev, Generalnega sekretariata Vlade Republike Slovenije (GSV) in Urada Vlade Republike Slovenije za narodnosti (UN)), vodil jo je direktor UN, pri njenem delu pa je sodeloval tudi predsednik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije. V okviru delovne skupine je bil pripravljen Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, ki je bil konec novembra in decembra 2017 usklajevan z romsko skupnostjo in ostalo zainteresirano javnostjo, januarja 2018 pa je bil oblikovan končni predlog zakona, ki ga je pred posredovanjem v obravnavo vladi na izredni seji dne 30. 1. 2018 obravnaval in podprl Svet romske skupnosti RS, istega dne pa je predlog zakona obravnavala in podprla tudi Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti.

Vlada je Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (predlog zakona) **sprejela na svoji 170. redni seji dne 1. 3. 2018 in ga posredovala v obravnavo Državnemu zboru**. Obravnava predloga zakona je bila skladno s sprejetim terminskim načrtom predvidena za april 2018, vendar **zaradi predčasnega razpusta Državnega zbora do obravnave ni prišlo**.

S predlogom zakona se je spreminjalo in dopolnjevalo besedilo aktualnega ZRomS-1, saj se je v praksi izkazalo, da pri uresničevanju njegovih določb prihaja do določenih pomanjkljivosti in nejasnosti ter da bi bilo nekatere njegove določbe potrebno smiselno preoblikovati, dopolniti in spremeniti. Vsebinsko je mogoče razloge in potrebe po spremembi zakona razdeliti v dva sklopa, in sicer se prvi nanaša na sestavo krovne organizacije romske skupnosti, to je Sveta romske skupnosti Republike Slovenije, kot jo določa 10. člen zakona, drugi pa na 5. člen zakona ter s tem povezano urejanje bivanjskih razmer romske skupnosti.

S predlogom zakona so bile podane naslednje temeljne rešitve:

- spreminjala se je sestava krovne organizacije romske skupnosti, sveta, in z njim povezanih členov zakona;
- odpravljale so se pomanjkljivosti veljavnega 5. člena zakona ob zavedanju, da je izboljšanje bivanjskih razmer romske skupnosti nujen predpogoj za uspešnost posebnih ukrepov, katerih cilj je dvig socialne vključenosti pripadnikov romske skupnosti;
- predlog novele je bolj natančno in jasno uvajal razlikovanje med konceptoma varstva posebnih pravic romske skupnosti, ki tej skupnosti in njenim pripadnikom grede kot pripadnikom manjšinske skupnosti v Republiki Sloveniji, od koncepta posebnih ukrepov, ki jih mora sprejeti država z namenom, da se izboljša socialno-ekonomski položaj romske skupnosti in njenih pripadnikov, ter z namenom preprečevanja ali odpravljanja posledic manj ugodnih socialno-ekonomskih okoliščin, pri čemer gre predvsem za zagotavljanje uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki po Ustavi RS in zakonih pripadajo vsem državljanom in prebivalcem Republike Slovenije;
- krepilo se je medresorsko sodelovanje in izvajanje posebnih ukrepov, potrebnih za dvig socialne vključenosti pripadnikov romske skupnosti kot nujnega predpogoja za njihovo vključenost v slovensko družbo;
- usklajevale so se določbe o financiranju s spremenjenimi določbami v predlogu zakona ter z določbami iz konec leta 2017 spremenjenega ZFO-1.

Za vprašanje ponovne priprave novele oziroma novega zakona o romski skupnosti je, sploh za področje urejanja bivanjskih razmer, v prvi vrsti ključno opravljeno delo Medresorske delovne

skupine za reševanje prostorske problematike Romov (MDS), ki je delovala v obdobju od 11. 5. 2017 do 31. 5. 2018 in jo je vodilo Ministrstvo za okolje in prostor (MOP). Hkrati s to MDS je bila 11. 5. 2017 ustanovljena tudi Medresorska delovna skupina za pripravo sprememb in dopolnitev ZRomS-1. V njej je poleg ostalih pristojnih organov sodeloval tudi MOP. Ena ključnih vsebin novele ZRomS-1 je bilo prav področje urejanja bivanjskih razmer romske skupnosti, ki pretežno sodi v pristojnost MOP. MOP se je pri pripravi vsebin in predlogov določb novele ZRomS-1, ki se nanaša na to področje, vseskozi skliceval na to, da mora pred oblikovanjem predlogov zakonskih določb delo opraviti MDS. UN je že pri pripravi novele ZRomS-1 MOP zaprosil za pregled tistih zakonskih določb, ki bi jih bilo treba spremeniti, dopolniti in/ali preoblikovati v primerih urejanja romskih naselij – ta potreba je bila vedno jasno izražena tudi na medresorskih sestankih in usklajevanjih glede novih zakonskih določb v noveli ZRomS-1 s tega področja. MOP je po dolgih usklajevanjih in pogajanjih predlagal vsebino novega 5.a člena v novelo ZRomS-1, ki se je nanašal na urejanje bivanjskih razmer romske skupnosti. V novelo ZRomS-1 je bila vključena tudi določba, da se bo na podlagi opravljenega dela MDS na MOP dopolnil NPUR 2017–2021, in sicer v delu, ki se nanaša na bivanjske razmere romske skupnosti. Kasneje predlog novele ZRomS-1 v Državnem zboru zaradi predčasnega razpusta ni doživel obravnave in postopek bo potrebno začeti od začetka.

Ne glede na to je z delom do 31. 5. 2018 nadaljevala MDS, ki jo je vodil MOP, ki je kot enega od glavnih ukrepov v svojem zaključnem poročilu predlagala pripravo interventnega zakona za naslovitev izzivov na področju prostorske problematike. Od tega je namreč odvisno, kakšna bo vsebina novele oziroma novega zakona o romski skupnosti, ki vendarle predstavlja sistemski okvir na tem področju in je po vsebini širši od enega samega področja, ki ga v tem primeru predstavlja prostorsko urejanje romskih naselij in s tem povezano morebitno interventno ukrepanje.

MDS je skozi svoje delo namreč ugotovila, da na urejanje prostorske problematike v romskih naseljih vpliva veliko zakonov, saj je področje prostorske problematike romskih naselij in bivalnih razmer Romov večplastno in zato urejeno v številnih zakonih. Če bi želeli biti uspešnejši, bi morali posebej za to prilagoditi že vzpostavljeni sistem in pripraviti poseben zakon o interventnem urejanju romskih naselij (*Lex specialis*), ki bi veljal le določen čas, tj. do vzpostavitve minimalnih bivalnih razmer. Pred tem bi bilo potrebno opraviti celovit pregled zakonodaje in ugotoviti, kje bi bile potrebne spremembe oziroma prilagoditve in kje bi bilo treba poseči izključno zaradi interventnega urejanja. Celovit pregled zakonodaje naj bi bil podlaga za pripravo posebnega zakona za interventno urejanje romskih naselij. MDS je še ugotovila, da bi poseben zakon o interventnem urejanju romskih naselij moral biti pripravljen tako, da bi prispeval k doseganju cilja 3 Strategije razvoja Slovenije 2030 (Dostojno življenje za vse), v katerem je zapisano, da se bo cilj dosegel, med drugim »z odpravljanjem vseh oblik diskriminacije, zlasti z zagotavljanjem razmer za dostop do temeljnih dobrin«.

Na problem neurejenih bivanjskih razmer poleg Varuha človekovih pravic in Amnesty International Slovenije opozarjajo tudi romska skupnost ter nekatere občine. Pri razpravi o petem poročilu vlade o položaju romske skupnosti v Državnem zboru so tudi nekateri poslanci izpostavili, da je treba to vprašanje primerno in ustrezneje urediti. Jasna so bila tudi stališča nekaterih poslancev, da celo predlagane rešitve v noveli ZRomS-1, ki je bila v letu 2018 posredovana v obravnavo Državnemu zboru, a do te žal ni prišlo, ne naslavlja dovolj ustrezno in konkretno bivanjske problematike Romov.

Potreba po pripravi posebnega interventnega zakona za naslovitev izzivov na področju prostorske problematike je bila prepoznana kot ključna tudi na posvetu o zaključnem poročilu MDS, ki ga je v sodelovanju z MOP v okviru projekta nacionalne platforme za Rome dne 11. 10. 2018 organiziral UN. Cilj dogodka je bil prisotnim predstaviti vsebino zaključnega poročila MDS, opraviti poglobljeno razpravo o njegovi vsebini ter pridobiti mnenja in dodatne predloge s strani udeležencev k predlaganim podpornim ukrepom države. Zaključek posveta je bil, da se na MOP, ki je predlagatelj vladnega gradiva, s katerim se pošlje Vladi Republike Slovenije v obravnavo in sprejem predlog Zaključnega poročila o delovanju Medresorske delovne skupine

za reševanje prostorske problematike Romov, naslovi predlog oziroma pobuda, da se na podlagi opravljene razprave dne 11. 10. 2018 predlog sklepov vlade dopolni na način, da iz sklepov vlade izhaja, da se bodo predlagani ukrepi iz zaključnega poročila začeli izvajati. Pri tem sta bila kot ključna izpostavljena: ukrep priprave interventnega zakona in oblikovanje vladne projektne pisarne ob dodatnih kadrovskih krepitvah pristojnih resorjev. UN je pristojni MOP seznanil s poročilom o dogodku ter ministrstvu v okviru odziva na predlog vladnega gradiva in zaključnega poročila o delu MDS v okviru medresorskega usklajevanja tudi predlagal dopolnitev sklepov in realizacijo dogovora, ki je bil sprejet na omenjenem dogodku.

MOP, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja, je po zaključenem delu MDS, ki jo je vodil, v letu 2018 dodatno naročil še izdelavo naloge *Modeli urejanja romskih naselij* z namenom evalvacije in nadgradnje gradiv, izdelanih v okviru MDS.

Eden od ciljev naloge je bil tudi »prepoznati kritična romska naselja, kjer so potrebni takojšnji interventni ukrepi za zadostitev minimalnim standardom stanovanjskih razmer in predlagati nabor interventnih ukrepov«. Zunanji izvajalci⁴ naloge so sicer predlagali tudi intervencijski model urejanja romskih naselij, vendar ob tem opozorili, da tak model negira posameznikovo svobodo (pravice in dolžnosti) in ga s tem razbremeni odgovornosti pri urejanju njegovih bivalnih razmer. Intervencijski model po mnenju izvajalcev naloge sicer trenutno izboljša bivalne razmere v posameznem romskem naselju, dolgoročno pa s postavljanjem Romov v pasivni položaj le-te potiska v slabši ekonomski položaj.

Zunanji izvajalci naloge so obravnavali tudi podpirne ukrepe države, ki jih je predlagala MDS, in sicer med drugim tudi pripravo in sprejem »posebnega zakona za interventno urejanje romskih naselij« (intervencijski zakon). Ta predlagani ukrep so ocenili kot vprašljiv predvsem iz naslednjih razlogov:

- zakonska podlaga ni nujno vedno predhodni nujen korak v sistemu urejanja in načrtovanja romskih naselij;
- zakonodaja že sedaj omogoča poseganje v romska naselja; te rešitve vključuje tudi ZRomS-1;
- intervencijski zakon bi občine razbremenil obvez glede urejanja romskih naselij in bi se posledično lahko povečalo število kritičnih naselij;
- intervencijski zakon bi lahko bil le korektiv zakonodaje, ne pa nadomestek za sistemske rešitve.

V zvezi z rešitvami, ki naj bi jih vključeval že veljavni ZRomS-1, je potrebno pojasniti, da so za izvajanje tega zakona pristojni vsi pristojni organi: ministristva – vsako na svojem vsebinskem področju, urad, pristojen za narodnosti, samoupravne lokalne skupnosti (občine) in Svet romske skupnosti RS. Določbe 5. člena ZRomS-1, ki ureja prostorsko problematiko romskih naselij in vprašanje izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti ter nadomestno ukrepanje države zaradi komunalne neurejenosti pod določenimi pogoji, so bile vseskozi kritizirane, in sicer kot neustrezne in neizvedljive. Kot je bilo predhodno že pojasnjeno, je bila v preteklem mandatu vlade predlagana vsebina novega 5.a člena.

3. URESNIČEVANJE NACIONALNEGA PROGRAMA UKREPOV VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ROME ZA OBDOBJE 2017–2021

Ob sprejemu NPUR 2017–2021 je vlada za izvajanje ukrepov in spremljanje njihovega uresničevanja na pristojnih ministrstvih zadolžila državne sekretarje. Za koordinacijo dela v zvezi z izvajanjem ukrepov in njihovim spremljanjem ter za sodelovanje z UN so pristojna ministristva in vladne službe imenovala kontaktne osebe.

⁴ Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za geografijo, in Inštitut za narodnostna vprašanja (glavni nosilec naloge: dr. Jernej Zupančič; ostali avtorji: dr. Miran Komac, dr. Simon Kušar, dr. Janez Pirc, dr. Samo Kristen, dr. Boštjan Rogelj).

Uresničevanje NPUR 2017–2021 spremlja Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti, ki je na svoji 5. seji dne 12. 7. 2017 opravila razpravo o vprašanjih, povezanih s spremljanjem uresničevanja programa in se dogovorila o potrebnih konkretnih korakih. Na podlagi sklepov komisije je UN za potrebe poročanja o uresničevanju programa pripravil enotno metodologijo poročanja, po kateri morajo poročati vsi nosilci ukrepov. Komisija je tudi sklenila, da tema pregleda uresničevanja ukrepov v prihodnje postane redna točka dnevnega reda sej, v okviru katere bodo pristojni nosilci ukrepov komisijo seznanjali z aktualnimi zadevami v zvezi z uresničevanjem ukrepov. S tem se bo predvsem zagotovilo izmenjavo informacij med nosilci ukrepov in vsebinskimi področji ter okrepilo povezovanje in sodelovanje med pristojnimi organi. Komisija je na svoji 6. seji dne 10. 11. 2017 potrdila pripravljeno metodologijo poročanja, po kateri je UN v začetku leta 2018 pristopil k pripravi predloga petega poročila vlade, v začetku leta 2019 pa k pripravi šestega poročila vlade.

V letu 2018 je UN skladno s sprejetim NPUR 2017–2021 dal izdelati zunanjo evalvacijo uresničevanja NPUR 2017–2021. Za izvajalca je bil izbran Mirovni inštitut. Informacije o evalvaciji je UN podal že na 9. seji Komisije Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti dne 13. 12. 2018, ob pozivu za posredovanje prispevkov za potrebe priprave šestega poročila vlade o položaju romske skupnosti v Sloveniji pa je evalvacijo poslal vsem pristojnim resorjem in jih zaprosil, da se do ugotovitev in priporočil tudi opredelijo. Celovito je bila evalvacija predstavljena dne 19. 2. 2019 na uvodnem dogodku tretjega leta projekta nacionalne platforme za Rome, ki ga izvaja UN, kamor so bili povabljeni tudi vsi pristojni resorji (predstavitev je izvedel sam izvajalec, Mirovni inštitut), objavljena pa je tudi na svetovnem spletu.

Odzivi pristojnih resorjev oziroma nosilcev ukrepov na ugotovitve in priporočila evalvacije so podani v nadaljevanju poročila, in sicer v okviru vsakega vsebinskega področja posebej.

4. KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZAŠČITO ROMSKE SKUPNOSTI

Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti (komisija) je posvetovalno telo vlade, ki je ustanovljeno na podlagi tretjega odstavka 6. člena ZRomS-1. Skladno z ZRomS-1 je komisija sestavljena iz 8 predstavnikov državnih organov, 4 predstavnikov občin in 4 predstavnikov Sveta romske skupnosti RS. Komisijo skladno z ZRomS-1 vodi predstavnik državnih organov. Sestavo komisije s sklepom imenuje vlada. Strokovne in administrativno-tehnične naloge za delo komisije opravlja UN.

V preteklem mandatu vlade je bila komisija imenovana s sklepom vlade št. 09501-2/2015/3 z dne 16. 4. 2015 (sprememba sestave s sklepom št. 09501-1/2015/6 z dne 16. 3. 2017). Komisijo je vodil mag. Stanko Baluh, direktor UN. Komisija je do konca leta 2018 imela devet sej, kjer je obravnavala aktualne teme in ključne predloge dokumentov na področju romske skupnosti. V letu 2018 je komisija imela tri seje, ki so potekale 30. 1. 2018, 14. 6. 2018 in 13. 12. 2018. Vse tri so potekale v vladnih prostorih v Ljubljani. Podrobnejše informacije o izvedenih sejah komisije so podane v prilogi 1 tega poročila.

Zaradi imenovanja nove vlade, rednih lokalnih volitev 2018 in konstituiranja Sveta romske skupnosti Republike Slovenije po rednih lokalnih volitvah skladno z ZRomS-1 je potrebno novo imenovanje članic in članov te komisije. Potrebne aktivnosti v zvezi s tem bo izvedel UN.

Komisija o svojem delu vsako leto poroča vladi, k čemur bo za leto 2018 pristopila predvidoma takoj po imenovanju novega predsednika in članov komisije. Ustrezno gradivo poročila o delu komisije pripravi UN.

5. URESNIČEVANJE OBVEZNOSTI NA PODLAGI ZROMS-1 V LETU 2018

5.1 PODROČJE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Sofinanciranje dejavnosti predšolske vzgoje otrok Romov

MIZŠ je v letu 2018 iz državnega proračuna na podlagi 29. člena ZVrt v skladu s pravilnikom, ki določa normative za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje, in pravilnikom, ki določa metodologijo za oblikovanje cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo, skladno s sprejetim finančnim načrtom ministrstva zagotavljalo sredstva za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov v petih vrtcih (Vrtec pri OŠ Črenšovci, Vrtec Murska Sobota, Vrtec Metlika, Vrtec Trebnje, Vrtec Pedenjped Novo mesto). Vrtec Lendava v letu 2018 ni imel predvidenih stroškov, ker je ukinil ločeni oddelek in otroke Romov razdelil v preostale skupine.

Število vrtcev, ki jih je sofinanciral MIZŠ iz tega razloga: 5.

Število vključenih otrok Romov v oddelke: 85.

Število tovrstnih oddelkov: 7.

V letu 2019 MIZŠ iz državnega proračuna na podlagi prej navedenih predpisov in skladno s sprejetim finančnim načrtom ministrstva načrtuje zagotavljanje sredstev za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov prav tako v petih vrtcih (Vrtec pri OŠ Črenšovci, Vrtec Murska Sobota, Vrtec Metlika, Vrtec Trebnje, Vrtec Pedenjped Novo mesto).

Število vrtcev, ki jih bo sofinanciral MIZŠ iz tega razloga: 5.

Število vključenih otrok Romov v oddelke: 106.

Število tovrstnih oddelkov: 8.

Primerjalno gledano je možno opaziti, da se število otrok Romov, ki so vključeni v javni vrtec, povečuje, obenem pa narašča tudi število oddelkov (šolski leti 2017/2018 in 2018/2019).

Vrtci dobijo poleg dodatnih materialnih stroškov (didaktika, copatki, škornji itd.) tudi ločene stroške, namenjene za izobraževanje strokovnih delavcev.

V šolskem letu 2018/2019 je MIZŠ uvedel tudi krajše programe predšolske vzgoje, in sicer je v letu 2018 objavil Javni razpis za financiranje krajših programov v šolskem letu 2018/2019, ki je bil namenjen javnim vrtcem (samostojni javni vrtci in vrtci pri osnovni šoli), ki bodo v šolskem letu 2018/2019 organizirali oddelek krajšega programa v trajanju 240 ur za otroke, ki še niso bili vključeni v vrtec in bodo do konca leta 2018 dopolnili starost pet let.

Za financiranje krajših programov je v šolskem letu 2018/2019 na proračunski postavki MIZŠ zagotovljenih 2.000.000,00 EUR. MIZŠ bo posameznemu vrtcu v šolskem letu 2018/2019 financiralo delovanje enega oddelka krajšega programa. Osnova za financiranje je cena oddelka krajšega programa v trajanju 240 ur, ki jo je ministrica določila v skladu s 7. členom pravilnika.

Namen krajših programov je ponuditi staršem, ki doslej svojega otroka še niso vključili v institucionalno obliko predšolske vzgoje, da se jim zadnje leto pred vstopom v šolo omogoči možnost obiskovanja krajšega programa v obsegu 240 ur, ki bo zanje brezplačen. Hkrati ima tudi vrtec možnost, da na ta način vključi otroke, katerih starši nimajo želje, potrebe ali interesa po poldnevem ali celodnevem programu, da organizirajo zanje krajši program, ki pa kljub omejenemu obsegu zajema vse elemente Kurikula.

Cilj krajših programov je povečati število vključenih otrok v sistem vzgoje in izobraževanja. Eden izmed strateških ciljev politike na področju predšolske vzgoje namreč je, da se v organizirano obliko predšolske vzgoje vključi čim več otrok drugega starostnega obdobja in še posebej, da se zagotovi 100 % vključenost otrok v vrtec v letu pred njihovim obveznim vstopom v osnovno šolo. Dosedanja pestrost programov, ki jo omogoča ZVrt, je v Sloveniji zagotovila visoko stopnjo vključenosti otrok v vrtece, še vedno pa delež vključenosti v letu pred vstopom otrok v osnovno

šolo zaostaja za deleži v drugih državah, zaradi česar Slovenija ne dosega strateškega cilja Evropske komisije EU2020 glede 95 % vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje.

Otroci Romov sodijo v ranljive skupine otrok, zato MIZŠ upošteva znižan normativ za oblikovanje oddelka tudi znotraj krajšega programa.

Sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja

Pravilnik, ki določa merila in metodologijo za določanje obsega sredstev za materialne stroške za izvedbo programa osnovne šole in programov osnovne šole s prilagojenim programom, določa, da pripada osnovni šoli za izobraževanje učencev Romov za programsko odvisne stroške dodatnih 13,9 točk na učenca Roma. Po trenutno veljavni vrednosti točke znaša priznani strošek na učenca Roma 69,5 EUR na letni ravni. V letu 2018 je MIZŠ v ta namen izplačal šolam 152.830,00 EUR.

V skladu s pravilnikom, ki določa normative in standarde za izvajanje programa osnovne šole MIZŠ zagotavlja:

- manjši obseg ur pouka za drugega strokovnega delavca v oddelkih 1. razreda, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi;
- sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z učenci Romi v skladu z naslednjimi merili (šola lahko delež delovnega mesta razporedi med delovno mesto učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome in delovno mesto svetovalnega delavca. V šolskem letu 2018/2019 MIZŠ zagotavlja sredstva za sistemizacijo 60 delovnih mest učitelja dodatne strokovne pomoči za učence Rome):

Število učencev Romov		Delež delovnega mesta
od	do	
4	8	0,10
9	13	0,25
14	19	0,50
20	26	0,75
27	34	1,00
35	44	1,50
45		2,00

- nižji normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj 3 romski učenci (redni normativ je 28 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 21 učencev);
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz dveh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 21 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 16 učencev);
- nižji normativ za oblikovanje kombiniranega oddelka iz treh razredov, v katerega so vključeni najmanj trije učenci Romi (redni normativ je 14 učencev, normativ za oddelek z vključenimi romskimi učenci pa je 10 učencev).

Poučevanje romskega jezika, slovenščine kot drugega in tujega jezika in izbirni predmet »Romska kultura«⁵

Na podlagi akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, je MIZŠ

⁵ VIR: Osnutek Poročila o izvajanju akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, za leto 2018, MK.

poročal, da na ZRSS od leta 2017 deluje Delovna skupina za uvajanje dopolnilnega pouka romskega jezika. Naloge delovne skupine so: priprava strokovnih podlag za dopolnilni pouk romskega jezika, prevod in priredba izbranih poglavij dokumenta A Curriculum Framework for Romani (Svet Evrope, 2008), priprava programa za usposabljanje strokovnih delavcev ter identifikacija potreb strokovnih gradiv za osvajanje dopolnilnega pouka romskega jezika. V letu 2018 je bila opravljena analiza stanja na področju poučevanja in učenja romskega jezika. Nastala je na podlagi vprašalnikov projekta Skupaj za znanje, v katerega je vključenih 31 šol, izvaja pa ga Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

MIZŠ je tudi poročal, da so se v okviru naloge Zavoda Republike Slovenije za šolstvo »Promocija romskega jezika« izvajale tudi delavnice o romski zgodovini, identiteti in kulturi ter delavnice prepoznavanja povezav med romskim in slovenskim jezikom. Prav tako so spodbujali romske starše pri vključevanju njihovih otrok v formalno in neformalno izobraževanje na predšolski in osnovnošolski ravni ter druge aktivnosti v podporo opolnomočenju romskih otrok v okviru slovenskega izobraževalnega sistema. Dejavnosti je izvedlo Društvo Anglunipe.

MIZŠ je še poročal, da je Andragoški center Slovenije v okviru Nacionalnega meseca skupnega branja v večnamenskih romskih centrih izpeljal številne bralne dogodke in dejavnosti po načelih dialoškega razgovornega branja, v katere so bili aktivno vpeti romski otroci in njihove družine. Brali so slikanice v romskem jeziku, ki so jih otroci tudi dobili v dar. Dogodki so bili izvedeni pod okriljem izvajalcev v večnamenskih centrih po Sloveniji v okviru projekta Skupaj za znanje, ki ga izvaja Center šolskih in obšolskih dejavnosti.

V zvezi s poučevanjem slovenščine kot drugega in tujega jezika je MIZŠ poročal, da je v sodelovanju z Univerzo v Ljubljani v okviru prvega leta izvajanja nacionalne evalvacijske študije z naslovom »Evalvacija modelov učenja in poučevanja slovenščine kot drugega jezika za učence in dijake, ki jim slovenščina ni materni jezik«, v obdobju od 1. 12. 2017 do 20. 9. 2018 (izvajalec Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani) opravil naslednje naloge:

- pridobivanje podatkov o učencih in dijakih priseljencih,
- pregled nacionalnih in evropskih dokumentov,
- priprava vprašalnikov in jezikovnega testa.

Pripravljenih je bilo sedem vprašalnikov z obsežnim naborom odprtih in polodprtih vprašanj za tri ciljne publike – ravnatelje oz. svetovalne delavce osnovnih šol, ravnatelje oz. svetovalne delavce srednjih šol, učitelje, ki izvajajo dodatno strokovno pomoč pri učenju slovenščine v osnovnih šolah, učitelje, ki izvajajo tečaj slovenščine v srednjih šolah, predmetne učitelje v osnovnih in srednjih šolah ter vprašalnik za šole, v katere se vključujejo učenci Romi.

Oktobra in novembra 2018 je sledila priprava diagnostičnega testa in hospitacijskega opazovalnega lista, decembra, januarja in februarja 2019 pa sta potekala testiranje učencev in dijakov ter hkrati spremljanje pouka.

V zvezi z aktivnostmi za promocijo izbirnega predmeta »Romska kultura« je MIZŠ poročal, da se v šolskem letu 2017/18 obvezni izbirni predmet »Romska kultura« ni izvajal. V izvajanje obveznega izbirnega predmeta »Srečanja s kulturami in načini življenja« pa se je vključilo 53 učencev na 4 šolah. Oba predmeta vključujeta temo romske kulture, zgodovine in jezika. Promocija obeh predmetov je predvidena v naslednjih letih, ko se bo uvajal dopolnilni pouk romskega jezika in kulture za romske otroke (projekt ZRSS).

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Na področju vzgoje in izobraževanja je evalvacija izpostavila potrebo po sprejemu podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta na podlagi NPUR 2017–2021 s strani ministrstva, saj evalvacija ugotavlja, da je (zaenkrat) UN edini izmed nosilcev ukrepov, ki je sprejel svoj akcijski načrt na podlagi NPUR 2017–2021, ter je podala priporočilo, da bi bilo

potrebno, da vsi nosilci ukrepov sprejmejo podrobne področne programe in ukrepe oziroma akcijske načrte, ki vključujejo naziv ukrepa, kazalnike, izvedbene aktivnosti, ciljne skupine, instrumente/vire za izvedbo aktivnosti, rok za izvedbo, predvidena finančna sredstva in vire financiranja ter kratko obrazložitev ukrepa. Pri tem je evalvacija še ocenila, da bi bilo koristno navajati vmesne korake pri izvedbi ukrepov in vmesne ciljne vrednosti kazalnikov, kjer je to smiselno.

MIZŠ načrtuje pripravo podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta na podlagi NPUR 2017-2021, ki bo vključeval vse predlagane kazalnike.

Evalvacija je nadalje opozorila na to, da v letu 2018 do napovedane prenove Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji še ni prišlo.

MIZŠ je prenovu strategije vzgoje in izobraževanja prestavil v leto 2019, in sicer je k temu botrovalo več dejavnikov, predvsem pa široka kompleksnost teme ter vodstvene in kadrovske spremembe v ministrstvu. MIZŠ bo v letu 2019 oblikoval delovno skupino, zadolženo za prenovu strategije in pripravil razloge in izhodišča za prenovu. Po ocenah MIZŠ bo dokument pripravljen do konca leta 2019.

Na področju predšolske vzgoje je evalvacija ugotovila, da so projektne aktivnosti na področju zgodnjega vključevanja romskih otrok v predšolsko vzgojo v okviru projekta Skupaj za znanje sicer nujno potrebna podpora, ki bi morala spremljati bolj sistemske ukrepe, ki bi jih bilo smiselno in nujno sprejeti, in v zvezi s tem podaja tudi zelo konkretna priporočila.

MIZŠ ocenjuje, da bo z že sprejetimi ukrepi, tako tistimi, ki so zapisani v NPUR 2017–2021, kot z drugimi aktivnostmi MIZŠ, lahko dosegel izboljšanje stanja na področju vzgoje in izobraževanja Romov, vendar pri tem ministrstvo opozarja, da bodo rezultati mogoči le v kontekstu celovite realizacije vseh ukrepov posameznih resorjev. V okviru zastavljenih ukrepov bo ministrstvo spodbujalo dejavnosti za večjo ozaveščenosti romskih staršev o tem, da je znanje pomembna vrednota, ki lahko pomembno prispeva k dvigu socialnega in posameznikovega kapitala. Glede na opažanja na terenu so namreč običajno ravno starši tisti, ki otrok ne spodbujajo ali motivirajo za obiskovanje šole, četudi so otroci zainteresirani za šolanje. Zaradi velike družinske nepismenosti in nizke stopnje izobraženosti romskih staršev, nezadostne prilagojenosti in fleksibilnosti sistema izobraževanja za specifične potrebe te ciljne skupine, prisotnosti stereotipov in predsodkov, tudi med strokovnimi in pedagoškimi delavci v izobraževalnih ustanovah, ter slabega socialnega položaja romske skupnosti in družin, odsotnosti ustrezne infrastrukture v naseljih in s tem povezanih slabših življenjskih pogojev bo ministrstvo svojo pozornost usmerilo v konstantno medsektorsko sodelovanje pri izvajanju ukrepov, predvsem pri delu na terenu.

MIZŠ ocenjuje, da so sprejeti ukrepi ustrezen okvir za izboljšanje stanja na področju vzgoje in izobraževanja Romov, ministrstvo pa jih bo prožno in fleksibilno nadgrajevalo in posodabljalno glede na nove analize, ugotovitve študij in znanstvenoraziskovalne dejavnosti.

Glede na potrebe bo ministrstvo spremenilo naziv cilja in ukrepa:

3.3.1.1.2 Cilj: zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem: vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo v vrtcih vsaj dve leti pred začetkom osnovne šole.

UKREP: Zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem – zagotavljanje pogojev za vključitev v predšolsko vzgojo.

Nadomestilo ga bo z nazivom:

3.3.1.1.2 Cilj: zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem

UKREP: Zagotavljanje pogojev za uspešno vključitev v predšolsko vzgojo.

Iz NPUR 2017–2021 pa bo ministrstvo zaradi neuspešnosti umaknilo cilj oz. ukrep:

3.3.1.1.6 Cilj: Vključevanje Romov v sistem vajeništva

UKREP: Vključevanje Romov v sistem vajeništva

Nadomestilo ga bo s ciljem oz. ukrepom:

3.3.1.1.6 Cilj: Dvig izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti

UKREP: Poklicno izobraževanje in usposabljanje pripadnikov romske skupnosti ter izobraževanje odraslih Romov.

Evalvacija ministrstvu priporoča tudi sprejem dodatnih oziroma novih ukrepov na področju spodbujanja učenja jezika za romske otroke.

MIZŠ priporočil iz evalvacije o poučevanju romskega jezika kot drugega in tujega jezika za romske otroke v vrtcih in osnovni šoli ne more upoštevati, ker romski jezik ni standardiziran. Pri pripravi učnega načrta bi morali sodelovati posebni eksperti, ki jih v naši državi ne izobražujemo, saj romščina v okviru univerzitetnih študijskih programov ne obstaja. Prav zaradi tega na ministrstvu skušajo doprinesiti k ohranjanju romskega jezika s pobudo o umestitvi romščine v dopolnilni pouk maternega jezika in kulture za otroke drugih narodnosti (nalogo izvaja ZRSŠ).

Evalvacija ugotavlja, da sta bila od začetka veljavnosti NPUR 2017–2021 (25. 5. 2017) do 1. 6. 2018 izvedena le dva seminarja, ki ju je izvedel ZRSŠ. Zaključek tega ukrepa NPUR 2017–2021 je predviden že 31. 8. 2018, kar bi pomenilo, da tovrstna rednejša izobraževanja za strokovne delavce, ki izvajajo delo z Romi, niso potrebna. Evalvacija zato predlaga okrepitev izobraževanja strokovnih delavcev, ki izvajajo delo z učenci Romi.

MIZŠ glede izobraževanja strokovnih delavcev pojasnjuje, da bo s programi izobraževanja za dvig kompetenc strokovnih delavcev pri delu z romskimi otroki nadaljeval tudi v prihodnje, le da bo moral več pozornosti nameniti promociji izobraževanj in pritegniti več udeležencev. Ministrstvo bo tudi redno spodbujalo strokovni kader k sodelovanju na vseh kakovostnih dogodkih, namenjenih izobraževanju, usposabljanju ter izmenjavi izkušenj z vsemi ključnimi deležniki, ki izvajajo delo z Romi, v načrtu pa imajo tudi redna srečanja z ravnatelji vrtcev in osnovnih šol.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.2 PODROČJE ZAPOSLOVANJA IN ŠTIPENDIRANJA

Spodbujanje zaposlovanja Romov država obravnava v okviru veljavne zakonodaje in strateških ter programskih dokumentov na tem področju, na podlagi katerih so Romi prepoznani kot ena izmed ranljivih skupin prebivalstva, za katero je še posebno značilna dolgotrajna brezposelnost. Država ta primanjkljaj rešuje v okviru ukrepov APZ. Temeljni zakon na tem področju je ZUTD, pravilniki, sprejeti na njegovi podlagi, in Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja, med strateškimi in programskimi dokumenti pa predvsem Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja in Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za posamezno proračunsko obdobje.

Tudi v letu 2018 je država primanjkljaj pripadnikov romske skupnosti reševala v okviru vseh ukrepov aktivne politike zaposlovanja.

Na področju štipendiranja lahko na podlagi 12. člena ZŠtip-1, ki določa splošne pogoje za pridobitev štipendije, za štipendijo zaprosijo tudi pripadniki romske skupnosti. Štipendije se podeljujejo za srednješolsko in terciarno izobraževanje, s čimer se želi pripadnike romskih skupnosti spodbuditi, da se po končanem obveznem osnovnošolskem izobraževanju odločijo za nadaljevanje šolanja. S sprejemom NPUR 2017–2021 se je vlada oziroma nosilec ukrepa zavezal, da je potrebno poskrbeti, da se ciljno skupino informira o možnosti štipendiranja, kar bi pripomoglo k temu, da bi se v večjem številu odločali za nadaljevanje šolanja na srednješolski ravni. Ukrep informiranosti o možnosti prejemanja štipendije za nadaljnje izobraževanje naj bi se izvajal prek osnovnih šol, centrov za socialno delo in lokalnih skupnosti v regijah, kjer se šolajo pripadniki romske skupnosti.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

4.2.1. Cilj: zmanjšanje brezposelnosti Romov in povečanje njihove zaposljivosti

1. Priporočilo:

Smiselno je v sodelovanju z romsko skupnostjo pripraviti strategijo za zaposlovanje Romov, ki bi določila konkretne cilje in celovit nabor specifičnih ukrepov za izboljšanje zaposlitvenih možnosti različnih skupin znotraj romske skupnosti.

V zvezi s pripravo strategije za zaposlovanje Romov MDDSZ pojasnjuje, da je problematika vključevanja romske populacije v zaposlitev večplastna in zahteva predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. MDDSZ meni, da NPUR 2017–2021 naslavlja vsa medresorska problemska področja, ki vplivajo na povečanje zaposljivost Romov. Dosledno ukrepanje po posameznih problemskih področjih NPUR (bivanjske razmere, področje vzgoje in izobraževanja, področje socialnega varstva, zaščite otrok, žensk in mladih, ukrepi in pristopi na lokalnem nivoju ipd.), bo neposredno vplivalo tudi na povečanje zaposljivosti in zaposlenosti Romov. Parcialni dokument, kot je v tem primeru predlagana strategija, ne bo razrešila temeljnih vzrokov za brezposelnost Romov, ki izhajajo najmanj iz zgoraj navedenih problemskih območij in se odražajo v nizki ravni izobrazbe pripadnikov romske skupnosti (evidenco po izobrazbi se vodi samo za tiste Rome, ki so prijavljeni v evidenci brezposelnih) in pomanjkanju delovnih izkušenj. Nenazadnje pa se pri povečanju zaposljivosti pripadnikov romske skupnosti postavlja tudi vprašanje njihove pripravljenosti za aktivnejši pristop k identifikaciji lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za odločanje glede izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica in zaposlitve.

Pomembno je tudi dejstvo, da se nabor programov ukrepa NPUR 2017–2021 »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela« glede na stanje in gibanje na trgu dela stalno dopolnjuje, s tem pa se tudi pripadnikom romske skupnosti povečujejo možnosti za usposabljanje (v konkretnem delovnem okolju) kot tudi možnosti za prehod v zaposlitev.

Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se pričeli v letu 2017 in 2018 (obdobje evalvacije) dodatno izvajati naslednji programi:

Na področju usposabljanja in izobraževanja: Lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, Praktični programi za spodbujanje zaposlovanja (MIC), Sofinanciranje inovativnih projektov za zaposlovanje mladih za leti 2018 in 2019 ter program Usposabljam lokalno.

Nabor programov, ki sodijo med spodbude za zaposlovanje se je razširil z naslednjimi programi: Spodbude za trajno zaposlovanje mladih, Spodbude za zaposlovanje prejemnikov denarnega nadomestila, Spodbude za zaposlitev mladih – »Zaposlimo mlade, Sofinanciranje inovativnih projektov za zaposlovanje mladih za leti 2018 in 2019 te s programom Spodbude za zaposlovanje starejših – Aktivni do upokojitve.

Na novo so se pričele izvajati tudi Učne delavnice, katerih namen je praktično usposabljanje brezposelnih v konkretnem delovnem okolju socialnega podjetništva in povečanje njihove socialne, poklicne in delovne integracije, konkurenčnosti na trgu dela ter pridobitev in krepitev njihovih kompetenc, znanj, veščin in spretnosti in program Spodbude za zaposlovanje oseb iz

programa Učne delavnice, katerega namen je spodbujanje zaposlovanja tistih brezposelnih oseb, ki so bile predhodno vključene v Učne delavnice. V letu 2017 se je pričel izvajati tudi program Sofinanciranje projektov spodbujanja podjetništva med mladimi.

2. Priporočilo:

Glede na dejstvo, da se Romi trenutno večinoma zaposlujejo skozi javna dela, ki sodijo v ukrep APZ kreiranje delovnih mest, je smiselno za njih odpraviti omejitve glede obdobja zaposlitve. Ker je izvajanje javnih del možno samo v primeru obstoja javnega interesa, se ta izvajajo v neprofitnem sektorju in so koristna za družbo v celoti, je smiselno tudi izenačiti plačilo za javna dela z minimalno plačo za udeležence z najnižjimi stopnjami izobrazbe in ustrezno popraviti lestvico plačil za tiste udeležence javnih del, ki imajo višjo stopnjo izobrazbe. Koristno bi bilo spremeniti sedanje normative glede števila udeležencev javnih del, ki jih lahko zaposlijo neprofitni delodajalci. Število je sedaj odvisno od števila zaposlenih pri delodajalcih, kar bi veljalo povečati, kadar so ti pripravljeni zaposlovati Rome.

Glede na siceršnjo neenakost romskega prebivalstva na področju zaposlovanja in glede na dejstvo, da brezposelnost povzroča ranljivost na drugih področjih življenja, je potrebno premisliti v sodelovanju z Zagovornikom načela enakosti, drugimi deležniki in romsko skupnostjo o uvedbi pozitivnih ukrepov za pripadnice in pripadnike romske skupnosti, kot so opredeljeni v 17. in 18. členu Zakona o varstvu pred diskriminacijo.

V zvezi s tem priporočilom MDDSZ pojasnjuje, da trditev, da se večina brezposelnih Romov zaposluje skozi javna dela, ni točna. V obdobju januar – december 2018 je ZRSZ beležil skupaj 271 izhodov v zaposlitev, od tega je bilo 126 brezposelnih Romov vključenih v javna dela, kar predstavlja 46 % vseh izhodov v zaposlitev v letu 2018.

V zvezi z javnimi deli MDDSZ pojasnjuje, da so ta namenjena socialni in delovni aktivaciji brezposelnih oseb, ki so več kot eno leto neprekinjeno prijavljene v evidenci brezposelnih oseb (to so dolgotrajno brezposelne osebe), njihovi socialni vključenosti, ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti ter spodbujanju razvoja novih delovnih mest. Javna dela se izvajajo na podlagi določb 49., 50., 50. a, 51., 52., 53. in 116. člena ZUTD. Pri zaposlitvi v okviru javnih del gre za sklenitev posebne pogodbe o zaposlitvi, katere posebnosti so določene v ZUTD (t.j. posebnosti glede višine plačila za delo, trajanja letnega dopusta in razlogov za prenehanje pogodbe o zaposlitvi). Na podlagi določb drugega odstavka 50. člena je lahko brezposelna oseba vključena v program javnega dela največ eno leto, zaradi stanja na trgu dela pa se lahko vključitev podaljša, vendar najdalj za eno leto pri istem izvajalcu javnih del. Omejitve obdobja vključitve so nenazadnje zahtevali socialni partnerji pri sprejemanju ZUTD, saj so nekateri izvajalci javna dela izkoriščali za nadomeščanje »redno« zaposlenih delavcev na sistemiziranih delovnih mestih.

Nadalje 52. člen ZUTD določa, da je udeleženec javnih del upravičen do plače, izražene v deležu od minimalne plače po ravneh izobrazbe za delo, ki ga opravlja v programu javnih del. ZRSZ napoti dolgotrajno brezposelno osebo na opravljanje del in nalog v program, ki je izbran na javnem povabilu in ne na sistemizirano delovno mesto k izvajalcu/delodajalcu program. Če bi se namreč javna dela izvajala na sistemiziranih delovnih mestih, ne bi bilo več nobene legitimne podlage za drugačen pravni položaj udeležencev javnih del, kot ga imajo ostali zaposleni na istih ali primerljivih delovnih mestih (51. člen ZUTD; drugačno plačilo za delo, letni dopust itd.). V tem primeru bi postalo nepotrebno tudi določanje okvirnih vsebin javnih del (le te določa Katalog programov javnih del, ki je sestavni del dokumentacije javnega povabila), saj bi bila vsebina (vrsta del) določena že z opisom sistemiziranega delovnega mesta izvajalca programa javnih del. Posledično bi bil pod vprašaj postavljen sam sistem javnih del kot tak. Poleg tega z izvajanjem javnih del na sistemiziranih delovnih mestih ne bi bilo mogoče dosegati predpisanega namena javnih del, saj bi morali udeleženci ob upoštevanju določb ZDR-1 izpolnjevati vse, za zasedbo sistemiziranega delovnega mesta, predpisane in določene pogoje. To pa bi lahko pomembno vplivalo na možnosti vključevanja določenih skupin brezposelnih oseb, ki težje izpolnijo formalne pogoje, potrebne za zaposlitev (npr. Romi).

Ker torej ne gre za opravljanje rednih del izvajalca programa javnih del, je tudi plača udeležencev v ZUTD določena v deležu od minimalne plače za delo, ki ga udeleženec v javnem delu opravlja.

Število možnih vključitev brezposelnih oseb pri posameznem izvajalcu/delodajalcu je omejeno v javnem povabilu iz naslednjih dveh razlogov:

Eden izmed pogojev javnega povabila za izbor programov javnih del je, da mora izvajalec udeležencem zagotavljati strokovno usposobljenega mentorja. Brez mentorja, ki vodi in svetuje ter prenaša svoje znanje in spretnosti na manj izkušenega udeleženca javnih del, je povsem nerealno pričakovati, da bo dosežen namen javnih del, t.j. socialna in delovna aktivacija napotnih oseb. Ravno tako se namen javnih del težje doseže pri izvajalcih javnih del, ki nimajo »redno« zaposlenih oseb. Posledično javno povabilo omejuje tiste izvajalce, ki nimajo »redno« zaposlenih delavcev oziroma imajo zaposleno eno osebo, le ti lahko vključijo enega udeleženca (brezposelno osebo). Več ima delodajalec »redno« zaposlenih, več udeležencev javnih del se lahko vključi, kar je tudi smiselno, če želimo doseči namen javnih del (socialna in delovna aktivacija).

MDDSZ ponovno poudarja, da lahko pri vključevanju Romov v javna dela govorimo o t. i. »pozitivni diskriminaciji«. Dolgotrajno brezposelni Romi sodijo v ciljno skupino za ponovno vključitev v javna dela, kar pomeni, da so lahko v javna dela vključeni do dve leti, ostale ciljne skupine, razen invalidov in starejših, se lahko vključujejo v javna dela za obdobje enega leta. Z namenom delovne in socialne aktivacije dolgotrajno brezposelnih Romov je izvajanje javnih del v največji možni meri prilagojeno potrebam brezposelnih Romov, kot tudi Romom, ki so uporabniki storitev javnih del. Za Rome se v okviru javnih del zato izvajata dva »tailor made« programa javnih del, namenjena urejanju romskih naselij in pomoči Romom pri socializaciji. Ne samo, da so prednostna ciljna skupina oseb, vključevanje brezposelnih Romov v javna dela je sofinancirano s strani ministrstva v višini 95 % stroškov plače (vključevanje ostalih ciljnih skupin dolgotrajno brezposelnih oseb v javna dela je sofinancirano v razponu od 55 % do 90 %).

Tudi Zagovornik načela enakosti (zagovornik) v dopisu št. 0701-3/2013-MDDSZ/8 z dne 3. 1. 2019 (dopis naslovljen na Društvo Anglunipe – RIC) navaja, da ZRSZ izvaja javna dela za pripadnike romske etnične skupnosti na način, ki ga zagovornik razume kot t.i. »pozitivno diskriminacijo« oz. kot posebni ukrep (skladno s 17. členom ZVarD).

Trije sklopi ukrepa NPUR »Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela za obdobje 2017–2021« (sklopi: APZ, Storitve za trg dela in storitve Kariernih središč) pomenijo spodbudo pripadnikom romske skupnosti za doseganje boljših možnosti za zaposlitev. Ti trije sklopi predstavljajo širok nabor programov. Ta nabor programov se stalno dopolnjuje z novimi programi, s katerimi se država odziva na gibanja na trgu dela in so namenjeni različnim področjem ukrepanja, s ciljem povečanja zaposljivosti Romov. Področja ukrepanja so: usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje, kreiranje delovnih mest, spodbude za samozaposlovanje, delavnice v okviru Storitve za trg dela, ki so namenjene pridobivanju veščin, kompetenc, prepoznavanju zaposlitvenih možnosti in storitve Kariernih središč, ki so namenjene prepoznavanju izobraževalne in poklicne kariere.

Glede na to MDDSZ ocenjuje, da ni potrebe po oblikovanju še dodatnih posebnih pozitivnih ukrepov za pripadnike romske skupnosti. Posebej še, če se upošteva dejstvo, da so pripadniki romske skupnosti s strani ZRSZ ugodneje obravnavani in hkrati obravnavani tudi kot prednostna ciljna skupina oseb za vključitev v programe znotraj teh treh sklopov. MDDSZ tako zaenkrat ne načrtuje posebnih programov, ki bi bili namenjeni zgolj brezposelnim Romom, saj ocenjuje, da je tistim Romom, ki imajo odgovoren odnos do načrtovanja izobraževalne in poklicne kariere, na voljo širok nabor programov, v katere se lahko prednostno vključujejo.

4.3.6. Cilj: zagotavljanje pogojev pripadnic in pripadnikov romske skupnosti za vključevanje v ustrezno študentsko politiko

Priporočilo:

Romska skupnost je ena izmed najranljivejših družbenih skupin na vseh področjih življenja in se Romi, ki se izobražujejo, večinoma soočajo z nespodbudnim okoljem, ki močno vpliva na njihov napredek pri izobraževanju. Zato bi potrebovali pozitivne ukrepe na področju štipendiranja, ki bi jih povezovali z drugimi ukrepi. Priporočljivo bi bilo prednostno obravnavati Rome pri politikah štipendiranja in nastanitve v dijaških oziroma študentskih domovih.

V zvezi s priporočilom glede prednostne obravnave Romov na področju štipendiranja MDDSZ pojasnjuje, da ZŠtip-1 ne opredeljuje nobenih posebnih štipendij za ranljive skupine, prav tako zakonodaja s tega področja tudi ne predvideva posebnih ukrepov, ki bi bili specifično namenjeni romski populaciji. ZŠtip-1 določa splošne pogoje za pridobitev štipendije, in sicer se štipendija lahko podeli:

- državljanom Republike Slovenije in njihovim vzdrževanim družinskim članom s prebivališčem v Republiki Sloveniji,
- državljanom Republike Slovenije s prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki so pripadniki italijanske ali madžarske narodne skupnosti,
- državljanom držav članic EU in njihovim vzdrževanim družinskim članom s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji,
- delavcem migrantom, ki so državljani države članice EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom, ki prebivajo v Republiki Sloveniji,
- obmejnim delavcem, ki so državljani države članice EU in prebivajo v drugi državi članici EU, če so zaposleni ali samozaposleni v Republiki Sloveniji, in njihovim vzdrževanim družinskim članom, za izobraževanje v Republiki Sloveniji,
- državljanom tretjih držav, ki so pridobili status rezidenta za daljši čas.

ZŠtip-1 tako ne določa posebnih ciljnih skupin, temveč generalno določa splošne in posebne pogoje za pridobitev določene vrste štipendije. Skladno z navedenim lahko tudi Romi pridobijo katerokoli štipendijo, skladno z zakonom, v kolikor izpolnjujejo zgoraj navedene splošne pogoje ter posebne pogoje za posamezno vrsto štipendije. MDDSZ zaenkrat ne načrtuje posebnih štipendijskih shem, ki bi bile izključno namenjene zgolj romski populaciji, saj ocenjuje, da so možnosti za pridobitev štipendije dovolj splošne in vsem ciljnim skupinam omogočajo dostopnost do sistema štipendiranja.

4.1.3. Cilj: vključevanje romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalni proces»

Priporočilo 2:

Potrebna je čimprejšnja sistemska umestitev delovnega mesta romskega pomočnika v vrtce in šole ter še naprej širiti mrežo romskih pomočnikov in usposabljanje novo generacijo romskih pomočnikov. Priporočljivo je iskati sinergije v okviru aktivne politike zaposlovanja (APZ) in z dodatnimi finančnimi sredstvi zaposlovati in usposabljanje romske pomočnike ter tudi na ta način širiti mrežo romskih pomočnikov.

MDDSZ v zvezi s priporočilom, vezanim na vključevanje romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalni proces oziroma sistemizacijo delovnega mesta »romski pomočnik« v vrtcih, pojasnjuje, da ta ne sodi v pristojnost MDDSZ, ampak MIZŠ.

Ob tem MDDSZ pojasnjuje, da sta v okviru zakona, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije, sprejeti dve nacionalni poklicni kvalifikaciji, t.j. Romski pomočnik/romska pomočnica in Romski koordinator/romska koordinatorica. Navedeni nacionalni poklicni kvalifikaciji (NPK) predstavljata pomembno podporo in vez na področju vključevanja Romov v večinsko skupnost, pridobi pa ju lahko vsak, ki izpolnjuje pogoje, določene v katalogih standardov strokovnih znanj in spretnosti (več podatkov: www.nrpslo.org). V letih 2017 in 2018 je nacionalno poklicno kvalifikacijo za Romskega pomočnika/romsko pomočnico v Republiki Sloveniji pridobilo 5 oseb, za Romskega koordinatorja/romsko koordinatorico pa 1.

Sinergija med možnostjo pridobitve NPK za Romskega pomočnika/romsko pomočnico v okviru aktivne politike zaposlovanja obstaja in so za navedeno na voljo tudi finančna sredstva. Nacionalno poklicno kvalifikacijo je namreč mogoče pridobiti v okviru ukrepa »Nacionalne poklicne kvalifikacije – potrjevanje NPK in TK«. V kolikor brezposelna oseba izkaže interes po pridobitvi NPK Romski pomočnik/romska pomočnica, ji ZRSZ navedeno tudi omogoči, svetovalci v posameznih lokalnih okoljih pa takšno vključitev, ob izkazanem interesu tudi spodbujajo, vendar pa med brezposelnimi Romi za navedeno ni večjega interesa, saj je v letih 2017 in 2018 navedeni NPK v okviru APZ pridobila samo 1 oseba.

MDDSZ še izpostavlja, da ZRSZ brezposelne Rome spodbuja k vključevanju v različne aktivnosti in ukrepe (ne samo NPK), ki bi lahko pripomogli k njihovi razrešitvi brezposelnosti. Največ vključitev beležijo v osnovno šolo za odrasle in javna dela, Romi se vključujejo tudi v druge različne programe v okviru ukrepa usposabljanja in izobraževanja, kjer pridobijo dodatne kompetence za vstop na trg dela in v spodbude za zaposlovanje.

Kot že omenjeno, ZRSZ vlaga precej napora in ne nazadnje tudi finančnih sredstev, k spodbujanju vključevanja Romov v različne ukrepe aktivne politike zaposlovanja, vendar pa je potrebno poudariti, da je najpomembnejši element vključevanja v ukrepe zainteresiranost Romov, kjer pa ZRSZ opaža zelo majhno pripravljenost za sodelovanje.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.3 PODROČJE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA

Na področju socialnega varstva so Romi obravnavani kot ena izmed posebej ranljivih skupin prebivalstva, ki v okviru ukrepov za zmanjševanje tveganja revščine in povečanja socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva potrebuje tako celostne kot usmerjene ukrepe, katerih cilj je socialna aktivacija Romov in njihova kakovostnejša, hitrejša in lažja integracija v družbo. Kot ena od ciljnih skupin so Romi vključeni v vse strateške in programske dokumente na tem področju. Tako so vključeni tudi v leta 2013 sprejeto Resolucijo o nacionalnem programu socialne pomoči 2013–2020 (Uradni list RS, št. 39/13), katere eden od ciljev je zmanjšati tveganje revščine in povečati socialno vključenost socialno prikrajšanih in ranljivih skupin prebivalstva. Ker so Romi med najbolj ranljivimi družbenimi skupinami, zlasti pa romski otroci in mladostniki, je njihovo tveganje za zdrs v revščino (transgeneracijski prenos revščine) zelo veliko.

Na področju socialnega varstva in socialnega vključevanja ter socialne aktivacije v zvezi s pripadniki romske skupnosti so se v letu 2018 izvajale aktivnosti, ki so načrtane v ukrepih NPUR 2017–2021. Aktivnosti v zvezi z bojem proti trgovini z ljudmi oziroma v zvezi s pojavom t.i. prisilnih, dogovorjenih in prezgodnjih porok romskih otrok je v letu 2018 koordiniral in delno izvajal UN. Te so v kratkem predstavljene v nadaljevanju.

Aktivnosti UN na področju boja proti trgovini z ljudmi oziroma v zvezi s pojavom t.i. prisilnih, dogovorjenih in prezgodnjih porok

Na tem področju oziroma v zvezi s temi izzivi je potrebno izpostaviti naslednje aktivnosti, ki so bile izvedene v letu 2018:

- predstavnica UN je tudi v letu 2018 aktivno sodelovala pri delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi, ki jo vodi nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi, ki deluje pri MNZ;

- UN je na temo pojava begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja oziroma t.i. prezgodnjih porok sklical tri skupne (več deležniške) delovne sestanke (12. 1. 2018, 25. 4. 2018 in 7. 12. 2018) in več manjših delovnih sestankov, usmerjenih na posamezno področje oziroma izziv (31. 8. 2018 (sestanek s Centrom za izobraževanje v pravosodju (CIP): ozaveščanje oziroma izobraževanje zaposlenih v pravosodnih organih o delu z romsko skupnostjo), 6. 9. 2018 (sestanek z MDDSZ) in 14. 9. 2018 (sestanek z izvajalci večnamenskih romskih centrov na temo ozaveščanja pripadnikov romske skupnosti));
- dne 8. 11. 2018 je UN na temo begov mladoletnih otrok v škodljiva okolja oziroma t.i. prezgodnjih porok ter na temo prisilnih porok romskih otrok v Ljubljani izvedel širši posvet z naslovom »Skupaj smo uspešnejši: Begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (prezgodnje poroke) in prisilne poroke romskih otrok«, in sicer v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA2«;
- na tretjem skupnem (več deležniškem) sestanku dne 7. 12. 2018 je UN skupaj z ostalimi predstavniki pristojnih institucij in organizacij opravil premislek o do takrat izvedenih aktivnostih in še posebej o ugotovitvah in zaključkih posveta z dne 8. 11. 2018, na podlagi česar je nato na tem sestanku načrtal nadaljnje usmeritve in potrebne aktivnosti, ki se nadaljujejo oziroma se bodo izvedle v letu 2019;
- ugotovitve in zaključki vseh izvedenih aktivnosti v zvezi s temi izzivi so bili predstavljeni na 9. seji Komisije Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti dne 13. 12. 2018, ki jo bo UN tudi v prihodnje seznanjal s potekom dogodkov na tem področju;
- na podlagi sodelovanja med UKOM in UN je bila v Javni razpis za sofinanciranje informativno-komunikacijskih in izobraževalnih projektov nevladnih in humanitarnih organizacij v letu 2018, objavljenem decembra 2017 v Uradnem listu RS, št. 75/17, dodana tudi vsebina ozaveščanja o nevarnostih prisilnih in dogovorjenih porok ter določilo, da si mora izvajalec projekta prizadevati projekt organizirati tako, da bo približno tretjina aktivnosti potekala v okoljih, kjer živijo tudi pripadniki romske skupnosti. UN je v ta namen UKOM-u namenil dodatnih 5.000,00 EUR iz svoje proračunske postavke. V razpisu sta bila dva sklopa (C1 in C2) namenjena projektom, katerih cilj je ozaveščanje mladostnikov o nevarnostih trgovine z ljudmi, o načinih novačenja, o nevarnostih, ki so jim izpostavljeni na spletu, o prisilnih in dogovorjenih porokah. Prav tako naj bi se z aktivnostmi mladostnike usposobilo za prepoznavanje tveganja, ustrezne načine ukrepanja in samozaščitnega obnašanja. Izvajalec, izbran na razpisu, si je moral prizadevati, da so aktivnosti potekale tudi v okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti. Aktivnosti so bile usmerjene (1) na učence tretje triade osnovnih šol in (2) na srednješolce in mladostnike v različnih skupnostih, vzgojnih zavodih in domovih. Za oba razpisana sklopa je bilo na razpisu izbrano društvo Ključ, ki je izvedlo dva projekta, namenjena dvema različnima ciljnima skupinama.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Odziv na ugotovitve in priporočila evalvacije je podal MDDSZ in je razviden v nadaljevanju.

Cilj: zmanjševanje tveganja revščine in povečevanje socialne vključenosti socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva/Cilja: izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti storitev ter programov

Priporočilo:

Potrebno je opraviti analizo področja socialnovarstvenih programov za vključevanje pripadnic in pripadnikov romske skupnosti. Teh programov je relativno premalo, potreb na terenu pa je veliko.

V zvezi s priporočilom, ki se nanaša na sofinanciranje socialnovarstvenih programov, ki delajo na področju socialnega vključevanja Romov MDDSZ sprejema priporočilo in ga bo upošteval pri pripravi prihodnjega javnega razpisa, saj je tudi želja ministrstva, da se poveča število

socialnovarstvenih programov, še posebej v okoljih, kjer živi veliko število Romov, in kjer teh programov še ni.

Glede na navedeno bo MDDSZ v okviru prihodnjega javnega razpisa spodbujalo delovanje nevladnih organizacij, ki so pripravljene delati z Romi. V okviru priprav javnega razpisa bo upošteval priporočila glede razpisnih pogojev, vezanih na dodelitev sredstev za strokovne delavce. Prav tako bo MDDSZ vzpostavil sodelovanje s predstavniki lokalnih okolij, kjer se kaže interes za vzpostavitev novih programov.

Cilj: Izvajanje preventivnih programov za izobraževanje strokovnih delavcev na centrih za socialno delo o usmeritvah in priporočilih v primerih bega mladoletnih oseb v škodljiva okolja.

Priporočila:

Področje bega mladoletnih otrok v škodljiva okolja je področje, ki se ga v preteklosti ni naslavljal. Je tudi področje, ki ga je treba nasloviti z vso občutljivostjo, pri čemer ukrepanje lahko vključuje več deležnikov na različne ukrepe.

Priporočljivo je celovito usposabljanje strokovnih delavcev za delo na tovrstnih primerih.

Smiselno je izvajati redne analize stanja oziroma raziskave, ki lahko nakažejo razsežnost problema v daljšem časovnem obdobju in so lahko tudi izhodišče za nadaljnje ukrepanje.

V zvezi s priporočilom, da je treba v prihodnje celovito usposabljanje strokovnih delavcev za delo na tovrstnih primerih, bo MDDSZ v prihodnosti organiziralo dodatna usposabljanja. Prav tako bo ministrstvo spremljalo in analiziralo stanje na terenu ter se bo tako lažje odzivalo na to problematiko.

V letu 2017 so bile s strani Skupnosti centrov za socialno delo, s ciljem usposabljanja strokovnih delavcev za delo na tovrstnih primerih izdane *Usmeritve in priporočila za delo strokovnih delavcev Centrov za socialno delo (CSD) v primeru begov mladoletnikov v škodljiva okolja*, ki so prepoznane kot koristen pripomoček pri izvajanju nalog strokovnih služb z namenom zaščite mladoletnikov pred bivanjem v zanje škodljivih okoljih. Usmeritve in priporočila se uporabljajo v vseh primerih, ko CSD ali interventna služba prejme informacijo, da se mladoletna oseba nahaja v okolju, kjer so starši onemogočeni pri izvajanju roditeljske pravice. Informacijo o tem lahko CSD oziroma interventna služba prejme od staršev te mladoletne osebe, policije ali drugih oseb. V primeru visoke ocene ogroženosti se CSD poveže tudi s policijo.

Cilj: financiranje svetovalnih programov za romsko populacijo na temo t.i. prezgodnjih in prisilnih porok ter posledic takih ravnanj

Cilj: Usklajeno in koordinirano ukrepanje pristojnih institucij v postopkih obravnave primerov zunajzakonskih skupnosti z mladoletnimi osebami

Priporočilo:

Gre za zelo občutljivo področje ukrepanja, ki ga je potrebno nasloviti bolj celovito. Priporočljivo je sprejeti smernice za delo z različnimi skupinami znotraj romske skupnosti in v tem smislu tudi vzpostaviti redne aktivnosti tekom celega leta.

Ker mnogi otroci vzpostavljajo stike in komunikacijo prek socialnih omrežij, je zelo priporočljivo med izvajanje aktivnosti nasloviti tudi to področje.

S priporočilom, da gre za občutljivo področje ukrepanja, ki ga je potrebno nasloviti bolj celovito, in priporočilom, da je treba sprejeti smernice za delo z različnimi skupinami znotraj romske skupnosti, se MDDSZ strinja in bo priporočili upošteval. Prav tako bo v prihodnje med aktivnostmi spodbujal tudi naslavljanje področja komuniciranja z novimi tehnologijami (komuniciranje preko socialnih omrežij).

Ne glede na to, da so vse pristojne institucije že sprejele smernice, protokole in ustrezna stališča na tem področju, evalvacija priporoča, da bi bilo vendarle smiselno sprejeti enega ali

več protokolov medsebojnega sodelovanja med pristojnimi institucijami na tem področju. Vezano na to priporočilo, lahko v prihodnje MDDSZ da poudarek pripravi skupnega protokola sodelovanja pristojnih ministrstev.

Cilj. Spodbujanje izboljševanja družbeno-ekonomskega položaja pripadnikov in pripadnic romske skupnosti z vzpostavitvijo večnamenskih romskih centrov (VNRC), v katerih se bodo izvajale vsebine, namenjene njihovi integraciji v družbo in približevanju trgu dela

Priporočilo:

Kljub dejstvu, da so v obstoječem razpisu VNRC zastavljeni kot skupnostni centri, kjer se odvijajo različne skupinske aktivnosti, namenjene socialni aktivaciji in socialnem vključevanju romske skupnosti, ter tudi športnim, prostočasnim in drugim družbenim dogodkom, je priporočljivo delo romskega aktivatorja usmeriti v bolj direktno in individualizirano delo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti.

V zvezi s priporočilom, ki naslavlja bolj direktno in individualizirano delo s pripadniki romske skupnosti, MDDSZ poudarja, da ima romski aktivator številne naloge, ki jih mora izvesti v okviru projekta posameznega VNRC, pri čemer je že sedaj del njegovih nalog tudi informiranje in svetovanje Romom. Tudi priporočilo vezano na to, da bi v bodoče za podobne projekte vključevali možnosti oblikovanja številčnejših timov, ki bi delovali kot romski aktivatorji in zagovorniki, ki bi se lažje osredotočali na bolj specializirano in individualizirano delo s pripadniki romske skupnosti, bo MDDSZ upošteval pri načrtovanju novih javnih razpisov.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.4 PODROČJE ZDRAVSTVENEGA VARSTVA

Pravice in dostop do preventivne in kurativne zdravstvene oskrbe veljajo enako za vse državljane Republike Slovenije. Ukrepi, usmerjeni v izboljšanje zdravstvenega varstva Romov, so vključeni v veljavni NPUR 2017–2021.

Cilji izboljšanja zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti kot ene izmed ranljivih skupin prebivalstva so skladni z izhodišči Resolucije o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« (Uradni list RS, št. 25/16; ResNPZV). ResNPZV je osrednji strateški dokument Republike Slovenije, ki je podlaga za razvoj zdravstva v Sloveniji v naslednjih desetih letih. ResNPZV ohranja vizijo kakovostnega in vsem dostopnega javnega zdravstva, v središče postavlja uporabnika in izvajalca ter si prizadeva za boljše zdravje in blagostanje za vse, zagovarja zmanjšanje neenakosti v zdravju, optimizacijo zdravstvene oskrbe v smislu dostopnosti do enako kakovostne in varne oskrbe ter uspešnost zdravstvenega sistema ob večji pravičnosti ter ohranjanju solidarnosti.

ZZVZZ v 7. členu navaja, da Republika Slovenija iz proračuna zagotavlja sredstva za: proučevanje in spremljanje zdravstvenega stanja prebivalcev; aktivnosti humanitarnih, invalidskih, strokovnih in drugih društev in organizacij, skladno z opredelitvami iz plana zdravstvenega varstva. Tudi dokument »Zdravje 2020« Svetovne zdravstvene organizacije (sprejet na 62. zasedanju Svetovne zdravstvene organizacije septembra 2012) govori o odpravljanju razlik v zdravju, krepitvi javnega zdravja, ki mora biti univerzalno, pravično, trajno, visoke kakovosti in usmerjeno k ljudem. Z glavnimi cilji se sledi tudi Priporočilu Odbora ministrov Sveta Evrope številka (2006)10 o boljšem dostopu do zdravstvenega varstva Romov in potujočih skupin v Evropi, sprejetim 12. 7. 2006.

Kot že omenjeno, imajo Romi enako pravico do zdravstvenega varstva kot drugi državljani, vendar včasih ne uveljavljajo teh pravic. Pogoji za pravico do zdravstvenega varstva je urejeno zdravstveno zavarovanje, pri čemer je pomemben delež Romov, ki so brezposelni, v omenjeno zavarovanje vključenih kot osebe brez plačila, kar pomeni, da se njihovi prispevki za obvezno zdravstveno zavarovanje plačujejo iz državnih sredstev, kar je dovoljeno v skladu z zakonom.

MZ je v sodelovanju z ustreznimi institucijami in službami, ki delujejo v okviru sistema zdravstvenega varstva, in predstavniki romske skupnosti, tudi v letu 2018 nadaljevalo svoje aktivnosti za izboljšanje zdravja in zdravstvenega varstva Romov.

V letu 2017 je MZ skladno s cilji NPUR izvedel javni razpis za sofinanciranje programov zdravstvenega varstva s poudarkom na zdravju romskih mladostnic, žensk in otrok. Z razpisom je bilo zagotovljeno sofinanciranje za leti 2017 in 2018. Predmet razpisa so bili programi pomoči, svetovanja in oskrbe ogroženih, ranljivih romskih skupin, še posebej žensk in deklic. Predmet javnega razpisa pa so bile vsebine, ki so se nanašale na spolno vzgojo, skrb za splošno in osebno higieno, kontracepcijo, samopregledovanje dojk, zdravstveno, socialno in pravno varstvo mladoletnih mater in njihovih otrok, vlogo ženske v povezavi z njenimi pravicami o odločanju o rojstvu, odnosu do in vzgoji otrok. Posebna pozornost se je namenila pogostim nosečnostim in splavom mladoletnih deklet ter kroničnim boleznim dihal majhnih otrok. Aktivnosti v okviru tega javnega razpisa so se morale odvijati v romskih naseljih oziroma tam, ker je mogoče v največji meri vključiti ciljne skupine.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Evalvacija ugotavlja, da je glede na podatke in ugotovitve izvajalcev programov (nekatero zdravstvene vsebine izvajajo tudi večnamenski romski centri) mogoče ugotoviti, da razpisi za izvajanje krajših programov ne morejo zagotoviti ustreznega naslavljanja zatečenega stanja na področju zdravja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti. Zatečeno stanje, ki kaže na slabo zdravje romskega prebivalstva in njihovo slabo vključenost v sistem zdravstvenega varstva, bi bilo po ugotovitvah evalvacije potrebno naslavljanje s sistematičnimi ukrepi skozi daljše obdobje, saj se romsko prebivalstvo sooča z večplastno marginalizacijo, že pridobitev zaupanja tako ranljive populacije, ki je predpogoj za delo na izboljšanju razmer, pa terja tako čas kot zadostne finančne vire in kadre. Evalvacija podaja tudi naslednja priporočila:

- *potrebno je v sodelovanju z romsko skupnostjo pripraviti strategijo za zdravje Romov, ki bi določila konkretne cilje in celovit nabor ukrepov za izboljšanje stanja na področju zdravstvene vključenosti pripadnic in pripadnikov romske skupnosti;*
- *potrebno je sprejeti program redne prisotnosti strokovnega kadra v naseljih in krajih, kjer živijo pripadnice in pripadniki romske skupnosti;*
- *po zgledu vzgojno-izobraževalnega področja, kjer se je institut romskega pomočnika izkazal kot ustrezna rešitev, je smiselno vzpostaviti institut romskega zdravstvenega pomočnika, ki bi deloval kot most med romsko skupnostjo in institucijami zdravstvenega sistema;*
- *potrebno je okrepiti usposabljanje in izobraževanje zdravstvenega kadra za delo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti.*

V zvezi s priporočili, ki jih podaja evalvacija, MZ pojasnjuje, da so na ministrstvu evalvacijo in njene ugotovitve proučili ter da ministrstvo podana priporočila smatra kot utemeljena. V zvezi s tem MZ pojasnjuje, da ministrstvo z romsko skupnostjo neprestano vodi dialog, kjer se določajo prioritete in ukrepi na področju zdravja. MZ bo v nadaljevanju opravil analizo prisotnosti strokovnega kadra v naseljih in krajih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, in v zvezi s tem sprejel potrebna priporočila oziroma ukrepe.

MZ tudi pojasnjuje, da so institucije zdravstvenega varstva vedno odprte za dialog s civilno družbo in s tistimi, ki podajo utemeljene pobude. Glede izboljšanja zdravstvenega varstva in

dostopnosti, pa MZ verjame, da za uspešno komunikacijo ni potrebno imenovanje vedno novih institutov, da bi bil dialog uspešen.

MZ redno skrbi tudi za krepitev usposobljenosti zdravstvenega kadra za delo s pripadniki romske skupnosti, v zvezi s čimer organizira usposabljanja in izobraževanja v obliki letnih konferenc in seminarjev.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 so podane v prilogi 1 tega poročila.

5.5 PODROČJE UREJANJA BIVANJSKIH RAZMER

MOP poroča o izvajanju 5. člena ZRomS-1, t.j. o uresničevanju vseh obvez in aktivnosti za zagotavljanje pogojev za urejanje prostorske problematike romskih naselij in izboljšanje bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti, ki izhajajo iz zakonskih in podzakonskih predpisov in programskih dokumentov na področju okolja in prostora.

Na MOP, Direktoratu za prostor, graditev in stanovanja, na podlagi 5. člena ZRomS-1 ne vodijo nobenega postopka priprave DPN za ureditev romskega naselja niti niso prejeli nobene pobude za pripravo DPN za urejanje romskega naselja. Prav tako za ta namen nimajo rezerviranih sredstev v proračunu RS.

Kljub temu da je skladno z veljavno zakonodajo za področje urejanja prostora in prostorsko načrtovanje na lokalni ravni, s tem tudi za urejanje romskih naselij, pristojna občina, so si tako vlada kot lokalne oblasti tudi v letu 2018 prizadevale izboljšati življenjske pogoje Romov.

Vlada je maja 2017 ustanovila MDS, ki je delovala od 11. 5. 2017 do 31. 5. 2018 in jo je vodil MOP.

Cilj dela MDS je bilo izboljšanje bivalnih razmer v romskih naseljih, naloge pa so bile:

- priprava pregleda stanja prostorske problematike po posameznih romskih naseljih v Sloveniji;
- priprava pregleda in analize dobrih praks urejanja prostorske problematike in bivalnih razmer Romov;
- priprava predloga ukrepov (zakonodajnih, organizacijskih, finančnih, ipd.) za ureditev prostorske problematike in izboljšanje bivalnih razmer Romov;
- druge naloge.

V MDS so sodelovali predstavniki MOP, GSV, UN, MGRT, MKGP in MJU. Po potrebi se je zaradi večje operativnosti pri delu MDS na sestanke vabilo tudi predstavnike drugih ministrstev in njihovih organov, redno pa se je na sestanke MDS vabilo tudi predstavnike Sveta romske skupnosti Republike Slovenije, Komisije Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti, Zveze Romov Slovenije, Skupnosti občin Slovenije in Združenja mestnih občin Slovenije, saj jim je bila s tem zagotovljena možnost za aktivno sodelovanje pri oblikovanju predlogov ukrepov za izboljšanje prostorske problematike in bivalnih razmer v romskih naseljih. Predstavniki romske skupnosti se niso udeležili niti enega sestanka MDS.

MDS se je sestala na devetih delovnih sestankih. Vlada se je dne 11. 1. 2018 seznanila z vmesnim poročilom o njenem delovanju in do takrat opravljenem delu, na zadnjem, 9. sestanku, pa je MDS obravnavala in potrdila osnutek *Zaključnega poročila o delovanju Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike Romov* (zaključno poročilo).

Besedilo zaključnega je MOP usklajeval s pristojnimi ministrstvi, vladnimi službami in združenji občin. MOP je osnutek zaključnega poročila:

- uskladal v okviru MDS na sestanku 30. 5. 2018;
- poslal dodatno v dopolnitev članom MDS do 10. 7. 2018;
- posredoval v formalno medresorsko usklajevanje 16. 7. 2018 vsem ministrstvom, vladnim službam, združenjem občin in Svetu romske skupnosti Republike Slovenije in osnutek zaključnega poročila dopolnilo upoštevajoč vse podane pripombe;
- posredovalo v lektoriranje na GSV, Sektor za prevajanje 20. 8. 2018;
- lektorirano gradivo posredovalo v ponovno formalno medresorsko usklajevanje 2. 10. 2018 vsem ministrstvom in vladnim službam.

Zaradi pripomb, podanih v ponovljenem postopku medresorskega usklajevanja, je bil z namenom uskladitve zaključnega poročila dne 18. 1. 2018 sklican sestanek s predstavniki ministrstev, ki so bili člani MDS, dodatno pa tudi s predstavniki ministrstev, ki so na predlog zaključnega poročila podala pripombe.

Zaključno poročilo vključuje tudi predloge ukrepov, ki jih je oblikovala MDS v okviru naloge 3: priprava predloga ukrepov (zakonodajnih, organizacijskih, finančnih, ipd.) za ureditev prostorske problematike in izboljšanje bivalnih razmer Romov. MDS je za prepoznana ključna področja urejanja romskih naselij pripravila predloge organizacijskih, finančnih in zakonodajnih ukrepov.

- Predlagani zakonodajni podporni ukrepi države:
 - vzpostavitev pregleda stanja prostorske problematike;
 - preveritev obstoječih stanovanjskih standardov;
 - priprava in sprejetje posebnega zakona za interventno urejanje romskih naselij;
- Predlagani organizacijski podporni ukrepi države:
 - vzpostavitev stalnih koordinacijskih delovnih teles;
 - koordinacija in krepitev NVO za delo v romskih naseljih.
- Predlagani finančni podporni ukrepi države:
 - zagotovitev novega vira financiranja za reševanje bivanjskih razmer Romov;
 - povezava državnih finančnih sredstev, ki so namenjena za sofinanciranje občin pri izgradnji komunalne infrastrukture v romskih naseljih, s finančnimi sredstvi Evropske skupnosti.

V zvezi s prihodnjimi možnostmi na področju prostorskega načrtovanja MOP izpostavlja rešitve, ki jih prinaša zakon, ki ureja področje urejanja prostora, in ki ga je Državni zbor sprejel oktobra 2017, saj ta med drugim določa pripravo t.i. regionalnega prostorskega plana, ki je prostorski strateški akt, s katerim se država in občine na podlagi Strategije prostorskega razvoja, njenega akcijskega programa, drugih razvojnih aktov države in razvojnih ciljev EU dogovorijo in uskladijo o prostorskem razvoju posamezne razvojne regije in določijo bistvene razvojne možnosti. Regionalni prostorski plan je podlaga za pripravo regionalnega razvojnega programa, ki se pripravlja po predpisih o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Pri tem je pomembna novost, da občinski prostorski plani, kot so bili določeni z zakonom, ki ureja področje prostorskega načrtovanja, katerega določbe so se uporabljale do 1. 6. 2018, niso več obvezni, razen za mestne občine (75. člen ZUreP-2). Ta rešitev bi na eni strani pomenila razbremenitev za občine, na drugi pa bi krepila medobčinsko sodelovanje.

Urejanje romskega naselja Žabjak – Brezje: aktivnosti MGRT, MO, DRSI in Mestne občine Novo mesto

MGRT in Razvojni svet razvojne regije Jugovzhodna Slovenija sta dne 7. 11. 2017 podpisala Dogovor za razvoj razvojne regije Jugovzhodna Slovenija. V omenjenem Dogovoru sta se dogovorila o izvedbi in financiranju projekta Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak – Brezje. Gre za projekt MO Novo mesto. Vrednost celotnega projekta je 3,65 mio EUR. Od tega zneska država zagotavlja 3,1 mio EUR. Projekt je v izvajanju in bo končan do konca leta 2020.

V letu 2018 je bilo od načrtovanih 467.500,00 EUR porabljenih 442.831,00 EUR, kar pomeni, da je bila realizacija 95 %. Izvedene so bile vse aktivnosti, predvidene za leto 2018 in opredeljene v Dogovoru za razvoj razvojne regije Jugovzhodna Slovenija in v pogodbi o izvedbi in financiranju omenjenega projekta.

MGRT od 1. 1. 2017 do danes ni izvajalo drugih aktivnosti vezanih na izvajanje finančnih ukrepov za razvoj območij, kjer živi romska skupnost. V okviru dogovora za razvoj regij in na podlagi sklepa vlade, ki je sprejela odločitev, da se prioriteto rešuje problematika romskega naselja Žabjak – Brezje v Mestni občini Novo mesto, je ministrstvo z občino podpisalo pogodbo o financiranju tega projekta v obdobju 2017–2020. Navedeno pomeni, da so vsa finančna sredstva v okviru proračunske postavke *Izgradnja komunalne infrastrukture v romskih naseljih* vezana na izvedbo tega projekta. Za nadaljnje sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v ostalih občinah bi bilo ob pripravi državnega proračuna za prihodnja leta v finančnem načrtu MGRT potrebno zagotoviti dodatna finančna sredstva. Izvedba novih javnih razpisov je tako odvisna od dodatnih proračunskih sredstev, ki si jih bo MGRT prizadeval pridobiti ob sprejemanju proračuna RS za leti 2020 in 2021.

Večji del zemljišča, na katerem leži romsko naselje Žabjak, je v lasti države oziroma v upravljanju MO. MO ni nosilec nobenega od ukrepov na področju romske skupnosti, temveč je posredno vključen kot sodelujoči na področju urejanja bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj. MO se sooča z romsko problematiko na območju romskega naselja Žabjak v Novem mestu in si že vseskozi prizadeva za ureditev zemljišč na območju Žabjaka (Vojašnica Franca Uršiča), na katera so se Romi naselili še v obdobju bivše JLA. MO je na podlagi takrat sklenjenega dogovora med JLA in Občino Novo mesto, ki se do osamosvojitve ni izvajal, z občino podpisal dogovor v zadevi določitve namembnosti vojaških objektov v občini Novo mesto.

MO zaradi kompleksnosti problematike zemljišč RS, ki jih zasedajo Romi, sodeluje tudi s Komisijo Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti, UN, MOP in Varuhom človekovih pravic. Hkrati na podlagi prejetih obvestil z nadzori in s prijavi pristojnim organom, poskuša preprečiti nove nedovoljene posege na tem območju.

V letu 2018 je MO Novo mesto dne 12. 7. 2018 sprejela in dne 13. 7. 2018 objavila Spremembe in dopolnitve Občinskega prostorskega načrta Mestne občine Novo mesto (Dolenjski uradni list št. 15/18), ki območje Žabjaka za potrebe romskega naselja opredeljuje z ustreznimi stavbnimi – poselitvenimi in rekreacijskimi območji, kar bo omogočilo tako legalizacijo naselja, kot njegov usmerjeni in kontrolirani urbani razvoj.

MO se je zato strinjal in že podpisal elaborat izvedbe ustrezne parcelacije za del zemljišč v upravljanju MO na območju romskega naselja Žabjak.

Po sprejetju prostorskega akta je tako omogočen prenos zemljišč v lastništvo MO Novo mesto. MO je skupno z MO Novo mesto z navedenimi aktivnostmi ustvaril pogoje možnega reševanja prostorske problematike (na določenem območju MO Novo mesto), ki bo posledično pomenila osnovo za aktivnosti opredeljene v 3. členu ZRomS-1 in ukrepe opredeljene v NPUR 2017–2021.

Za reševanje prometne varnosti na območju naselja Žabjak Brezje sta DRSI in Mestna občina Novo mesto pristopili k rekonstrukciji reg. ceste R3-651/1198 Mirna peč-Novovo mesto (Bučna vas) od 5,143 do 6,591 v dolžini 1.448 m, ob naselju Žabjak Brezje. DRSI je v letu 2017 uvrstila projekt v proračun in dne 27. 9. 2019 sklenila pogodbo št. 2431-17-001237/0 za izdelavo projekta PZI »Rekonstrukcija reg. ceste R3-651/1198 Mirna peč-Novovo mesto (Bučna vas) od 5,143 do 6,591 v dolžini 1.448 m (ob naselju Žabjak Brezje)« s projektantskim podjetjem ACER Novo mesto d.o.o. Zaradi zamud pri posredovanju podatkov in soglasij s strani upravljavcev

vodov sta bila k osnovni pogodbi podpisana še dva aneksa za podaljšanje roka izvedbe naročila. Projektant je dne 15. 4. 2018 predal projektno dokumentacijo. V nadaljevanju je bila za projektno dokumentacijo razpisana še recenzija, ki je bila s pogodbo št. 2431-18-000711/0 dne 4. 6. 2018 oddana v izvedbo izvajalcu ZIL inženiring d.d. Izvajalec je dne 28. 6. 2018 izdelal recenzijsko poročilo, kjer je postavil rok 9. 7. 2018 za popravo dokumentacije. Ta je bila do roka popravljena in predana. DRSI je dne 28. 12. 2018 sprejela sklep o potrditvi Dokumenta identifikacije investicijskega projekta/investicijski program (DIIP/IP9 Rekonstrukcija ceste Žabjak Brezje št. 37164/1/2018/192). Na podlagi tega dokumenta in projektantske ocene je bil pripravljen sporazum o sofinanciranju (DRSI, št. 2431-19-000871, Mestna občina Novo mesto, št. 4113-7/2018-11) o delitvi stroškov med DRSI in Mestno občino Novo mesto, ki je bil sklenjen dne 20. 6. 2019. Na podlagi sporazuma o sofinanciranju je bila v nadaljevanju s strani DRSI pripravljena razpisna dokumentacija za oddajo javnega naročila za izvedbo rekonstrukcije. Dokumentacija je pripravljena, trenutno čaka izdajo sklepa o začetku postopka javnega naročila, ki zaradi pomanjkanja sredstev še ni bil izdan.

MO Novo mesto je v zvezi z urejanjem tega romskega naselja poročala, da so bili pri pripravi prostorskega načrta za prenovo največjega nelegalnega romskega naselja Žabjak vključeni vsi zainteresirani deležniki, posebej tudi krajani v vplivnem območju naselja, ki so sooblikovali rešitve. Prenova se je v letu 2018 tudi pričela. Zgrajena je bila večnamenska stavba Skupnostnega centra, ki je v prostor umeščena na osrednjo lokacijo pri uvozu v romsko naselje Brezje. Je v gravitacijskem središču Žabjaka in Brezij, postavljena pa je na degradirano zemljišče, ki je v naravi plato, na katerem so se pred tem odlagali odpadki in parkirali odsluženi avtomobili. Poleg Skupnostnega centra je bila izvedena komunalna prenova širšega območja, ki je obsegala rekonstrukcijo priključka kategorizirane občinske javne ceste, ob kateri je bil med obstoječim vrtcem in novim Skupnostnim centrom zgrajen pločnik za pešce. Rekonstrukcija ceste je bila izvedena tako, da je omogočen krožni promet za šolske avtobuse, urejeno je avtobusno postajališče, zgrajena pa je tudi javna razsvetljava. Izkušnje prve faze prenove romskega naselja so izjemno pozitivne, stanovalci prenovo sprejemajo in v okviru svojih možnosti pri njej sodelujejo.

Konkretno so bili izvedeni naslednji ukrepi:

- Ukrepi na področju načrtovanja ustreznih prostorskih ureditev

V juliju 2018 je Občinski svet sprejel Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto – SD OPN 3 (Dolenjski uradni list, št. 15/18). S prostorskim načrtom je predvidena prostorska in komunalna prenova romskega naselja Žabjak in Brezje.

- Ukrepi pravnega in komunalnega urejanja romskih naselij

Urejanje romskega naselja Žabjak – Brezje:

- izvedena je bila parcelacija gradbenih parcel po določenih prostorskega akta, ki ga je za prenovo romskega naselja julija 2018 sprejel Občinski svet Mestne občina Novo mesto (na 6 ha površine);
- izvedena je bila parcelacija zemljišč, ki so nujno potrebna za izgradnjo primarnega voda javnega vodovoda, dela javne kanalizacije in dela ločene kombinirane steze za pešce in kolesarje, ki je bila potrebna za odkup zemljišč ob obstoječi Mirnopedški cesti;
- na podlagi izvedene parcelacije zemljišč so bila odkupljena zemljišča, ki so nujno potrebna za izgradnjo primarnega voda javnega vodovoda, dela javne kanalizacije in dela ločene kombinirane steze za pešce in kolesarje ob obstoječi Mirnopedški cesti;
- izdelana je bila PZI projektna dokumentacija za projekt "Gradnja objektov občinske gospodarske javne infrastrukture v območju preplastitve Mirnopedške ceste", ki obsega odsek primarnega voda javnega vodovoda in odsek javne kanalizacije v območju preplastitve Mirnopedške ceste;
- zgrajen je bil nov objekt – Skupnostni center Brezje, s pripadajočo zunanjo in komunalno ureditvijo. Zunanje dimenzije objekta so 6,05 x 17,10 m, skupna površina pa 103,59 m². Obsega večji prostor za izvajanje programov, hodnik, manjšo pisarno in čajno kuhinjo. Objekt je pripravljen za izvajanje projektne pisarne za izvedbo projekta Prostorsko komunalne ureditve romskega naselja Žabjak Brezje. Primeren je tudi za

- izvajanje programov uspešnejšega vključevanja. Zasnovan je tako, da je možna enostavna širitev v kasnejših fazah. Izvedena je tudi zunanja ureditev za izvajanje dela programov na prostem in igro otrok. Gradbena parcela obsega 2.194,00 m²;
- pri objektu za izvajanje projektnih aktivnosti je bil zgrajen prostor za avtobusno postajališče, ki omogoča varen prevoz otrok v šolo;
 - izvedena je bila nova javna razsvetljava od priključka občinske ceste z oznako JP 799526 na državno regionalno cesto R3-651/1198 Trebnje – Novo mesto (Bučna vas) do obstoječega vrtca na naslovu Brezje 8, Novo mesto (dolžina je 160 m¹);
 - izvedena je bila popolna rekonstrukcija priključka občinske ceste z oznako J P 799526 na državno regionalno cesto R3-651/1198 Trebnje – Novo mesto (Bučna vas). (1x, dolžine 50 m¹);
 - izvedena je bila rekonstrukcija občinske ceste z oznako JP 799526, ki obsega rekonstrukcijo priključka v dolžini 50 m¹, od priključka do vrtca pa pločnik do obstoječega vrtca na naslovu Brezje 8, Novo mesto. Skupna dolžina rekonstrukcije obsega 160 m¹.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Evalvacija uresničevanja NPUR 2017–2021 je na področju bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj podala naslednja priporočila:

- 1. Potrebno je v sodelovanju z romsko skupnostjo pripraviti strategijo za urejanje bivanjskih razmer pripadnic in pripadnikov romske skupnosti, ki bi določila konkretne cilje in celovit nabor specifičnih ukrepov za izboljšanje področja, kot tudi zakonski, finančni, kadrovski in časovni okvir ukrepanja.*

MOP v zvezi s tem pojasnjuje, da 6. člen ZRomS-1 določa, da za usklajeno uresničevanje posebnih pravic pripadnikov romske skupnosti (tudi na področju urejanja prostora in varstva okolja) vlada v sodelovanju s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi in Svetom romske skupnosti Republike Slovenije sprejme program ukrepov, s katerim se določijo obveznosti in naloge iz 4. in 5. člena ZRomS-1, ki jih izvajajo pristojna ministrstva, drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, zato MOP, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja ne vidi potrebe po pripravi dodatne strategije. Področje bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj je vključeno tudi v veljavni NPUR 2017–2021 in obsega 6 podrobnejših ukrepov.

- 2. Potrebno je, da država obveže občine, da sprejmejo relevantne prostorske akte in programe opremljanja romskih naselij, in jim omogoči strokovno in finančno pomoč. Pri tem je potrebno določiti roke za izvedbo teh aktivnosti in zagotoviti, da bo država nadomestila občine, kadar te nalogo urejanja naselij ne opravljajo.*

MOP, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja, pojasnjuje, da so na ministrstvu že pripravili osnutek priporočil za občine, kjer živijo Romi, da v postopku priprave občinskega prostorskega načrta (OPN) ali sprememb in dopolnitev OPN obravnavajo evidentirana obstoječa romska naselja. Končni predlog priporočil bo pripravljen po obravnavi Zaključnega poročila o delovanju Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike romskih naselij na vladi in bo posredovan občinam z romskimi naselji.

- 3. Potrebno je zagotoviti možnost, da urejanje naselij ne temelji nujno na lastniški pravici Romov nad stavbami oziroma zemljišči, pri čemer je smiselno oblikovati modele, ko lastniške pravice lahko ima občina/država, Romom pa se omogoči najem oziroma zakup za daljše časovno obdobje pod ugodnimi pogoji, pa tudi lastniška pravica, ko jim zmožnosti to dovolijo in se tako odločijo.*

MOP v zvezi s tem priporočilom pojasnjuje, da urejanje naselij ne temelji na lastniški pravici Romov ali kogar koli drugega, saj lastništvo nepremičnin ni dejavnik pri določanju prostorskih in drugih javnopravnih režimov, ki vplivajo na izvajanje posegov v prostor. Lastninska pravica oziroma druge stvarne pravice pridejo v poštev šele pri graditvi objektov, kjer je za pridobitev gradbenega dovoljenja treba izkazati t.i. pravico graditi. Ta je najpogosteje (in najbolj priporočljivo) lastninska pravica. Vendar pa to ne pomeni, da bi predpisi s področja graditve morali za pripadnike romske skupnosti določiti drugačen oziroma nižji standard glede te pravice, kot se terjajo za ostale investitorje. Če se v vlogi investitorja pojavi država ali občina, mora ta zadostiti zahtevam Gradbenega zakona glede izkazovanja pravice graditi, na kakšen način pa nato pravico do uporabe teh nepremičnin podeli pripadnikom romske skupnosti, pa ni predmet predpisov, ki urejajo graditev. Država ali občina lahko kot lastnik zemljišč na njih podeli tudi stavbno pravico, ki imetniku ravno tako omogoča gradnjo (če se npr. država ali občina ne bi odločila za model, po katerem bi nastopila tudi kot investitor gradnje, temveč bi gradnjo na njenih zemljiščih dopustila Romom kot investitorjem).

Kar se obstoječih gradenj tiče, MOP še pojasnjuje, da Gradbeni zakon določa kar nekaj možnosti za legalizacijo objektov, res pa je, da so tudi te povezane z izkazovanjem pravice graditi, omogočajo pa odpustke glede drugih zahtev.

- 4. V času pred sprejetjem ukrepov oziroma pred začetkom urejanja romskih naselij in v času urejanja naselij je potrebno prebivalcem in prebivalkam naselij zagotoviti varnost bivanja, dostop do pitne vode in sanitarij. Glede na učinke, ki jih imajo slabe bivanjske razmere na druga področja življenja, je potrebno omogočiti dostop do elektrike, najranljivejšim pa tudi dostop do ustreznih bivališč (na primer do bivalnih enot).*

MOP v zvezi s tem priporočilom pojasnjuje, da je področje bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj vključeno tudi v veljavni NPUR 2017–2021 in obsega 6 ukrepov.

V prilogi Zaključnega poročila o delovanju Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike romskih naselij, ki je zaključila z delom 31. 5. 2018, so za posamezna področja urejanja romskih naselij našteje vse potrebne aktivnosti, zakonska podlaga za njihovo izvajanje in odvisnost le-teh od uresničevanja predlaganih organizacijskih, finančnih in zakonodajnih podpornih ukrepov države. Opravljen nabor aktivnosti je lahko v pomoč občinam pri urejanju romskih naselij in pri izboljšanju bivalnih razmer Romov ob predpostavki, da se predlagane organizacijske, finančne in zakonodajne podpirne ukrepe uresničuje tudi na državni ravni.

- 5. V primeru potrebne izselitve v času urejanja naselij oziroma kadar je to potrebno kot skrajni ukrep, je potrebno skrbno organizirati posvetovanje s prizadetimi pripadnicami in pripadniki romske skupnosti, jim omogočiti ustrezna nadomestna bivališča in dati zagotovila za vrnitev v urejena naselja, kadar je to mogoče.*

Tudi v zvezi s tem priporočilom MOP pojasnjuje, da je področje bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj vključeno tudi v veljavni NPUR 2017–2021 in obsega 6 ukrepov. Kot ukrep je predvidena tudi *Izvedba javnega razpisa za sofinanciranje izgradnje bivalnih enot.*

Bivalne enote so predmet sofinanciranja po Programu sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letih 2016 do 2020 (Ur. list RS št. 41/16 z dne 10. 6. 2016 in sprememba z dne 88/16). S tem programom je bil zaprt Program za dodelitev posojil za zagotavljanje neprofitnih najemnih stanovanj (Ur. l. RS, št. 27/13 z dne 29. 3. 2013).

SSRS ugotavlja, da v nobeni prejeti vlogi ali spremljajoči dokumentaciji v letu 2018 in posledično v nobeni odobreni vlogi ni bilo izrecno navedeno, da bi bile stanovanjske enote (stanovanja oziroma bivalne enote) namenjene za potrebe romske skupnosti.

6. Smiselno je tudi omogočati desegregacijo naselij. Pri tem je potrebno kriterije na razpisih za neprofitna stanovanja in bivalne enote prilagajati najranljivejšim skupinam prebivalstva, kar vključuje tudi Rome, in jim omogočiti informiranje in svetovanje glede tovrstnih možnosti. Poleg tega je smiselno spodbujati dostopnost bivališč izven romskih naselij pod ugodnimi pogoji.

MOP pojasnjuje, da v zvezi s tem priporočilom velja enako stališče kot za priporočilo pod točko 5.

7. Na splošno je glede na izrazito ranljivost romskega prebivalstva na področju bivanjskih razmer in učinka le-teh na druga področja življenja potrebno v sodelovanju z Zagovornikom načela enakosti, drugimi deležniki in romsko skupnostjo preučiti možnosti uvedbe pozitivnih ukrepov za pripadnice in pripadnike romske skupnosti, kot so opredeljeni v 17. in 18. členu Zakona o varstvu pred diskriminacijo. Glej na primer tudi Odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-64/14 z dne 12. 10. 2017. V njej Ustavno sodišče zatrdi tudi naslednje: »Ustava v 65. členu določa, da položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Republiki Sloveniji, ureja zakon. Ta ustavna določba pomeni pooblastilo zakonodajalcu, da romski skupnosti, ki živi v Republiki Sloveniji, kot posebni etnični skupnosti z zakonom poleg splošnih pravic, ki gredo vsakomur, zagotovi še posebne pravice. Ustavno pooblastilo iz 65. člena dovoljuje zakonodajalcu, da romski skupnosti in njenim pripadnikom zagotovi posebno (dodatno) varstvo, ki je v teoriji znano kot t. i. pozitivna diskriminacija ali pozitivno varstvo. Pozitivno varstvo, ki ga večinski narod priznava narodnim, etničnim, jezikovnim in drugim skupnostim (manjšinam), izraža pripravljenost države za pospeševanje in uresničevanje pravic navedenih skupnosti kot sestavnega dela demokratičnega razvoja celotne družbe (države). Pri izbiri vrste in vsebine ukrepov, s katerimi zakonodajalec zagotavlja romski skupnosti poleg splošnih pravic, ki gredo vsakomur, še posebne pravice, gre zakonodajalcu široko polje proste presoje.«

MOP v zvezi s tem priporočilom pojasnjuje, da bo sodba Ustavnega sodišča RS št. U-I-64/14 implementirana s spremembami in dopolnitvami Gradbenega zakona, pri čemer pa ne bo namenjena zgolj reševanju problematike pripadnikov romske skupnosti, temveč bo vprašanje presoje sorazmernosti izvršitve inšpekcijskega ukrepa rešeno generalno, torej za vse tovrstne primere, ne samo tiste, kjer so inšpekcijski zavezanci pripadniki romske skupnosti.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

MOP, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja je UN sporočil, da na podlagi NPUR 2017–2021 ni pripravil in sprejel podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta na tem področju.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 pa so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

5.6 PODROČJE KULTURNE, INFORMATIVNE IN ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI TER OHRANJANJA IN RAZVOJA ROMSKEGA JEZIKA

Vključevanje v družbeno in kulturno življenje in s tem tudi krepitev vloge skupnosti spodbujajo skoraj vsi veljavni zakoni na področju kulture, jezika in medijev, dodatno pa tudi vsi strateški in programski dokumenti iz pristojnosti MK, ki romsko skupnost v omenjene predpise in dokumente vključuje kot eno od ustavno priznanih manjšinskih skupnosti. Vse obveze in aktivnosti za spodbujanje ohranjanja in razvoja romskega jezika ter kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti, ki jih izvaja MK, so vključene v NPUR 2017–2021.

Na podlagi akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018⁶, je MK poročal, da so splošne knjižnice, ki delujejo na območjih, kjer živi romska populacija, po ZKnj-1 dolžne izvajati knjižnično dejavnost za Rome kot posebno interesno skupino uporabnikov. Gre za načelo večkulturnosti delovanja splošnih knjižnic. Programi in projekti splošnih knjižnic, namenjeni Romom, so financirani pretežno iz lokalnih (v okviru redne dejavnosti), nekateri pa tudi iz drugih virov (npr. JAK, EU in drugo). Od leta 2015 je v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota odprt romski oddelek, edini v Sloveniji. Romski oddelek je rezultat projekta Romano Kher – Romska hiša v sodelovanju z romskim društvom Phuro Kher – Stara hiša ter Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota. Na voljo je že več kot sedemsto enot knjižničnega gradiva z romsko tematiko. Mestna knjižnica Ljubljana ima v prostorih Knjižnice Otona Župančiča tudi specializirano zbirko Društva Humanitas. Gradivo je vsebinsko povezano s področjem medkulturnosti; znotraj tega je na voljo tudi gradivo o Romih. Zbirko gradivo ob finančni podpori Evropske komisije, MIZŠ, Urada RS za mladino in Urada za mladino Mestne občine Ljubljana. Od leta 2009 dalje deluje tudi Digitalna zbirka evropskih Romov, ki jo dopolnjuje okoli 25 nacionalnih knjižnic, med njimi tudi Narodna in univerzitetna knjižnica. Raste tudi digitalna zbirka na slovenskem domoznanskem portalu Kamra, na katerem so med drugim dostopne tudi vsebine, povezane z Romi.

V zvezi z zagotovitvijo ustreznega prostora v programih javnih medijev v romskem jeziku je MK poročal, da oddaje, namenjene manjšinam, predstavljajo pomemben in opazen zaščitni znak Prvega programa Radia Slovenija. Ta program ponedeljkove večere namenja Slovencem, ki živijo onkraj meje, ter romskim vsebinam. Oddaje RTV SLO na podlagi ZRTVS-1 in ZMed sofinancira UN. Oddaja Amare droma (Naše poti) je namenjena romskim vsebinam in je stalnica programske sheme. Na sporedu Prvega programa Radia Slovenija je ob ponedeljkih med 21.05 in 22.00. V njej se spremlja dogajanje v vseh romskih skupnostih v Sloveniji od Prekmurja do Dolenjske in Bele krajine ter v tujini. Prvi ponedeljek v mesecu je namenjen romski glasbeni ustvarjalnosti. Skupaj s poslušalci izberejo domačo in tujo romsko skladbo preteklega meseca. Romska glasba je sicer sestavni del vsake oddaje, saj ji je namenjena približno polovica programskega časa. Predstavljajo romske glasbene skupine in projekte, ki jih pripravljajo. V posebni rubriki se s pomočjo zunanje sodelavke posvečajo tudi posebnostim romskega jezika in njegovih narečij. Oddajo avtorsko pripravljajo pripadniki romske skupnosti v Republiki Sloveniji, vodita jo mag. Enisa Brizani in Sandi Horvat.

Na Televiziji Slovenija pripravljajo oddajo So vakeres – Kaj govoriš, ki jo ustvarjajo romski novinarji. Oddaja je dolga 15 minut, na sporedu pa je vsako drugo soboto ob 12.40. Govori o življenju romske skupnosti v Sloveniji, o težavah, ki jih imajo pripadniki skupnosti, ter o vključevanju Romov v širšo skupnost. Oddajo tako pripadniki romske skupnosti kot tudi pripadniki večinskega naroda uporabljajo kot primer dobre prakse vključevanja v procesih izobraževanja.

MK sicer ni nosilec aktivnosti Zagotovitev ustreznega prostora v programih javnih medijev v jezikih govorcev, katerih prvi jezik ni slovenščina, a jo izvaja. MK je poročal, da vsako leto izvede javni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev, ki je namenjen podpori medijem pri ustvarjanju in razširjanju programskih vsebin, ki so med drugim pomembne tudi za uresničevanje pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti v RS ter romske skupnosti v RS do javnega obveščanja in do obveščenosti. V segmentu tega javnega razpisa, ki je namenjen t. i. programom posebnega pomena, ki so v javnem in kulturnem interesu RS (lokalni, regionalni, študentski in nepridobitni radijski in televizijski programi), pa je kot eno izmed meril določeno tudi »omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti lokalnim in manjšinskim skupnostim in ali se razširja v manjšinskih jezikih«. MK je v letu 2018 prek letnega javnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev podelilo finančna

⁶ VIR: Osnutek Poročila o izvajanju akcijskih načrtov za jezikovno izobraževanje in za jezikovno opremljenost, sprejetih na podlagi Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, za leto 2018, MK.

sredstva za osem informativnih programskih vsebin, ki med drugim obravnavajo tudi vprašanja in vsebino, povezano z romsko skupnostjo. V Republiki Sloveniji izhaja tudi pet romskih medijev: Radio Romic, Romao them – romski svet, Romano lil – romski list, Bossaroma in Rroma. Ti mediji se lahko prijavijo tudi na letni javni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev. V letu 2018 je na razpisu sredstva prejel Radio Romic.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Evalvacija uresničevanja NPUR 2017–2021 je na področju kulturne, informativne in založniške dejavnosti ter ohranjanja in razvoja romskega jezika podala naslednja priporočila:

Evalvacija ugotavlja, da bi bilo bolje kakovostno integracijo na področju kulture navesti kot ključni cilj, saj gre pri spodbujanju za nabor ukrepov.

MK pojasnjuje, da se z ugotovitvijo delno strinja, saj meni, da je potrebno navajati tudi ne vsiljeno integracijo ob ohranjanju kulturne raznolikosti. V samem cilju bi se izognili besedi kakovostna in bi uporabili besedo uspešna ter namesto besede integracija uporabili besedo: vključevanje. Tako MK predlaga, da se naziv cilja spremeni v: *Uspešno in ne vsiljeno vključevanje Romov na področju kulture ob ohranjanju kulturne raznolikosti*. Tako se odpre tudi možnost za nove ukrepe na področju kulture.

Evalvacija podaja priporočilo, da naj se (vsaj) ohranijo dosedanja razpisna sredstva na tem področju.

MK se tudi s tem priporočilom strinja, zato bo MK skušal sredstva še naprej zagotavljati vsaj v enaki višini, o morebitnem zvišanju sredstev pa bo iskal možnost v okviru prihodnjih proračunov.

Evalvacija ugotavlja, da je ukrep Spodbujanje večkulturnosti v splošnih knjižnicah odvečen, saj ga ni možno realizirati v pristojnosti ministrstva (v ta namen MK nima namenskih sredstev), ampak le v okviru sredstev, ki jih knjižnicam za izvajanje zakonsko določene javne službe zagotavljajo samoupravne lokalne skupnosti.

MK se s to ugotovijo strinja in predlaga, da se ukrep iz programa ukrepov briše.

MK tako predlaga, da se na tem področju, kot že pojasnjeno, spremeni *naziv cilja NPUR 2017–2021 v: Uspešno in ne vsiljeno vključevanje Romov na področju kulture ob ohranjanju kulturne raznolikosti*, predlaga pa tudi, da se *ukrep Spodbujanje večkulturnosti v splošnih knjižnicah* briše iz NPUR 2017–2021 zaradi razloga, pojasnjenega zgoraj. Ostali ukrepi na tem področju ostanejo nespremenjeni.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

V zvezi s sprejetjem podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta na podlagi NPUR 2017–2021 je MK pojasnil, da se na MK pripravlja nov nacionalni program na področju kulture (ker je NPK 2014-2017 že potekel). Vanj bo MK poskušal vključiti tudi ukrepe iz NPUR 2017–2021. V kolikor skladno z vsebino teh ukrepov (ali vseh ukrepov iz NPUR 2017–2021) ne bo možno vključiti v NPK, bo MK iskal rešitev v pripravi posebnega podrobnega področnega programa oziroma akcijskega načrta.

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 pa so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

5.7 PODROČJE OZAVEŠČANJA IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI

Aktivnosti na področju ozaveščanja in boja proti diskriminaciji so na podlagi NPUR 2017–2021 tudi v letu 2018 spodbujali in izvajali predvsem Policija, UN, Svet romske skupnosti Republike Slovenije in različne romske nevladne organizacije (predvsem zveze društev).

Policijska akademija od leta 2009 izvaja usposabljanja za policiste po programu »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije pri delu policije v multikulturni družbi«, od leta 2013 naprej pa tudi za druge javne uslužbenke, ki se v okviru svojega delovanja in pristojnosti srečujejo s pripadniki romske skupnosti in pripadniki drugih manjšinskih etničnih skupnosti v Republiki Sloveniji (npr. centri za socialno delo, šoli, vrtci, občinske uprave itd.). V letu 2018 je bilo izvedenih 7 usposabljanj za policiste iz vsebin programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«, ki se jih je skupno udeležilo 142 policistov. Nadalje so bila izvedena tudi 3 usposabljanja za javne uslužbenke, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo s pripadniki romske skupnosti, katerih se je skupno udeležilo 68 javnih uslužbencev.

Poleg navedenega je bilo v letu 2018 vzpostavljeno še sodelovanje s CIP, v okviru katerega so bila izvedena številna izobraževanja za zaposlene v pravosodnih organih, kamor je bilo kot tema vključeno tudi delo z romsko skupnostjo.

Tekom leta 2018 je v okviru naslednjih izobraževalnih dogodkov s predavanjem »Izzivi pri delu z romsko skupnostjo ter njene posebnosti« sodeloval Manuel Vesel, višji policijski inšpektor z Generalne policijske uprave (Policijska akademija, Center za raziskovanje in socialne veščine), in sicer je bilo predavanje izvedeno v okviru:

- Delovno-socialne sodniške šole od 19. do 21. septembra 2018,
- Prekrškovnopravne šole – od 7. do 9. novembra 2018,
- Zemljiškopravne šole – od 26. do 28. novembra 2018,
- Šole državnih odvetnikov – od 28. do 29. novembra 2018,
- Seminarja Mladoletniški kriminal – 17. december 2018.

Udeleženci izobraževanj so predavanje višjega policijskega inšpektorja Manuela Vesela odlično ocenili, zaradi česar bo CIP sodelovanje z njim pri vključevanju vsebin, povezanih z romsko skupnostjo, nadaljeval tudi v letu 2019 v okviru naslednjih izobraževanj:

- 18. strokovni posvet – Otrok v primežu preteklosti in prihodnosti (1. in 2. april 2019): Romske poroke (primeri), Prisilne poroke romskih deklic,
- Civilnopravna sodniška šola,
- Kazenskopravna sodniška šola,
- Seminar za preiskovalne sodnike,
- Šola za brezplačno pravno pomoč,
- Modul za sodno osebje, državnotožilsko in državnoodvetniško osebje.

Policija poleg svojih represivnih nalog številne napore vlaga tudi v preventivne naloge, ki jih izvaja kot ukrep »Izvajanje policijskega dela v skupnosti«, katerega cilja sta okrepiti partnerski odnos z lokalno skupnostjo in se zavzemati za učinkovito reševanje najrazličnejših potreb po varnosti. Tak partnerski odnos omogoča pridobivanje informacij za pravočasno odkrivanje varnostnih problemov. Izvajanje policijskega dela v skupnosti in preventivnih aktivnostih je osredotočeno na neposredno delo policije z romsko skupnostjo in reševanje posameznih problemskih vprašanj skupaj z ostalimi subjekti. Policija je v okviru svojega delovanja intenzivirala izvajanje preventivnih aktivnosti v romski skupnosti. Pri tem kot povezovalni člen aktivno sodeluje in tudi vpliva na dinamiko delovanja različnih posvetovalnih teles ter strokovnih in multidisciplinarnih timov, v katere se vključijo tudi predstavniki romske skupnosti. Neposredno delo teh timov ima zelo velike učinke pri preprečevanju vseh problemskih situacij in za ugotavljanje ter izvedbo ukrepov ob zaznavi vseh problemskih situacij in kršitev pozitivne zakonodaje. Pri izvajanju policijskega dela v romski skupnosti je policija tudi v letu 2018 dosledno uresničevala svoje temeljne naloge. To so predvsem naslednje: več partnerskega

sodelovanja z lokalno skupnostjo, državnimi organi in civilno družbo, večja vidnost in okrepljena prisotnost policistov v lokalni skupnosti, večji občutek varnosti, večje zaupanje v delo policije in zadovoljstvo z njim ter učinkovito preprečevanje in preiskovanje kriminala.

Policijske uprave in policijske postaje so v letu 2018 načrtovale in izvedle skupno 74 preventivnih aktivnosti, ki so bile (skladno z Usmeritvami za izvajanje preventivnega dela in Navodilom o evidentiranju preventivnih aktivnosti) vnesene v evidenco preventivnih aktivnosti. Center za raziskovanje in socialne veščine v okviru Policijske akademije, ki deluje v sklopu Generalne policijske uprave (GPU), in stalna delovna skupina GPU pa sta v letu 2018 opravila 226 preventivnih aktivnosti v romski skupnosti. Te najrazličnejše aktivnosti, usmerjene v romsko skupnost, so se nanašale na izvajanje sestankov, neformalnih razgovorov, svetovanj in opozarjanj, ozaveščanj o posameznih problemskih situacijah, izobraževanj predstavnikov romske skupnosti ter neposrednih aktivnosti z romsko skupnostjo na terenu. Skupno je bilo v letu 2018 tako izvedenih 300 preventivnih aktivnosti.

Policija pri izvajanju policijskega dela v skupnosti in vsakodnevni prisotnosti v romski skupnosti z najrazličnejšimi oblikami dela aktivno sodeluje z romsko skupnostjo. Pri tem sodeluje tako s posamezniki kot legitimno izvoljenimi romskimi svetniki v občinskih svetih občin z romsko skupnostjo ter s predstavniki zvez društev, ki delujejo v Sloveniji. Sodelovanje s predstavniki romske skupnosti v Sloveniji je vzpostavljeno na vseh treh nivojih policije (lokalnem, regionalnem in državnem nivoju).

Kot ena izmed oblik dela na področju policijskega dela v skupnosti je tudi aktivna vloga policije v varnostnih sosvetih v občinah in krajevnih skupnostih, kjer živi romska skupnost. Tako se v nekaterih lokalnih skupnostih že uspešno izvajajo aktivnosti v varnostnih sosvetih. Medsebojna izmenjava informacij in ugotavljanje varnostnih problemov, ki se nanašajo na delovanje policije, nedvomno pozitivno vpliva na večje zaupanje v delo policije na območjih z romskimi naselji. Policija ugotavlja, da v posameznih lokalnih skupnostih še niso prepoznali prednosti tovrstnega reševanja in obravnavanja problemskih situacij, zato si bo Policija še naprej prizadevala, da z ustrezno predstavitvijo vpliva na ustanovitev posvetovalnih teles oziroma multidisciplinarnega pristopa.

Prav tako je treba poudariti, da policija v okviru izvajanja policijskega dela v skupnosti sodeluje tudi v občinskih komisijah za reševanje romske problematike oziroma spremljanje položaja romske skupnosti. Pri tem je tudi aktivno sodelovala pri pripravi občinskih strategij za reševanje romske problematike in se udeležuje sej komisij, kjer se obravnavajo konkretne problemske situacije.

Z namenom krepitve aktivnega delovanja organizacij romske skupnosti in aktivnega vključevanja ter podpore organizacij romske skupnosti ostalim ukrepom na nacionalni ali lokalni ravni je UN tudi v letu 2018 finančno podpiral organizacije romske skupnosti pri njihovih aktivnostih, in sicer:

- Svet romske skupnosti Republike Slovenije, ki se financira neposredno na podlagi ZRomS-1, saj je krovna organizacija, ki zastopa interese romske skupnosti v dialogu z nacionalnimi organi. Sredstva so zagotovljena v državnem proračunu;
- programe aktivnosti organizacij romske skupnosti na podlagi javnih razpisov (sredstva so zagotovljena v finančnem načrtu Sveta romske skupnosti Republike Slovenije; javne razpise izvede svet).

Svet romske skupnosti Republike Slovenije je v letu 2018 izvedel dve redni seji in tri izredne seje, na katerih je obravnaval konkretna vprašanja, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti. Dve seji sta potekali v Ljubljani, dve v Murski Soboti, ena pa v Novem mestu. Poleg samih sej je svet opravljal še druge naloge, in sicer:

- izvedel je okroglo mizo z naslovom »Urejanje bivalnih razmer v romskih naseljih – skupna skrb in odgovornost« (10. 10. 2018 v Ljubljani);

- dajal je predloge in pobude pristojnim organom, v zvezi s čimer se je srečal z različni institucijami in službami ter jim podal predloge glede izboljšanja položaja Romov v Sloveniji (npr. s predsednikom Republike Slovenije, predsednikom Državnega zbora, predstavniki različnih ministrstev, predstavniki političnih strank itd.) oziroma je na lastno pobudo skliceval sestanke in srečanja na lokalni ravni tako z lokalnimi oblastmi kot tudi z romskimi društvi;
- obravnaval je konkretna vprašanja, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti ter na podlagi tega dajal predloge in pobude pristojnim organom;
- aktivno je sodeloval pri pripravi sprememb in dopolnitev ZRomS-1, ki jih je sprejela vlada 1. 3. 2018, in bil dejaven tudi v različnih delovnih skupinah na državni in lokalni ravni (sodelovanje v interdisciplinarnih timih na centrih za socialno delo, sodelovanje s policijo, zdravstvenimi ustanovami, sodelovanje v delovni skupini MIZŠ, sodelovanje z različni izobraževalnimi ustanovami, občinami itd.);
- obravnaval je vprašanja, povezana z ohranjanjem romskega jezika in kulture (vseskozi se je zavzemal za to, da bi bil javni razpis MK na področju romske skupnosti res namenjen le Romom in romskim organizacijam in društvom, saj svet ugotavlja, da se Romi nimajo možnosti prijavljati na druge razpise, ki niso izrecno namenjeni romski skupnosti);
- izvedel je delavnico v sodelovanju z MK, namenjeno romskim društvom, ki se prijavljajo na javni razpis MK na področju romske skupnosti (delavnica je potekala 22. 10. 2018 v Murski Soboti);
- povezoval se je tudi z mednarodnimi organizacijami z namenom izmenjave primerov dobrih praks (v letu 2018 udeležba na Evropski platformi za Rome v Bruslju v organizaciji Evropske komisije in udeležba na mednarodni strokovni ekskurziji v Sarajevu, BIH, v okviru katere sta potekala tudi ogled romskega naselja Sofa – Krušica pri Sarajevu in srečanje ter izmenjava izkušenj in praks s tamkajšnjimi predstavniki Romov);
- v okviru sodelovanja z romskimi društvi in drugimi romskimi organizacijami, romskimi združenji, zvezami, svetniki in različnimi ostalimi nevladnimi organizacijami je pomagal društvom pri prijavi na javne razpise in pri pripravi zaključnih bilanc in poročil, pomagal pa je tudi posameznikom pri pisanju različnih prošenj (npr. prijav na razpisana delovna mesta, prošnja za pomoč v primeru bolezni, izpolnjevanju obrazcev za pridobitev socialnih transferjev itd.);
- izvedel je javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev v letu 2018;
- izvedel je javni razpis za sofinanciranje programov aktivnosti organizacij romske skupnosti (romske zveze) v letu 2018;
- preko sofinanciranja Romskega informativnega centra Romic in Radia Romic je spodbujal informativno in založniško dejavnost, ki sta pomembni za razvoj romske skupnosti, pri čemer je svet poročal, da je informativna dejavnost Romic-a za pripadnike romske skupnosti eksistenčnega pomena in opravlja pomembno poslanstvo pri ohranitvi identitete, jezika, kulture in obveščanja oziroma izobraževanja;
- sodeloval je na različnih konferencah, razpravah, srečanjih, projektih in ostalih aktivnosti, ki so povezane z romsko skupnostjo in na katere je bil vabljen kot krovna romska organizacija.

V okviru sofinanciranih programov in projektov romskih društev (JR-RD 2018) so bile v letu 2018 izvedene aktivnosti na področju spodbujanja vseživljenjskega učenja, medgeneracijskega sodelovanja, poklicnega svetovanja in usmerjanja, spodbujanja izobraževanja, podjetništva in turizma in na področju izobraževanja glede varstva okolja. V okviru sofinanciranih programov aktivnosti organizacij romske skupnosti (JR-PRS 2018) pa so bile izvedene aktivnosti zvez društev za spodbujanje aktivacije in večjega vključevanja pripadnikov romske skupnosti v družbo, za prispevanje k opolnomočenju pripadnikov romske skupnosti in izboljšanju njihovega položaja, dodatno pa tudi za prispevanje k odpravljanju nestrpnosti med večinskim in manjšinskim prebivalstvom, še posebej v lokalnih okoljih.

Z dodeljevanjem sredstev krovni romski organizaciji v Sloveniji in drugim romskim organizacijam in združenjem se je tudi v letu 2018 nadaljevalo s podporo krepitvi zmogljivosti romske civilne družbe, medtem ko so postopki vključevanja romske civilne družbe v načrtovanje, izvajanje in spremljanje akcijskih načrtov in ukrepov zagotovljeni tako v zakonskih

določilih ZRomS-1 kot tudi v praksi, ko pristojna ministrstva in lokalne samouprave obravnavajo vprašanja, povezana s pripadniki romske skupnosti.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

MNZ je proučil ugotovitve in priporočila evalvacije uresničevanja NPUR 2017–2021, ki jo je izvedel Mirovni inštitut in ugotavlja, da evalvacija ne podaja priporočil ministrstvu oziroma Policiji saj ugotavlja, da so ukrepi na tem področju potrebni in koristni. MNZ je zato sporočil, da bo Policija z uresničevanjem vseh ukrepov nadaljevala tudi v prihodnjih letih.

Evalvacija je na področju ozaveščanja in boja proti diskriminaciji podala še naslednje priporočilo:

Potrebno bi bilo sprejeti celovitejši nabor ukrepov na področju osveščanja in boja proti diskriminaciji pripadnic in pripadnikov romske skupnosti. Med ukrepi so lahko raziskave in analize stanja na posameznem področju, osveščanje in informiranje romskega prebivalstva o možnostih, da se zaščitijo pred neenakim obravnavanjem, o potrebi prijavljanja primerov diskriminacije in o tem, katere poti imajo pri tem na voljo. Nabor ukrepov lahko vključi širši program osveščanja in izobraževanja javnih uslužbencev, pa tudi zasebnega sektorja, o stereotipih in predsodkih do Romov, ki lahko vodijo v konkretne primere diskriminacije. Smiselno je tudi osveščanje in informiranje različnih javnosti o dejanskem družbenem položaju Romov in o njihovem prispevku h kulturni raznolikosti. Na podoben način je potrebno nasloviti pojav sovražnega govora, uperjenega zoper pripadnice in pripadnike romske skupnosti. V ukrepanje je smiselno vključiti različne deležnike, od Zagovornika načela enakosti, drugih pristojnih organov, do romske skupnosti in nevladnih organizacij.

UN je proučil ugotovitve evalvacije in zgornje priporočilo ter se z njim s strokovnega vidika strinja. Kljub temu UN pojasnjuje, da glede na trenutne naloge, ki jih UN opravlja, kadrovske kapacitete za opravljanje teh nalog in finančna sredstva, ki jih ima na voljo, takšen pristop ni izvedljiv. UN pa je ne glede na to pripravljen sodelovati z vsemi institucijami, ki so kakor koli vpete (tudi) v to področje, še posebej z Zagovornikom načela enakosti, ki je na podlagi ZVarD pristojen za: spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami; za opravljanje neodvisnih raziskav o položaju oseb z določeno osebno okoliščino, zlasti spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter ostalih vprašanj v zvezi z diskriminacijo oseb z določeno osebno okoliščino; in tudi predlaga sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine.

Poročanje o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021

Podrobnejše informacije o uresničevanju ukrepov NPUR 2017–2021 v letu 2018 so razvidne iz priloge 1 tega poročila.

5.8 KREPITEV NACIONALNEGA POSVETOVALNEGA PROCESA V SLOVENIJI – NACIONALNA PLATFORMA ZA ROME

UN poleg ostalih nalog opravlja tudi nalogo nacionalne kontaktne točke za Rome v Republiki Sloveniji.

Evropska komisija je jeseni 2015 na podlagi Okvirja EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do 2020⁷ in Priporočila Sveta o učinkovitih ukrepih za vključevanje Romov v državah članicah⁸ prvič objavila zaprt poziv za podporo nacionalnim platformam za Rome, ki je bil namenjen državam članicam oziroma njihovim nacionalnim kontaktnim točkam za vključevanje Romov. Na poziv Evropske komisije se je s projektom »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji z vzpostavitvijo Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA« prijavil tudi UN. Evropska komisija je nato poziv ponovila še v letih 2016, 2017 in 2018; UN se je prijavil na vsakokratni poziv.

Prvi projekt, SIFOROMA, je UN izvajal od 1. 8. 2016 do 31. 7. 2017, drugi projekt, SIFOROMA2, od 1. 1. 2018 do 31. 12. 2018, tretji projekt, SIFOROMA3, pa se trenutno izvaja (od 1. 1. 2019 do 31. 12. 2019).

Namen vseh projektov je krepitev posvetovalnega procesa na področju socialnega vključevanja Romov preko povezovanja nacionalnih in lokalnih odločevalcev, romske skupnosti in nevladnega sektorja. Cilji projektov so:

- vzpostaviti odprt in strukturiran postopek posvetovanja;
- zagotoviti priložnosti za izmenjavo izkušenj, strokovnega mnenja, znanja in dobrih praks;
- iskati sinergije med obstoječimi praksami, projekti, rešitvami s ciljem večje učinkovitosti;
- priti do konkretnih predlogov, ki bodo oblikovani skupaj in bodo podprti s strani vseh ključnih odločevalcev in institucij v dobrobit izboljšanja položaja Romov;
- predlagati konkretne ukrepe ter pripraviti smernice za naprej.

Fokus prvega projekta, SIFOROMA, je bil na urejanju bivanjskih razmer pripadnikov romske skupnosti. Po izvedenem nacionalnem posvetu, ki je naslovil to problematiko, se je UN z aktivnostmi usmeril v Mestno občino Novo mesto in organiziral več srečanj z vsemi ključnimi institucijami in deležniki. Izveden je bil tudi obisk romskega naselja Žabjak – Brezje.

V sklopu drugega projekta, SIFOROMA2, je UN v letu 2018:

- nudil podporo in pomoč občinam, da razvijejo svoje konkretne in realne lokalne akcijske načrte za vključevanje Romov, ki bodo prilagojeni lokalnim potrebam in bodo upoštevali tudi vse morebitne omejitve. Na pobudo UN se je odzvala Občina Beltinci;
- nudil podporo in pomoč občinam, da so postale koordinator medinstitucionalnega povezovanja in sodelovanja na lokalni ravni (multidisciplinarni timi, varnostni sosveti, itd.). Multidisciplinarni tim je bil oblikovan v Občini Dobrovnik;
- izvedel usposabljanja romskih svetnikov, da bolje razumejo in poznajo zakonodajo, ureditev, postopke in pravila ter posledično bolj kompetentno in aktivneje sodelujejo v pomembnih zadevah na lokalni ravni.

Dodatno je UN preko nacionalnega posveta naslovil tematiko begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja, t. i. prezgodnjih porok in prisilnih porok romskih otrok.

V sklopu aktualnega projekta, SIFOROMA3, UN nadaljuje z aktivnostmi, ki jih je izvajal v projektu SIFOROMA 2. Nadgrajuje jih z aktivnostmi, ki imajo jasen poudarek na izvajanju ukrepov NPUR 2017–2021 in na strukturiranem dialogu o spremljanju izvajanja tega programa. Na dogodkih v letu 2019 bo tokrat poudarek na treh področjih ključnih izzivov, in sicer:

- vzgoji in izobraževanju;
- spodbujanju zaposlovanja Romov;

⁷ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov do leta 2020 z dne 5. aprila 2011, COM(2011) 173 konč.

Dostopno na naslovu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0173&from=en> (21. 5. 2019).

⁸ Dostopno na naslovu [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=sl](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=sl) (21. 5. 2019).

- zdravstvenemu varstvu.

Poleg navedena UN nadaljuje tudi z aktivnostmi glede tematike t. i. prezgodnjih in prisilnih porok romskih otrok in oblikovanja učinkovitih ukrepov za sistemsko ter preventivno naslavljanje izzivov z multidisciplinarnim pristopom.

Odzivi na ugotovitve in priporočila evalvacije

Evalvacija v zvezi z ukrepi, ki se izvajajo na lokalni ravni skozi projekt nacionalne platforme za Rome, ki ga vodi UN, ugotavlja, da ne gre za enkratne, temveč za sistematično zastavljene aktivnosti nudenja strokovne pomoči lokalnim skupnostim in jih zato ocenjuje kot ustrezne in koristne. Zaradi skromnega odziva občin v obdobju, za katero je bila evalvacija izvedena, pa ta izpostavlja, da bi skromen odziv občin lahko predstavljal oviro za uspešnejše uresničevanje teh ukrepov. Evalvacija podaja priporočilo, da bi bilo potrebno premisliti o aktivnostih, ki bi spodbudile občine, da bi se v večjem številu odločale za sodelovanje v projektnih aktivnostih.

UN v zvezi z ugotovitvami in priporočilom evalvacije pojasnjuje, da bo priporočilo v čim večji meri upošteval pri nadaljevanju aktivnosti nacionalne platforme za Rome v letu 2019. Tako je občine že v zaprosilu za posredovanje informacij za potrebe priprave tega poročila zaprosil za informacije o tem, ali bi bile zainteresirane sodelovati z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3«, in sicer z namenom oblikovanja konkretnega in realnega akcijskega načrta na tem področju in/ali za oblikovanje multidisciplinarnega tima na ravni občine, preko katerega bi institucije na lokalni ravni krepile sodelovanje in skupaj – več deležniško – naslavljalje izzive ter iskale ustrezne rešitve. UN bo v prihodnje tudi na individualnih sestankih z občinami še okrepil aktivnosti za predstavitev možnosti, ki jih skozi aktivnosti nacionalne platforme za Rome lahko ponudi.

Evalvacija ugotavlja tudi, da je ukrep usposabljanj romskih svetnikov mogoče oceniti kot koristen in potreben, priporoča pa, da bi ga bilo potrebno nadgraditi z bolj sistematičnimi ukrepi. Tako evalvacija podaja priporočilo, da je potrebno premisliti o modelu sistemske umestitve strokovne podpore romskim svetnikom, ki bi jim bila na voljo vedno, kadar jo ti potrebujejo.

UN v zvezi s tem pojasnjuje, da zaenkrat v okviru svojih pristojnosti, številnih nalog, ki jih izvaja, finančnih sredstev, ki jih ima na voljo, in predvsem zaradi svoje majhne kadrovske zasedbe tovrstnega modela ne more razvijati. Kljub temu se, glede na dejansko stanje v zvezi z usposobljenostjo romskih svetnikov za aktivno in učinkovito zastopanje romske skupnosti v občinskih oziroma mestnih svetih, strinja z ugotovitvami evalvacije, da bi bil na tem področju potreben resnejši premislek o možnostih nadgradnje obstoječih aktivnosti. Trenutno je možnost podpore delu romskih svetnikov zagotovljena preko posameznih aktivnosti (npr. usposabljanj), in sicer preko projekta nacionalne platforme za Rome in preko aktivnosti organizacij romske skupnosti (zvez društev), ki se za tovrstne aktivnosti (če jih prijavijo) sofinancirajo preko javnega razpisa, ki ga izvaja Svet romske skupnosti Republike Slovenije. Skladno s poslanstvom in nalogami Sveta romske skupnosti Republike Slovenije, ki jih določata ZRomS-1 in Poslovnik Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 42/16), bi podporo delu romskih svetnikov lahko nudil tudi sam svet. Naloge sveta so med drugim namreč tudi, da sodeluje z romskimi svetniki in spodbuja soodločanje pripadnikov romske skupnosti.

5.9 AKTIVNOSTI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI, KJER ŽIVIJO ROMI

Za potrebe priprave predloga tega poročila je UN za informacije zaprosil tudi občine, kjer živijo Romi. Zaposilo je zajemalo vprašanja o izvedenih ukrepih in aktivnostih v letu 2018 na lokalni ravni, ki se nanašajo na romsko skupnost, in sicer:

1. ali je občina sprejela podrobni področni program ukrepov / akcijski načrt / strategijo na tem področju? Če ne, je UN občine zaprosil za povratno informacijo, ali bi bila občina zainteresirana sodelovati z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3«, skozi katerega lahko UN nudi podporo občini pri oblikovanju konkretnega in realnega lokalnega akcijskega načrta (v prilogi je bila občinam v pregled in dopolnitev posredovana tabela o sprejetih podrobnih področnih programih ukrepov / akcijskih načrtih / strategijah po občinah, za katero je UN prosil, da jo občine ustrezno dopolnijo ali popravijo glede na dejansko stanje);
2. katere ukrepe / aktivnosti na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, je izvedla občina v letu 2018 (UN je občine zaprosil, da te ukrepe / aktivnosti navedejo in na kratko predstavijo ter navedejo tudi pozitivne in negativne izkušnje oziroma ovire pri njihovi izvedbi);
3. koliko finančnih sredstev je občina zagotovila v občinskem proračunu v letu 2018 za potrebe izvajanja ukrepov / aktivnosti na področjih, ki se nanašajo na romsko skupnost, in za katere namene;
4. ali je na lokalni ravni na tem področju vzpostavljeno medinstitucionalno sodelovanje v obliki tima, katerega koordinator je občina (občinska uprava/župan) ali katera koli druga institucija, ki deluje na lokalni ravni? Če ne, je UN občine zaprosil za povratno informacijo, ali bi bila občina zainteresirana sodelovati z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3«, skozi katerega lahko UN nudi podporo občini pri oblikovanju tovrstnega multidisciplinarnega tima.

Na podlagi odgovorov⁹ občin, ki jih je UN prejel za potrebe priprave tega poročila, je v nadaljevanju podan pregled stanja, in sicer:

- pregled po občinah je podan v prilogi 3 k temu poročilu. Ponovno je možno ugotoviti, da večina občin nima sprejetega celovitega in učinkovitega akcijskega načrta na tem področju, ki bi ga sistematično uresničevala in spremljala napredek na lokalni ravni. Kljub temu pa večina občin izvaja določene ukrepe, ki so namenjeni večji in hitrejši integraciji pripadnikov romske skupnosti v lokalnem okolju;
- informacije oziroma ugotovitve o vprašanju zagotavljanja sredstev za uresničevanje ukrepov in aktivnosti na področju romske skupnosti v občinskem proračunu so podane v poglavju 6.2 tega poročila;
- v nadaljevanju so izpostavljene nekatere informacije v zvezi z ukrepi in aktivnostmi občin v letu 2018.

Aktivnosti samoupravnih lokalnih skupnosti na področju romske skupnosti v letu 2018

Na podlagi informacij, ki so jih o izvedenih aktivnostih v letu 2018 posredovale občine, je ponovno možno ugotoviti, da so pristopi občin zelo različni.

V primerih občin, kjer ima vodstvo (župan) jasno vizijo, močno voljo in pripravljenost doseči napredek na tem področju ter sposobnost in pogum predstaviti svojo vizijo tudi občinskemu svetu in večinskemu prebivalstvu, je zaznati največjo aktivnost občine in tudi največ napredka. V teh občinah je občina večinoma prevzela vlogo koordinatorja na lokalni ravni, ki povezuje in

⁹ UN je zaprosilo za posredovanje informacij pred pripravo poročila naslovil na 27 občin, in sicer na občine Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje, Turnišče, Brežice, Ribnica, Škocjan, Maribor, Ljubljana, Velenje in Celje. UN je prejel odgovore s strani 22 občin, odgovora niso poslale občine Črenšovci, Grosuplje, Šentjernej, Turnišče in Škocjan.

sodeluje z vsemi pristojnimi institucijami in organizacijami ter zagotavlja tudi primerno vključenost predstavnikov romske skupnosti v svoje aktivnosti. Tako je v teh občinah v večji meri vzpostavljeno dobro sodelovanje z državnimi institucijami, ki delujejo v lokalnem okolju, prav tako sodelovanje s pristojnimi vladnimi organi (ministrstvi, UN itd.). Velik primanjkljaj po drugi strani pa še vedno v večini občin predstavlja vključevanje v ukrepe in aktivnosti s strani romskega prebivalstva in premajhna prisotnost konkretnih vsebin in aktivnosti organizacij romske skupnosti (društev, zvez društev) v okoljih, kjer Romi živijo (na terenu), kljub obstoječim možnostim in višini sofinanciranja, ki ga prejemajo. Še vedno je zaznati premalo povezovanja med obstoječimi ukrepi, projekti in različnimi izvajalci, ki bi se lahko med seboj povezovali in aktivnosti med seboj prepletali in dopolnjevali, s čimer bi se dosegel večji učinek na terenu. Le redki predstavniki romske skupnosti in le redke organizacije romske skupnosti se po vsebini lotevajo aktivnosti, ki bi dejansko pripomogle k izboljšanju položaja in integraciji pripadnikov romske skupnosti v lokalnem okolju ter izboljšanju sobivanja z okoliškim prebivalstvom. Večina aktivnosti organizacij romske skupnosti ostaja na področju kulture, jezika in delno izobraževanja, le v manjši meri pa se te organizacije aktivno vključujejo v ta proces na drugih področjih, kot so prostorsko urejanje, zaposlovanje in zdravje¹⁰, in sodelujejo z občino in drugimi institucijami ter organizacijami z namenom doseganja kar najboljšega učinka integracije romskega prebivalstva v lokalnem okolju.

Glede na pristojnosti občin je bilo največ ukrepov, ki so jih v letu 2018 izvajale občine, vezanih na prostorsko urejanje, še posebej v jugovzhodnem delu Slovenije (še vedno) predvsem na urejanje romskih naselij (prostorsko načrtovanje in zagotavljanje komunalne infrastrukture) in na zagotavljanje osnovnih bivalnih pogojev ter s tem povezanih temeljnih človekovih pravic, kot sta dostop do pitne vode in sanitarij ter vprašanje zagotavljanja dostopa do električne energije.

Na podlagi vprašanja UN glede interesa po sodelovanju občin z UN v okviru projekta »*Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3*«, skozi katerega lahko UN občini nudi podporo pri oblikovanju lokalnega akcijskega načrta za vključevanje Romov in/ali pri vzpostavitvi in oblikovanju multidisciplinarnega tima, so interes izrazile občine **Rogašovci, Cankova, Kuzma, Tišina, Puconci, Lendava, Kočevje, Ribnica in Novo mesto**.

Občina Rogošovci je sporočila, da je imela sprejet akcijski načrt na tem področju za obdobje 2014–2017 in da novega akcijskega načrta še ni pripravila, zato je pripravljena sodelovati z UN v okviru projekta SIFOROMA3. Občina nima vzpostavljenega medinstitucionalnega sodelovanja v obliki tirna, se pa poveže z drugimi institucijami, v kolikor se pojavi potreba po ureditvi posameznih perečih konkretnih problemov.

Tudi **občini Cankova in Kuzma** nimata sprejetega akcijskega načrta na tem področju, prav tako ne oblikovanega multidisciplinarnega tima, zato sta pripravljene sodelovati z UN v okviru projekta.

Občina Tišina si želi sodelovanja z UN v okviru projekta SIFOROMA3, saj še nima sprejetega podrobnega področnega programa ukrepov oz. akcijskega načrta na tem področju. Občina v letu 2018 ni izvajala posebnih aktivnosti samo za romsko naselje, ampak je to naselje obravnavala povsem enakovredno kot vsa ostala naselja v občini, ko je šlo za izvedbo kakšnih investicij oz. projektov. Tako je tudi v romskem naselju zgrajena kanalizacija, vodovod, asfaltno omrežje, pločniki, ulična razsvetljava, telefonske povezave, internet, različna romska društva pa se enakovredno vključujejo v razpise, ki jih objavlja občina. Težava se je pojavila, ko je občina ob sprejemanju OPN želela zagotoviti območje za širitev romskega naselja na zemljiščih, ki so v lasti Romov, vendar s strani pristojnih državnih organov ni dobila soglasja. Iz tega razloga je

¹⁰ Edina organizacija romske skupnosti, ki (zaenkrat) deluje (tudi) na tem področju, je društvo Romani union iz Murske Sobote, ki je v preteklih letih pridobilo status humanitarne organizacije in se uspešno prijavlja na javne razpise iz pristojnosti MZ.

širitev zagotovila na drugem območju in predvidela pripravo OPPN, ga deloma izvedla, vendar zdaj na tem območju ne morejo izvesti investicije komunalne ureditve, saj lastniki tistih zemljišč teh ne želijo prodati. Občina je prepričana, da ni samo občina tista, ki bi morala skrbeti za aktivnosti, povezane z romsko skupnostjo, ampak bi ji vsaj pomoč morala zagotoviti tudi država ter ne le dodatno oteževati poskusov iskanja rešitev.

Občina Puconci nima sprejetega programa ukrepov oz. akcijskega načrta na tem področju, skoraj vsakodnevno pa sodeluje z Centrom za socialno delo Pomurje in sproti rešuje romsko problematiko, zato bi bila vesela podpore urada v okviru projekta.

Na področju vzgoje in izobraževanja je v okviru programa javnih del – program »pomoč Romom pri socializaciji« zaposlena ena oseba, šola ima zaposleno tudi romsko pomočnico (zaposlena preko CŠOD oz. projekta Skupaj za znanje). Ti dve osebi opravljata naloge: pomoč otrokom in učencem pri integraciji v vrtec in šolo, pomoč pri učenju, opravljanju domačih nalog, pri pripravi na pouk oz. vzgojno delo v vrtcu, pomoč pri odpravljanju jezikovnih težav itd.

V okviru priprave OPN-jev se predvideva širitev poselitvenega območja in so podane pobude za širitev ob že obstoječem romskem naselju v Dolini, Kuštanovcih in Zenkovcih. Občina ima v občinskem svetu romskega svetnika in imenovano Komisijo za reševanje romske problematike.

Občina Lendava nima sprejetega podrobnega področnega programa ukrepov oz. akcijskega načrta na tem področju, na lokalni ravni pa tudi ni vzpostavljenega medinstitucionalnega sodelovanja v obliki tima, katerega koordinator bi bila občina ali katera druga institucija, zato je občina zainteresirana sodelovati z UN v okviru projekta. Občina je v letu 2018 izvedla projekt »Večnamenski objekt – romsko naselje Dolga vas«. Objekt je bil predan svojemu namenu in služi kot prostor za delavnice in aktivnosti, kot je recimo učna pomoč otrokom ter kot prostor druženja za stanovalce romskega naselja. Objekt pomeni pozitivno pridobitev za prebivalce romskega naselja in bo imel daljnosežne učinke tudi v prihodnje. V letu 2018 se je nadaljeval tudi postopek legalizacije objektov v romskem naselju in pripadajoče infrastrukture. Občina je preko javnih razpisov dodelila sredstva za delovanje tudi »romskim« kulturnim društvom.

Občina ima ustanovljeno delovno telo občinskega sveta – Komisijo za spremljanje romske problematike. Komisija je ustanovljena z namenom usklajevanja uresničevanja posebnih pravic pripadnikov romske skupnosti. Komisija opravlja zlasti naslednje naloge: spremlja in obravnava položaj pripadnikov romske skupnosti v občini, obravnava in daje predloge ter pobude o vprašanih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti in njihove pravice, opravlja druge naloge, ki so navedene v zakonu. Občina je posebej izpostavila, da je članica občinskega sveta, predstavnica romske skupnosti, zelo aktivna na vseh področjih dela in življenja romske skupnosti, s čimer je sodelovanje med lokalno in romsko skupnostjo zagotovljeno v zelo veliki meri. Romi so vključeni v družbeno življenje lokalne skupnosti, sodelujejo pa tudi na raznih prireditvah in priložnostnih dogodkih v občini.

Občina Kočevje informacij na postavljenih vprašanjih v zvezi z aktivnostmi v letu 2018 sicer ni poslala, je pa izrazila interes za sodelovanje z UN v okviru projekta SIFOROMA3. Na zaprosilo UN v zvezi s pripravo tega poročila je občina ponovno poslala pregled, ki ga je posredovala ob pripravi petega poročila vlade, dodatno pa tudi celovito predstavitev aktualnih podatkov, projektov in aktivnosti občine v zvezi z romsko problematiko na lokalnem nivoju, ki jo je pripravil nekdanji podžupan občine, zdaj poslanec Državnega zbora, Predrag Baković. Predstavitev je bila pripravljena za Občinski svet Občine Kočevje, poleg zgodovinskega pregleda in podrobne predstavitve ključnih področij urejanja ter dosedanjih aktivnosti in naporov občine pa v zaključnem delu zajema tudi predloge za sistemske ukrepe, ki bi jih po mnenju občine morala sprejeti država in brez katerih zdajšnji poslanec Državnega zbora ne vidi možnega izboljšanja stanja na tem področju. Predlagani ukrepi so naslednji:

- povečati razliko med socialnimi transferji in minimalno plačo;
- spremeniti zakonodajo, ki bo dopuščala, da se kazni za prekrške lahko izterjajo od socialnih transferjev (velja za vse državljane), kakor tudi izvršbe ter stroški bivanja (voda, elektrika, odvoz smeti...);
- odpis kazni za vse državljane ali delo v splošno korist;

- v primeru novih dolgov do države urediti učinkovito zakonodajo (prepoved opravljanja npr. voznškega izpita, podaljšanja registracije vozila, izdajanje drugih dokumentov, uslug...);
- spremeniti zakonodajo glede izobrazbe:
 - obvezno vključevanje v vrtec in učinkoviti mehanizmi za zagotavljanje tega;
 - ukinitvev otroških dodatkov za tiste, ki iz neupravičenih razlogov ne obiskujejo šole;
 - nezmožnost opravljanja voznškega izpita v primeru neizpolnjevanja obveznosti glede obiskovanja OŠ;
 - obvezno obiskovanje šole za odrasle za vse osebe do 40. leta starosti (poiskati učinkovite mehanizme za zagotavljanje tega);
- v primeru neupravičene odklonitve ponujene zaposlitve, vzpostaviti učinkovite mehanizme za ukinitvev pravic prejemanja socialnih transferjev;
- na nivoju države in EU pripraviti ustrezne razpise (sofinanciranje za individualno reševanje bivanjskih razmer).

Z **Občino Ribnica** je bila s strani UN že takoj po rednih lokalnih volitvah 2018, ko je v občini prišlo do zamenjave župana, vzpostavljena komunikacija, UN pa si je preko sestanka, izvedenega v prostorih UN v Ljubljani (15. 1. 2019), in sestanka ter ogleda naselij, izvedenega v občini Ribnica (15. 4. 2019), prizadeval, da bi pritegnil občino, ki do sedaj ni bila pripravljena sodelovati, k sodelovanju v okviru projekta SIFOROMA3. Občina sicer redno zagotavlja sredstva za različne programe Območnega združenja Rdečega križa Ribnica, v okviru teh pa je program socializacije Romov in humanitarna pomoč, vključno z nakupom učnih pripomočkov, pretežno namenjen romski populaciji. Ostali programi (pomoč ostarelim in onemoglim, delavnice za osebni razvoj, premagovanje izkušenj z nasiljem, tabor mladih, letovanje socialno ogroženih otrok, vesele počitnice) so namenjeni vsem občanom, kar pomeni, da se vanje lahko vključujejo tudi Romi. Občina je poročala, da Romi, ki živijo v občini, svojih otrok v predšolsko vzgojo ne vključujejo. Trenutno občina zagotavlja sredstva za plačilo vrtca v drugi občini za tri otroke, ki so začasno nameščeni v rejniške družine. Občina zagotavlja nadstandardni program mobilnega socialnega pedagoga za pomoč otrok s posebnimi potrebami v osnovni šoli in logopeda v ZD Ribnica za pomoč otrokom z govorno jezikovno motnjo. Obeh programov so deležni romski otroci, če tako obravnavo potrebujejo. Poleg navedenega občina zagotavlja plačilo nadstandardnih programov prevoza otrok v šolo, pomoč ob rojstvu otroka v višini 208,65 eur, sredstva za plačilo osnovnega zdravstvenega zavarovanja za približno 99 % romske populacije in po potrebi sredstva za nakup romske literature ter sofinanciranje nastopa Zveze Romov za Dolenjsko na prireditvi ob svetovnem dnevu Romov. Občina je zagotovila tudi sredstva za odlov in oskrbo potepuških psov iz romskih naselij, vendar žal ugotavlja, da je bil učinek le kratkotrajen, saj se število psov kljub odlovu povečuje. V letu 2018 je občina zagotovila sredstva za namestitev dveh vodomerov v obstoječi betonski jašek na lokaciji v Lepovčah in tako dvema družinama omogočila dostop do pitne vode. V preteklem mandatu občinskega sveta je na področju reševanja romske tematike pri občinskem svetu delovala Komisija za spremljanje položaja romske skupnosti.

Mestna občina Novo mesto je bila v letih 2017 in 2018 aktivna pri delu Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike Romov, ki jo je vlada imenovala z namenom oblikovanja usklajenih predlogov ukrepov za izboljšanje bivalnih razmer v romskih naseljih, vodil pa jo je MOP. MDS je delo zaključila in pripravila zaključno poročilo, v katerem predlaga pomembne zakonodajne, organizacijske in druge ukrepe za ureditev prostorske problematike in izboljšanje bivalnih razmer Romov, ki so kot ukrepi ključni tudi z vidika lokalnih problemov. Po mnenju občine bi bil projekt »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3« lahko eden ključnih instrumentov izvajanja zaključnega poročila MDS in priložnost za vzpostavitev merjenja učinkovitosti politik, ukrepov in programov, zato je občina pripravljena pri projektu aktivno sodelovati.

Ostale občine interesa za sodelovanje z UN v okviru projekta niso izrazile. V nadaljevanju so podrobneje predstavljene aktivnosti posameznih občin. Predstavljene **so tudi aktivnosti občin**

Beltinci in Dobrovnik, ki sta v letu 2018 sodelovali z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA2« in ostalih občin, predvsem z območja Dolenjske, Posavja in Bele krajine, ki se še vedno soočajo s številnimi izzivi. Na koncu je podan tudi krajši pregled pristopa večjih mestnih občin (Ljubljane, Maribora, Velenja in Celja), kjer so razmere zelo drugačne in jih ne moremo primerjati z razmerami v občinah, kjer živi tradicionalno naseljena romska skupnost.

Mestna občina Novo mesto je poročala, da ima na podlagi drugega odstavka 6. člena ZRomS-1 sprejeto Strategijo za reševanje romske tematike v MO Novo mesto za obdobje od 2013 do 2020. Strategija določa konkretne izvedbene ukrepe za uspešnejše vključevanje romske skupnosti v slovensko družbo in njihove večje prevzemanje odgovornosti za svoj razvoj. Strategija se s predvidenimi ukrepi izvaja na številnih področjih. V letu 2018 je bilo poudarjeno urejanje prostorske problematike romskih naselij z namenom izboljšanja bivalnih razmer pripadnikov romske skupnosti. Občina bo za obdobje po letu 2020 pripravila novelo strategije in izvedbenih ukrepov, ki bo poudarjeno obravnavala medinstitucionalne in partnerske ukrepe, ki so izkazano uspešnejši.

Občina je v letu 2018 skrbno izvajala ukrepe načrtane z lastno strategijo reševanja problematike vključevanja. Izjemno pozitivne rezultate daje ukrep spremembe šolskih okolišev, specializacija občinske uprave za individualno in terensko obravnavo problemov, dosledno uveljavljanje pravne države glede ravnanja z nepremičninami, spodbujanju urejanja bivanjskih razmer, vključno s stvarnopravnimi razmerji in povezovanje z drugimi zainteresiranimi deležniki za celovito reševanje problemov.

– Ukrepi pravnega in komunalnega urejanja romskih naselij:

Izvedeno je bilo asfaltiranje dostopne ceste v romsko naselje Poganski vrh. Redno se je izvajalo stvarnopravno urejanje in geodetsko urejanje romskih naselij po pobudah in predlogih občanov. Občina je še posebej izpostavila, da se že dolgo zaveda, da ima kot lokalna skupnost omejene pristojnosti pri reševanju romskih vprašanj. Zato se že nekaj let povezuje z lokalnimi in državnimi institucijami ter sklicuje koordinacije po posameznih temah. V letu 2018 je pilotno pričela s koordinacijo občine, Centra za socialno delo in policije na ravni individualnih družin. V okviru te koordinacije so opravili 11 tovrstnih sestankov in mnogo skupnih operativnih akcij. S tovrstnim delom bo občina nadaljevala tudi v letu 2019.

Pri pripravi prostorskega načrta za prenovu največjega nelegalnega romskega naselja Žabjak so bili vključeni vsi zainteresirani deležniki, posebej tudi krajani v vplivnem območju naselja, ki so sooblikovali rešitve. Več o izvedenih aktivnostih v zvezi z urejanjem tega romskega naselja je podano v poglavju 5.5. Področje urejanja bivanjskih razmer (Urejanje romskega naselja Žabjak – Brezje: aktivnosti MGRT, MO in Mestne občine Novo mesto).

Občina Beltinci je v letu 2018 sodelovala z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA2«. V sklopu projekta sta bila izvedena dva fokusna sestanka, dva obiska romskega naselja Beltinci in tri usmerjene razprave v obliki delavnic z namenom spodbujanja občine k pripravi konkretnega in realnega lokalnega akcijskega načrta. Na dogodkih so poleg občine in UN sodelovali še KS Beltinci, Športna zveza Beltinci, OŠ Beltinci, Vrtec Beltinci, Policija M. Sobota, Zdravstveni dom M. Sobota – enota Beltinci, CSD Murska Sobota, ZRSZ – Območna enota Murska Sobota, Ljudska univerza Murska Sobota, MDDSZ, SSRS, MOP in Združenje Forum romskih svetnikov Slovenije. Skozi razprave in delavnice, ki jih je organiziral UN, moderirala pa zunanja strokovna moderatorka, je nastalo delovno gradivo oz. predlog dokumenta *Akcijski načrt Občine Beltinci za vključevanje Romov v romskem naselju Beltinci*, ki ga je s strani občine potrebno dopolniti in obravnavati. Po informacijah UN občina k temu še ni pristopila.

Občina je v letu 2018 pomagala najti stik za nekatere družine iz romskega naselja v Beltincih z Elektro Maribor, da so jim naredili samostojne priključke za odjem električne energije. Preko ZRSZ je občina v programu javnih del za eno leto zaposlila socialno delavko za delo z otroki v romskem učnem centru, ki ga je občina postavila v letu 2017. Socialna delavka, ki je bila

zaposlena, ni prihajala iz tega lokalnega okolja in ni imela predhodnih izkušenj z delom na področju romske skupnosti, zaradi česar je prišlo do težav pri izvajanju programa. Občina je morala prenehati z izvajanjem programa v romskem naselju, zaposlena socialna delavka pa je bila premeščena oz. priključena k programu Kekec, ki ga izvaja CSD Murska Sobota, kjer je nadaljevala z učenjem in vzgojo otrok iz beltinskega romskega naselja. V okviru projekta SIFOROMA2 je bila v delu, ki se je nanašal na vprašanje reaktivacije prostora, kjer se je prvotno izvajal program z zaposleno socialno delavko, občini nudena podpora v smeri identificiranja možnih aktivnosti, ki bi se lahko izvajale v tem prostoru, in obstoječih izvajalcev, ki bi že brez potrebnega dodatnega finančnega vložka lahko začeli aktivnosti izvajati (tudi) na tej lokaciji. Žal UN ugotavlja, da je aktivnost občine po zaključku aktivnosti v okviru projekta SIFOROMA2 zamrla oz. UN nima informacij, kakšni so nadaljnji načrti občine na tem področju. V zvezi s tem bo UN v letu 2019 ponovno preveril na občini, katere korake je ta izvedla na podlagi opravljenega dela v letu 2018.

Občina Dobrovnik podrobnega področnega programa ni sprejela, izvaja pa različne ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti. Pri načrtovanju ukrepov občina sledi Strategiji razvoja romske skupnosti v Pomurju do leta 2020, ki je celovit programski dokument romske skupnosti na regionalni ravni in je nastal leta 2013 v okviru projekta Romano kher – Romska hiša, sofinanciranega preko MDDSZ iz finančnih sredstev ESS in državnega proračuna. Tudi ta občina je v letu 2018 sodelovala z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA2«. Organizirana sta bila dva dogodka z usmerjeno razpravo na temo vloge izobraževanja pri opolnomočenju romskih otrok in mladih za kasnejše uspešno samostojno življenje in polno vključitev v družbo. Na dogodku, ki je potekal 5. 6. 2018, je bilo spremljanje razvoja romskih otrok in družin z multidisciplinarnim pristopom prepoznano kot ključen vzvod za opolnomočenje romskih otrok za samostojno življenje ter aktivno prispevanje skupnosti. Na drugem dogodku dne 13. 9. 2018 pa je bil vzpostavljen multidisciplinarni tim s protokoli sodelovanja, s ciljem, da se poiščejo najboljše načini, kako podpreti romske otroke in njihove starše, da se bodo kot odrasli lažje polno vključevali v družbo. Namen multidisciplinarnega tima je kontinuirano spremljanje romskih družin, medsebojno obveščanje in pravočasno celovito ukrepanje, kadar katera koli od pristojnih inštitucij zazna določen izziv oziroma oviro, ki bi lahko preprečevala ali upočasnjevala opolnomočenje romskih otrok za samostojno, odgovorno in zdravo življenje ter prispevek k skupnosti. Multidisciplinarni tim, katerega koordinator je Občina Dobrovnik, je zasnovan na dveh nivojih:

- ožji tim, ki ga sestavljajo predstavniki Občine Dobrovnik, Dvojezične osnove šole Dobrovnik in vrtca, Dvojezične osnovne šole II Lendava, Centra za socialno delo Lendava, Zdravstvenega doma Lendava ter romska svetnica Občine Dobrovnik in se sestaja 1 x do 2 x letno z namenom spremljanja stanja, trendov, ukrepov in učinkov v zvezi z razvojem romskih otrok in njihovih družin v občini Dobrovnik (preventivno delovanje) ali po potrebi, ko ena od ustanov zazna izzive oziroma ovire v razvoju otroka (kurativno delovanje),
- širši tim: Center za šolske in obšolske dejavnosti Murska Sobota, Ljudska univerza Lendava, Policijska postaja Lendava, Svet romske skupnosti Republike Slovenije, Zveza Romov Slovenije, Zveza za razvoj romske manjšine – Preporod, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Urad za delo Murska Sobota, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Območna enota Murska Sobota. Širši tim je sklican po potrebi in za celovito strateško naslavljanje tematike.

Un še ni prejel povratne informacije, da bi se multidisciplinarni tim v Občini Dobrovnik že sestal.

Občina Krško je v letu 2018 najprej izrazila interes za sodelovanje z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA2«, zato je bil opravljen en fokusni sestanek s predstavniki občine, na katerem je občina ugotovila, da ne potrebuje podpore s strani UN v okviru projekta, saj naj bi institucije v lokalnem okolju dobro sodelovale, občina pa naj bi že pripravila osnutek strategije reševanja romske problematike v občini, ki naj bi bila sprejeta v letu

2018. Občina Krško je na seji občinskega sveta, dne 25. 10. 2018 sprejela Sklep o sprejemu Strategije reševanja romske problematike v občini Krško za obdobje 2018–2022. Strategijo je pripravila 17 članska, od župana imenovana, projektna skupina, ki je bila sestavljena iz predstavnikov vseh institucij, ki se ukvarjajo z romsko problematiko v občini Krško (občinski svet, občinska uprava, predstavniki romske skupnosti, občinska uprava, OŠ Leskovec z vrtcem, CSD Krško, krajevne skupnosti, v katerih živijo pripadniki romske skupnosti, PP Krško, ZD Krško, Zavod za zaposlovanje, OE Sevnica, predstavniki romskih društev...).

Občina je bila tudi v letu 2018 aktivna na področju izboljšanja položaja romske skupnosti v občini. Tako je v romskem delu naselja Drnovo uredila kanalizacijo in romski del naselja Drnovo priključila na javno kanalizacijsko omrežje in čistilno napravo Drnovo. S tem se je bistveno izboljšala kvaliteta življenja v romskem delu naselja Drnovo. V največjem romskem naselju Kerinov Grm že vedno poteka legalizacija objektov. Prvi korak je odkup zemljišča, na katerih stoji objekt, Romi pa odkupujejo tudi še ne zazidane parcele. Problem je, da je kapaciteta naselja omejena, širitev naselja je zelo težko izvedljiva, saj je naselje obdano z samimi kmetijskimi zemljišči. V tem naselju poteka tudi aktivno družbeno življenje. V večnamenskem objektu v naselju, ki ga je pred leti zgradila občina, deluje enota pripravljalnega vrtca. Poleg vrtca v objektu se odvijajo različni programi vladnih ali nevladnih organizacij. Objekt je bil postavljen leta 2011 in je imel ravno streho, ki je zamakala in se je tako delala škodo znotraj objekta. Občina Krško je v letu 2018 sanirala omenjeno streho in tako podaljšala življenjsko dobo objekta, uporabnikom pa zagotovila boljše pogoje dela.

Občina je v strategiji med ostalim zapisala, da se mora v kratkoročnem obdobju razrešiti tudi status naselja Loke. Občina si prizadeva, da tam živečim ljudem (družinam) omogoči nakup nepremičnin na lokacijah izven romskih naselij. V letu 2018 je prišlo do skupnega nastopa občine in romske družine pri nakupu objekta, ki je sedaj v skupni lasti, romska družina pa bo obročno odplačevala občinski delež v stavbi. V tem primeru gre dejansko za posojilo, romska družina bo občini obročno odplačevala vložena sredstva. Podoben model reševanja bivalnih razmer je Občina Krško večkrat predstavila predstavnikom vlade, vendar brez uspeha (prijava na javni razpis MGRT za leto 2016). Problem nastaja z novim Zakon o stvarnem premoženju države in samoupravnih lokalnih skupnosti, ki ne predvideva obročnega odplačevanja in pod vprašaj predstavlja obstoječ način legalizacije tudi v naselju Kerinov Grm.

Na lokaciji Rimš so se že pred časom ponovno naselili pripadniki romske skupnosti. Zemljišče je v lasti gospodarske družbe. Iščejo se tudi načini preselitve tam živečih družin. Prej opisani model iz Lok je težko uporabiti, saj prebivalci tega naselja nimajo sredstev za lastni vložek v nakup nepremičnine. Na Rimšu občina zagotavlja pitno vodo v gasilskih cisternah.

Skladno s 7. členom ZRomS-1 ima občina že vrsto let delujoči Svet za sobivanje. Mandat članom Sveta za sobivanje poteče istočasno kot mandat občinskemu svetu. Trenutno poteka konstituiranje Sveta za sobivanje v novem mandatu. Pri sestavi Sveta bodo v celoti upoštevana določila 7. člena ZRomS-1.

Občina je vlado že večkrat opozorila na systemske težave, s katerimi se pri prostorskem urejanju romskih naselij soočajo občine. V preteklosti je občina pripravila obsežne pripombe na pripravljene dokumente vlade in sicer tako na NPUR 2017–2021 kot tudi na predlog sprememb ZRomS-1, vendar niso bile upoštevane. Občina je poudarila, da napredka ne prinaša predpostavka, da so Romi enakopravni z vsemi ostalimi občani in je njihov razvojni in siceršnji zaostanek izključno problem lokalne skupnosti, kjer pač imajo stalno prebivališče, zato se z do sedaj sprejetimi dokumenti vlade ne strinja. Občina je ponovno poudarila, da samo zagotovitev enakopravne obravnave pripadnikov romske skupnosti z ostalimi občani ne bo prinesla izboljšanja stanja, vsaj ne na kratek rok. Kot posamezna ministrstva pravilno ugotavljajo, 21. člen ZLS določa, da občina samostojno opravlja lokalne zadeve javnega pomena (izvirne naloge), ki jih določi s splošnim aktom občine ali so določene z zakonom, v drugem odstavku istega člena pa je med drugim kot naloga občine določeno zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev, kamor sodijo tudi občani, pripadniki romske skupnosti. Glede na navedeno imajo lokalne skupnosti dolžnost, da občanom zagotovijo ustrezne pogoje za bivanje, vendar to nikakor ne pomeni, da so občine dolžne te pogoje zagotavljati brez udeležbe in prispevka posameznika. Občina prav v tem vidi bistvo problema, saj po mnenju občine Romi te udeležbe oziroma prispevka nočejo ali ne zmorejo plačati in ravno to bi lahko bil po videnju občine

predmet obsega posebnih pavic, ki naj bi jih zakon urejal. Občina meni, da je zaradi izredne centralizacije države prišlo tudi do neenakomernega regionalnega razvoja med posameznimi statističnimi regijami. Finančni položaj večine lokalnih skupnosti in posameznikov na teh področjih ne omogoča enakega standarda na podeželju v primerjavi z bolj urbanimi področji, zato se na podeželju ogromno infrastrukture še vedno izvaja z aktivnim sodelovanjem občanov in pa seveda z rednim plačevanjem vseh prevzetih obveznosti, od komunalnega prispevka za samo gradnjo infrastrukture do plačevanja komunalnih storitev. Kot že večkrat omenjeno, mnogi žal ne ločijo med pravico do stanovanja, vode in drugih nujno potrebnih dobrin ter obveznostmi za zagotovitev ustreznega opremljanja in nenazadnje tudi pokrivanja stroškov komunalnih storitev, saj jih v nasprotnem primeru plačujejo ostali občani oziroma jih pokrije občinski proračun, pri čemer se zoper odpira vprašanje načela zakonitosti in enakosti. Občina Krško ima za to področje narejene natančne izračune stroškov, ki jih je morajo v postopku legalizacije objekta poravnati Romi, in presegajo 8.000 EUR, prav tako ima občina pripravljen pregled neposrednih pravnih podlag, ki otežkočajo legalizacijo, na voljo pa so tudi zaskrbljujoči demografski podatki za največje romsko naselje v občini (Kerinov grm). Kljub kritiki občine, ki izvira iz neposrednih izkušenj na lokalni ravni, pa je občina tudi v prihodnje pripravljena na konstruktiven dialog s predstavniki vlade.

Občina Trebnje je sprejela Strategijo reševanja romskega vprašanja v Občini Trebnje za obdobje 2014–2020. Strategija je prikaz večletnega prizadevanja občine za vzpostavitev primernih bivanjskih razmer v romskem naselju Vejar in aktivnosti za zagotovitev osnovne infrastrukture. Tako je občina leta 2010 pričela pridobivati gradbena dovoljenja za nelegalne gradnje na podlagi projektov za pridobitev gradbenega dovoljenja. Občina je izvedla parcelacijo zemljišč in pridobila projektno dokumentacijo za 35 stanovanjskih objektov. Od teh jih je leta 2011 34 pridobilo gradbena dovoljenja. S tem so bili ustvarjeni pogoji za individualne priključke na primarne infrastrukturne vode.

Leta 2013 je romsko naselje Vejar pridobilo še:

- primarno cestno omrežje,
- sekundarno cestno omrežje,
- hodnik za pešce,
- razširitev lokalne ceste,
- javno razsvetljavo,
- avtobusno postajališče,
- meteorne vode,
- odkup zemljišč za zaokrožitev romskega naselja v višini 11.200 m².

V letu 2016 so bile prvič dodeljene zazidljive parcele v naselju s sedmimi (7) prosilci in z njimi podpisane pogodbe o najemu parcel. Izdelani so bile izdelane 3 vzorčne projektne dokumentacije za gradbena dovoljenja (GD). Sami so se odločili za vzorčno verzijo projektne dokumentacije za GD in pri projektantu naročili izpis na najeto parcelo in ime nosilca. Projektant je v postopku pridobil vse potrebne projektne pogoje in soglasja ter vložil vlogo za pridobitev GD na UE Trebnje. Strošek projektanta in komunalnega prispevka nosijo prosilci sami. Vse geodetske meritve in parcelacije je izvajala občina. Rezultat je bil pridobitev treh GD, 3 vloge so bile zavrjene zaradi neplačil taks ali komunalnega prispevka, en prosilec je odstopil od pridobitve dokumentacije in ima stanovanjski problem rešen z modularno gradnjo.

Od leta 2009 v naselju deluje enota vrtca Romano, ki je pomemben dejavnik priprave otrok na šolo, zlasti v smislu pridobivanja socialnih veščin in znanja slovenskega jezika. Trenutno so v vrtec vpisani vsi otroci v starosti od 3 do 6 let.

Leta 2016 je bil uspešno izveden projekt »Vrtovi«, s katerim je občina pripravila zemljišče in ograjo za vrtičke, na katerih si družine same pridelajo sezonsko zelenjavo.

Po uspešni prijavi Centra za socialno delo Trebnje na razpis MDDSZ za vzpostavitev večnamenskih romskih centrov, deluje tim. romski aktivator v Vejarju od oktobra 2017. Primarna naloga aktivatorja je izvajanje aktivnosti za socialno aktivacijo odraslih Romov.

Junija 2017 je župan s sklepom imenoval Multidisciplinarni aktiv za integracijo pripadnikov romske skupnosti v Občini Trebnje – MDA, ki ga sestavljajo predstavniki romske skupnosti in institucij, ki delajo z Romi na področju izobraževanja (vrtci, osnovne šole, ljudska univerza),

zdravja (Zdravstveni dom Trebnje), varnosti (Polijska postaja Trebnje), uveljavljanja pravic iz javnih sredstev (Center za socialno delo Trebnje) ter predstavnici občine.

V letu 2018 je želela občina realizirati projekt »nogometno igrišče« in tako dati mladim priložnost za športno aktivnost. Predvideno je povezovanje z enim od športnih nogometnih društev v Trebnjem, saj bi romska sekcija v začetku delovala pod njihovim okriljem. Financiranje bo zagotovljeno iz sredstev javnega razpisa za področje športa.

V letu 2018 so bili izvedeni naslednji ukrepi:

- APZ javna dela – financiranje štirih (4) programov javnih del, v katere so bili vključeni pripadniki romske skupnosti: trije za pomoč pri socializaciji (zaposlili so jih javni zavodi Osnovna šola Trebnje, CSD Trebnje, Center za izobraževanje in kulturo Trebnje) in eden, ki ga je zaposlilo javno podjetje Komunala Trebnje za pomoč pri urejanju romskega naselja Vejar;
- popravilo modularne enote, v kateri deluje dnevni center Kher Šu Beši in romski aktivator;
- plačilo najemnine za prostore, v katerih deluje romski vrtec Romano;
- projekt »Nogometno igrišče« ni bil realiziran – občina čaka javni razpis MIZŠ ali Fundacije za šport;
- občina nadaljuje postopek legalizacije za enega zainteresiranega stanovalca v naselju Vejar;
- trije zainteresirani stanovalci so pridobili gradbena dovoljenja ter plačali izpis projekta in komunalni prispevek;
- financiranje romskega društva Romano drom – stroški delovanja in projektov;
- Dodelitev enkratne občinske denarne pomoči 31 družinam.

Občina Črnomelj je julija 2017 sprejela Program ukrepov za Rome v Občini Črnomelj za obdobje 2017–2021. V Programu ukrepov za Rome v občini Črnomelj za obdobje 2017–2021, so predvideni ukrepi priprave projektov za prostorsko in komunalno urejanje romskih naselij v občini (projektne dokumentacije, pregled obstoječe dokumentacije, izdelava novih projektov in projektne dokumentacije) in njihovo izvajanje (npr. fekalna kanalizacija za romsko naselje Drenovec; fekalna kanalizacija in čistilna naprava za romsko naselje Lokve; prometna ureditev romskega naselja Lokve ob RI-216/1178; prometna ureditev romskega naselja Drenovec ob RI-218/1214; prometna ureditev romskega naselja Kanižarica – Jama ob RI-217/1209; prometna ureditev romskega naselja Kanižarica ob RI-218/1214; prometna in komunalna ureditev novega dela romskega naselja Kanižarica; odkup zemljišča v romskem naselju Lokve).

V letu 2018 so bili izvedeni naslednji ukrepi:

- pločnik RN Lokve v dolžini 1,75 km, skupaj z javno razsvetljavo in ureditvijo ceste in odvodnjavanja v skupni vrednosti 875.106,00 EUR, od tega sofinanciranje iz proračuna RS v višini 615.000,00 EUR, iz proračuna občine v višini 260.106,00 EUR. Investicija je uspešno dokončana;
- fekalna kanalizacija Vinica-Drenovec – priprava dokumentacije in pridobljeno gradbeno dovoljenje v višini 11.583,00 EUR. Investicija oz. izvedba (gradnja) stoji. Že od leta 2016 in 2017 naprej ni bil objavljen razpis za sofinanciranje opremljanja romskih naselij (JR Romi). Po informacije se je občina obrnila na MGRT, kjer so ji odgovorili, da je izvedba novih razpisov odvisna od zagotovitve sredstev v proračunu RS 2020–2021. Glede na dejstvo, da razpisa za komunalno opremljanje romskih naselij ne bo, občino zanima, ali je možen kak drug način sofinanciranja tovrstnih projektov, saj sama občina nima zadostnih sredstev za financiranje takšne investicije. Občina ocenjuje, da je romska problematika v občini kar pereča, saj se romska naselja pospešeno širijo (predvsem Lokve in Kanižarica) in bi jih morala občina komunalno opremljati, za kar pa nima zadostnih lastnih sredstev;
- urejanje lastninskih razmerij – gre za urejanje lastništva zemljišč, ki so v občinski lasti in na katerih so postavljeni nelegalni objekti. V RN Lokve je občina sklenila 1 prodajno pogodbo, v RN Kanižarica pa 3 prodajne pogodbe. V vseh prodajnih pogodbah je dogovorjeno obročno odplačevanje kupnine. Problematika na področju urejanja lastništva je zelo kompleksna, občina pa še posebej izpostavlja medsebojna nerazumevanja oz. spore med družinami in slabe sosedske odnose med Romi, kar zelo otežuje urejanje lastništva in posledično legalizacijo stanovanjskih objektov.

Na ravni občine od konca leta 2015 deluje Varnostni sosvet Občine Črnomelj v obliki partnerskega sodelovanja med Občino Črnomelj in Policijsko postajo Črnomelj. Sosvet se sestaja po potrebi. Člani so poleg župana še medobčinski inšpektor, komandir PP Črnomelj, poveljnik CZ in predsednik Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu. Nestalni člani pa se k delu sosveta pritegnejo glede na obravnavano tematiko (npr. CSD).

Občina Metlika nima sprejetega podrobnega področnega programa, izvaja pa ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti. Romska tematika je vključena v različne programe in ukrepe občine, ki se nanašajo na posamezna vsebinska področja: predšolsko, osnovnošolsko in izobraževanje odraslih, komunalno opremljanje naselij itd.

Občina je v letu 2018 izvajala ukrepe in aktivnosti skladno s sprejetim proračunom občine. Izvedene so bile naslednje aktivnosti:

- sofinanciranje zaposlitev preko javnih del, kjer so bili vključeni brezposelni Romi,
- sofinanciranje romskega oddelka v Otroškem vrtcu Metlika,
- plačilo obveznega zdravstvenega zavarovanja brezposelnim,
- na podlagi vloge dodelitev enkratne denarne socialne pomoči,
- plačilo šolskih prevozov itd..

Romi so vpeti v številne dejavnosti, ki jih izvajajo različne institucije. Ljudska knjižnica Metlika v sklopu projekta »Romi, povabljeni v knjižnico« izvaja številne dejavnosti, predvsem za otroke in mladino: ure pravljic, ustvarjalne delavnice, učenje računalništva, predšolska bralna značka itd.. V Otroškem vrtcu Metlika je oblikovan oddelk, ki ga obiskujejo otroci Romi. V oddelku se izvaja 20-urni program in poteka od ponedeljka do petka, od 8. do 12. ure. V vrtec otroke pripelje in odpelje kombi, spremlja pa jih tudi romska pomočnica. Vsakodneven prenos informacij poteka ob predaji otrok v naselju, saj je udeležba na roditeljskih sestankih slaba. Otroci se udeležujejo vseh predstav in prireditev ter ob svetovnem dnevu Romov pripravijo prireditev.

V občini sta dve osnovni šoli, in sicer Metlika in Podzemelj. Na obeh šolah sta zaposleni romski pomočnici in javni delavki, ki otrokom pomagata pri učenju, domačih nalogah, spremljata jih na poti domov ipd. Otroci, ki prihajajo v šolo redno in imajo s strani staršev podporo, imajo do šole primeren odnos, kar se kaže pri napredovanju v višji razred. Velikokrat pa je učni neuspeh povezan s pogosto odsotnostjo od pouka, z domačim nedelom in neodgovornim odnosom do šolskega dela. Nekaj učencev Romov je tudi problematičnih – neprimerno vedenje, predčasno odhajanje iz šole, razgrajanje, nasilno obnašanje in ustrahovanje sošolcev. Kljub pogovorom o šolskih pravilih in primernem vedenju, se stanje ne izboljša, saj na strani staršev ni podpore. Starši se ne udeležujejo roditeljskih sestankov, kar kaže na nezanimanje za vedenje in učenje njihovih otrok. Pri navezovanju stikov s starši imata posebno vlogo romska pomočnica in javna delavka, ki je prav tako Rominja.

Romski otroci so vključeni tudi v aktivnosti, ki jih izvaja Društvo prijateljev mladine Metlika.

V mesecu decembru so predšolski otroci obdarjeni, nekaj otrok pa je vključenih v projekt »Botrstvo«. Posebno pozornost se namenja otrokom oziroma družinam, ki svoje otroke redno pošiljajo v šolo, hodijo na roditeljske sestanke, otroci pa se v šoli trudijo na učnem in vzgojnem področju. Nekaj romskih otrok je bilo na letovanju, kar je potrebno posebej izpostaviti kot velik napredek.

Sodelovanje občine poteka tudi z drugimi vladnimi in nevladnimi organizacijami (Rdeči križ Metlika, policija, ZRSZ, zdravstveni dom, center za socialno delo itd.). Občina ima vzpostavljeno Delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti. Vzpostavljena je praksa, da se glede na potrebe različne institucije sestanejo in obravnavajo posamezno tematiko.

Občina Semič ima sprejeto Strategijo razvoja Občine Semič do leta 2020, kjer so zajeti tudi projekti s področja predšolskega, osnovnošolskega in izobraževanja odraslih ter ureditve romskega naselja Sovinek. Občina bo novo strategijo sprejemala leta 2020, vanjo pa bo vključila predvsem urejanje infrastrukture v preostalih romskih naseljih v občini (Vrčice, Blatnik, Srednja vas, Črmošnjice). V letu 2018 so bile izvedene naslednje aktivnosti:

- program javnih del »Socialno vključevanje posebej ranljivih skupin«; pomoč družinam in posameznikom pri reševanju vsakodnevnih težav; program je občina sofinancirala; izvajalec je CSD;
- program javnih del »Pomoč pri učenju in druga pomoč otrokom, učencem, dijakom in drugim udeležencem izobraževanja«; program je občina sofinancirala; izvajalec je Osnovna šola Semič;
- program javnih del »Pomoč Romom pri socializaciji«; pomoč predšolskim otrokom pri vključevanju v vrtec; program je občina sofinancirala; izvajalec je Vrtec Sonček Semič;
- sofinanciranje dodatnega strokovnega delavca na področju romske tematike; strokovni delavec CSD – enota Črnomelj en dan v tednu, v času uradnih ur, opravlja naloge v Semiču;
- aktivnosti v romskem naselju Sovinek:
 - naselje je komunalno urejeno, zato novih investicij v tem naselju občina ne predvideva;
 - trenutno je v naselju osmim družinam s sklepom in pogodbo dodeljena po ena oz. dve parceli (odvisno od števila družinskih članov);
 - nekateri stanovanjski objekti so zaradi kraje kablov iz razdelilne omarice do odjemalca brez električne napeljave;
 - zaradi sporov med romskimi družinami pride skoraj vsako leto do požiga enega stanovanjskega objekta. V tem primeru občina družinam pomaga pri nabavi gradbenega materiala, pri iskanju najugodnejšega izvajalca ipd.

Za mandatno obdobje 2014 – 2018 je Občinski svet Občine Semič imenoval šestčlansko Komisijo za spremljanje položaja romske skupnosti v Občini Semič. Komisija se je enkrat letno sestala tudi z organizacijami, ki so vključene v delo z romsko populacijo (Osnovna šola Belokranjskega odreda Semič, Zavod za izobraževanje in kulturo Črnomelj, Zavod RS za zaposlovanje Območna služba Novo mesto, Center za socialno delo Črnomelj, Zdravstveni dom Črnomelj in Policijska postaja Črnomelj) ter se seznanila z njihovim delom na tem področju.

Občina Brežice že dalj časa aktivno deluje na področju reševanja romske problematike na svojem območju. Občina sicer nima pripravljenega posebnega podrobnega področnega programa, vendar kljub temu izvaja ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti. V skladu s svojimi pristojnostmi je občina pristopila k urejanju prostorske problematike romske skupnosti v romskem naselju Krušče in tamkajšnjih bivanjskih razmer, izvaja pa tudi druge ukrepe na področju izobraževanja in socializacije ter drugih dejavnosti. Na predlog župana je Občinski svet Občine Brežice dne 19. 4. 2011 sprejel sklep o ustanovitvi in sestavi Komisije za spremljanje položaja romske skupnosti v Občini Brežice, katero sestavljajo: 1 predstavnik Krajevne skupnosti Cerklje ob Krki, 4 predstavniki občinskega sveta, 1 predstavnik občinske uprave in 2 predstavnika romske skupnosti. Naloge komisije so vezane na spremljanje in obravnavo položaja pripadnikov romske skupnosti v Občini Brežice, zlasti spremljanje položaja romske skupnosti, dajanje pobud in predlogov, sodelovanje z romskimi društvi itd. V letu 2018 se je komisija sestala večkrat. Na sejah so obravnavali varnostne razmere na območju romskega naselja Krušče, stanje na Osnovni šoli Cerklje ob Krki, ki na območju občine vključuje romsko populacijo in druga vprašanja v zvezi z urejanjem romske problematike na območju občine.

Z vidika zagotavljanja prostorskih možnosti razvoja romske skupnosti in urejanja bivanjskih razmer romske skupnosti v romskem naselju Krušče je občina v mesecu avgustu 2014 sprejela Občinski prostorski načrt Občine Brežice, s katerim je na območju naselja Krušče opredelila namensko rabo stavbnih zemljišč, namenjenih stanovanjski gradnji. S tem je občina izpolnila svoje obveznosti, ki jih določa ZRomS-1. Da bi se romsko naselje lahko legaliziralo in bi se zadeve urejale naprej, pa je potrebno rešiti problem lastništva na nepremičninah, kjer se nahaja romsko naselje. Romsko naselje se nahaja na zemljiščih, ki so bila v preteklosti last agrarne skupnosti in so jih v postopku denacionalizacije dobili vrnjene člani te skupnosti v različnih deležih (npr. 6/161, 1/23, 1/92 itd.), s strani katerih pa ni interesa za ureditev lastninskopravnih razmerij. Nekateri od njih so tudi neznanega bivališča, nekateri so že umrli, dediči pa ne želijo sprožiti zapuščinskih postopkov oz. predlagati izdajo dodatnega sklepa o dedovanju, saj menijo, da bodo stroški večji, kot bo vrednost zapuščine. Pri lastninskopravnih razmerjih zemljišč, na

katerih je romsko naselje, gre za zasebna razmerja fizičnih oseb in občina nima pristojnosti posegati vanje. Občina je pridobila tudi mnenje MJU, ki je pristojno za sistemsko urejanje ravnanja s stvarnim premoženjem, da veljavna zakonodaja občini sami ne daje pravne podlage za odkup zemljišč na območju romskih naselij zaradi urejanja lastninskopravnih razmerij. Občina je torej storila vse v svoji pristojnosti, da bi se romsko naselje Krušče legaliziralo in tudi ustrezno komunalno opremilo, dejstvo pa je, da je potrebno najprej urediti lastništvo na nepremičninah, kjer je romsko naselje, glede tega pa občina nima nobenih pristojnosti. Ker meni, da je prav nerešeno vprašanje lastništva nepremičnin, na katerih so zgrajena romska naselja, največja težava pri urejanju romske problematike, tako glede legalizacije objektov kot posledično zagotavljanja ustrezne komunalne opremljenosti, saj je glede na določbo prvega odstavka 93. člena Gradbenega zakona (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 - popr.) izvedba komunalnih priključkov na gospodarsko javno infrastrukturo za nedovoljene objekte prepovedana, s čimer je otežkočeno oz. onemogočeno izvajanje oskrbe s pitno vodo ali odvoz odpadkov, občina predlaga, da se pri reševanju te problematike, ki je podobna v vseh občinah, vključí država.

V primeru večjih mestnih občin kot so Ljubljana, Maribor, Velenje in Celje, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, ki so se večinoma priselili iz držav bivše skupne države (Jugoslavije) v zadnjih desetletjih 20. stoletja iz ekonomskih razlogov, ni mogoče govoriti o poselitvi v »izoliranih romskih naseljih«, ampak je poselitev razpršena in mešana z ostalimi prebivalci občin. Kljub temu so glede na dejansko stanje v posamezni občini tudi med temi občinami razlike v njihovem pristopu k naslavljanju izzivov. O uspešni integraciji v družbo in vpetosti v sosedsko sobivanje je poročala **Mestna občina Velenje**, kjer ni zaznati nobenih izzivov. Občina ima sprejeto Strategijo razvoja socialnega varstva v Mestni občini Velenje za obdobje od 2014 do 2020, v okviru katere je na voljo vrsta storitev in programov s področja socialnega varstva, ki so namenjene ranljivim skupinam prebivalstva in jih izvajajo različne organizacije, dodatno pa jih sofinancira občina. Tudi v **Mestni občini Celje** se na področju socialnega varstva s svojimi programi oziroma s subvencioniranjem drugih izvajalcev, ki izvajajo socialno varstvene programe, zagotavlja učinkovito pomoč vsem ljudem, ki so te pomoči potrebni, ne glede na narodno, versko ali drugo pripadnost posameznika. Težav na tem področju občina ne zaznava. **Mestna občina Ljubljana** je prav tako poročala, da se glede na svojo demografsko strukturo ne sooča s specifično problematiko, ki bi se dotikala izključno romskega prebivalstva, prav tako na območju občine ni mogoče govoriti o tradicionalnih oziroma avtohtonih sklenjenih romskih naseljih ali romski skupnosti, saj gre za mešano zastopanost Romov z ostalimi prebivalci. Občina romske prebivalce obravnava enako kot ostale občane in zanje ne izvaja posebnih ukrepov. Kljub temu je občina poročala, da v Mestni občini Ljubljana že od leta 2012 deluje Delovna skupina za romska vprašanja, v kateri so tako predstavniki mestne uprave kot tudi predstavniki Policije, centra za socialno delo in predstavniki romskih društev. V letu 2018 je Mestna občina prisluhnila Romom v Ljubljani in njihovim društvom v brezplačno uporabo za obdobje 5 let oddala poslovni prostor v Ljubljani. Romi se s programi svojih društev lahko prijavijo na razpise v MOL, kar velja za kulinariko, predstavitev romske kulture in podobno. **Mestna občina Maribor** je prav tako poročala, da nima sprejetega podrobnega področnega programa ukrepov in ga tudi ne načrtuje, saj se Romi lahko vključujejo v vse programe in ukrepe, ki jih izvaja občina ali druge pravne osebe v lasti občine. Kljub temu je občina poročala tudi o ukrepih, ki sicer niso namenjeni posebej romskemu prebivalstvu, vendarle pa so usmerjeni na območje, kjer v Mariboru v neprofitnih najemnih stanovanjih po neuradnih podatkih živi največ romskih prebivalcev. V Mariboru je bilo namreč pred leti zabeleženo največje število deložacij iz neprofitnih stanovanj v Sloveniji, ki so bile posledica neplačevanja najemnin in obratovalnih stroškov neprofitnih stanovanj v lasti Javnega mestnega stanovanjskega sklada Maribor (JMSS Maribor). Zato so v skladu povabili Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, na katero se lahko njihovi najemniki in drugi občani Maribora obrnejo, ko imajo težave s plačevanjem položnic ali jim grozi izguba stanovanja. V letu 2017 je društvo vzpostavilo stik z Mariborčani s skupnim prostorom v Preradovičevi ulici 17 A, kjer po neuradnih podatkih prebiva večje število pripadnikov romske skupnosti, in kjer gre za stanovanjsko sosesko s težavami kot so konflikti med stanovalci, hrup, uničevanje ipd. Z

aktivnostmi društva se dviguje kakovost življenja in raven zadovoljstva najemnikov ter vzpostavlja zaupanje med najemniki, med katerimi so tudi Romi. Čeprav število deložacij iz stanovanj v lasti JMSS Maribor upada, je problematika še vedno pereča in veliko najemnikov ne zmore rednega plačevanja obveznosti. Društvo je tudi v letu 2018 aktivno nudilo podporo ranljivim posameznikom in družinam, ki jim grozi deložacija zaradi neplačevanja, neprimerne rabe stanovanja, konfliktov s sosedi ipd. Z aktivnim sodelovanjem društva in JMSS Maribor se je preprečilo nekaj deložacij ter tako občanom Maribora omogočilo, da so obdržali svoje bivališče in si finančno in psihosocialno opomogli. Tudi v letu 2019 bo JMSS Maribor z društvom še naprej izvajal antideložacijski program. Občina je nadalje v letu 2018, z namenom izboljšanja položaja romske skupnosti in njihovega lažjega vključevanja v okolje, že peto leto po vrsti financirala zaposlitev strokovne delavke, koordinatorice za romska vprašanja na Centru za socialno delo Maribor. Le-ta skrbi za izboljšanje njihovega materialnega položaja, jim svetuje o možnostih iskanja zaposlitev, spodbuja otroke in mlade Rome k izobraževanju, s katerim se nato lažje vključijo na trg dela. Je nekakšen povezovalni člen med Romi, njihovimi družinami in romsko skupnostjo ter institucijami in Mestno občino Maribor. Mestna občina Maribor ima ustanovljeno medinstitucionalno sodelovanje v obliki tima, in sicer gre za varnostni sosvet, katerega temeljna funkcija je povezovanje, koordiniranje in usmerjanje organov, organizacij in drugih strokovnih dejavnikov, ki se ukvarjajo z varnostno problematiko, kot tudi drugih subjektov, ki lahko kakorkoli vplivajo na kvaliteto varnostne kulture v lokalni skupnosti. V letu 2018 je občina prejela tudi pobudo za ponovno ustanovitev »Delovne skupine za spremljanje in reševanje romske problematike«, ki je v preteklosti aktivno delovala nekaj let, kasneje pa za njeno delovanje ni bilo potrebe. Naloge delovne skupine so bile spremljanje in obravnavanje položaja pripadnikov romske skupnosti, obravnavanje in dajanje predlogov ter pobud o vprašanih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti, njihove pravice in razvojne možnosti. V kolikor bo pobuda za ustanovitev delovne skupine še aktualna, bo občina k njeni ustanovitvi pristopila v letu 2019.

6. (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI

6.1 PREGLED (SO)FINANCIRANJA ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI DRŽAVNIH ORGANOV

V letu 2018 je bilo za potrebe izvajanja aktivnosti na področju izboljšanja položaja in socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti s strani državnih organov namenjenih dobrih 6,2 mio EUR¹¹. V skupnem znesku so vsebovana sredstva integralnega proračuna in projektov, sofinanciranih iz sredstev EU. V letu 2019 se predvideva ohranitev sofinanciranja na ravni predhodnih let. V skupnem obsegu financiranja so zajeta tudi sredstva za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih (v letu 2018 so bila ta sredstva namenjena izključno za potrebe regijskega projekta urejanja naselja Žabjak – Brezje) in sredstva, ki jih državni organi namenjajo za predšolsko vzgojo in izobraževanje, za kulturne, založniške in medijske projekte oziroma dejavnosti, za sofinanciranje delovanja krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji in za programe aktivnosti organizacij romske skupnosti, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti. Sredstva se namenjajo tudi za spodbujanje zaposlovanja in socialnega vključevanja, zdravstvenega varstva, ozaveščevalne aktivnosti in za radijske in televizijske oddaje v okviru javne Radiotelevizije Slovenija.

6.2 (SO)FINANCIRANJE ZA POTREBE ROMSKE SKUPNOSTI S STRANI SAMOUPRAVNIH LOKALNIH SKUPNOSTI

¹¹ Podrobnejši pregled sofinanciranja po organih in letih je podan v prilogi 2 tega poročila.

Tudi v letu 2018 so občine, kjer živijo Romi, UN poročale o namenih financiranja, ki jih za potrebe v zvezi z romsko skupnostjo zagotavljajo v občinskih proračunih¹². Iz odgovorov občin je možno razbrati, da v večjem delu občine, kjer živijo Romi, ki so tam naseljeni tradicionalno in v večini primerov živijo v t.i. romskih naseljih, v okviru občinskega proračuna namenjajo finančna sredstva (tudi) za potrebe romske skupnosti, in sicer predvsem za urejanje komunalne infrastrukture v in okolici teh naselij.

V največji meri občine torej skladno s svojimi izvirnimi pristojnostmi pristopajo k urejanju prostorske problematike romskih naselij in zagotavljanja dostopa do osnovnih dobrin kot so pitna voda, elektrika in sanitarije. V zvezi s tem je več občin izpostavilo problem pomanjkanja finančnih sredstev v občinskem proračunu glede na investicije, ki bi bile potrebne za urejanje komunalne infrastrukture v romskih naseljih, zato so občine odvisne od javnih razpisov MGRT za sofinanciranje tovrstnih projektov na podlagi zakona, ki ureja področje spodbujanja skladnega regionalnega razvoja. Večina občin v občinskih proračunih zagotovi sredstva le za delež, ki je potreben, da se lahko prijavijo na te javne razpise. Tovrstnega javnega razpisa ni bilo objavljenega že od leta 2016, ko so bila v okviru takratnega razpisa zagotovljena sredstva za leti 2016 in 2017, iz sredstev, ki jih MGRT namenja za te potrebe, pa se v letih 2018, 2019 in 2020 sredstva namenjajo za sofinanciranje regionalnega projekta Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak – Brezje. Izvedba novih razpisov MGRT bo odvisna od zagotovitve sredstev v državnem proračunu za leti 2020 in 2021.

Poleg navedenega področja večina občin finančno podpira tudi različna društva, v katera se povezujejo pripadniki romske skupnosti in izvajajo aktivnosti na posameznem področju, večinoma pa gre za društva, ki delujejo na področju kulture. Občine, kjer so romska naselja večinoma neurejena in kjer se pripadniki romske skupnosti soočajo s socialnimi stiskami, namenjajo sredstva tudi za enkratne denarne pomoči, pomoči za namen urejanja bivalnih razmer posameznih družin in za zagotavljanje komunalnih storitev (npr. dostop do pitne vode in sanitarij – dostava vode, prenosnih WC kabin). Občine v primeru takšnih naselij namenjajo znatna sredstva tudi za odvoz komunalnih odpadkov in za odlov potepuških psov, ki jih je v nekaterih naseljih izredno veliko.

Nekatere občine, predvsem gre za občine, ki si že dalj časa in predvsem proaktivno prizadevajo za izboljšanje pogojev bivanja za pripadnike romske skupnosti, pa namenjajo finančna sredstva tudi za sofinanciranje javnih del za zaposlitev strokovnih delavcev ali/in javnih delavcev (Romov), za sofinanciranje t.i. mehkih vsebin (npr. socialno-humanitarnih programov itd.) ali za pokritje z njimi povezanih infrastrukturnih stroškov in za nakup delovnih zvezkov ter šolskih potrebščin.

Nekatere občine opozarjajo, da je zaradi prevelikega razvojnega in siceršnjega zaostanka pripadnikov romske skupnosti v nekaterih okoljih (predvsem tam, kjer so velika in neurejena »romska naselja«) zelo težko izhajati iz predpostavke, da so Romi enakopravni z vsemi ostalimi občani, prav tako pa občine opozarjajo tudi na to, da je prav zaradi velikega primanjkljaja in razvojnega zaostanka nemogoče pričakovati, da bo takšne probleme lahko reševala občina sama. V zvezi s tem bi bilo v prihodnje potrebno doreči pristojnosti in naloge občin in države v zvezi z urejanjem teh naselij ter zagotoviti pomoč države občinam s konkretnim, ciljno naravnanim in finančno ovrednotenim pristopom.

¹² Ob tem je potrebno pojasniti, da je UN zaprosilo za posredovanje informacij naslovil na 27 občin in prejel odgovore s strani 22 občin. Odgovori občin v zvezi s področjem sofinanciranja za potrebe romske skupnosti so se med seboj zelo razlikovali, saj so v nekaterih primerih vključevali konkretne podatke o višini sofinanciranja za posamezne namene, v drugih primerih pa so občine posredovale zgolj samo vsebinski prispevek o aktivnostih občine, brez podatkov o višini sofinanciranja ali pa so bili podatki o namenih sofinanciranja samo opisni.

Priloge:

- priloga 1: tabela – pregled uresničevanja NPUR 2017–2021 v letu 2018;
- priloga 2: tabela – pregled sofinanciranja na področju romske skupnosti po organih in letih;
- priloga 3: tabela – pregled sprejetih podrobnih področnih programov in ukrepov samoupravnih lokalnih skupnosti, kjer živijo Romi.

7. SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

APZ	Aktivna politika zaposlovanja
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
DRSI	Direkcija Republike Slovenije za infrastrukturo
EU	Evropska unija
GSV	Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije
JAK	Javna agencija za knjigo Republike Slovenije
JMSS Maribor	Javni mestni stanovanjski sklad Maribor
KZ-1	Kazenski zakonik
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZI	Ministrstvo za infrastrukturo
NPK	Nacionalna poklicna kvalifikacija
NPUR	Nacionalni program ukrepov za Rome
RTV SLO	Radiotelevizija Slovenija
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SVZ	Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo
UKOM	Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
ZFO-1	Zakon o financiranju občin
ZKnj-1	Zakon o knjižničarstvu
ZMed	Zakon o medijih
ZRomS-1	Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZRSŠ	Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZRTVS-1	Zakon o Radioteleviziji Slovenija
ZŠtip-1	Zakon o štipendiranju
ZUTD	Zakon o urejanju trga dela
ZVarD	Zakon o varstvu pred diskriminacijo
ZVrt	Zakon o vrtcih
ZZVZZ	Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju